

Voorjaarsnota 2018

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	3
Samenvatting.....	5
Voorwoord	7
Financieel beeld	9
Programma's	19
Programma 1 Groen, Waterrijk en Schoon.....	21
Doel 1-1 Duurzaam beschermd tegen overstromingen en wateroverlast	22
Doel 1-2 Goede kwaliteit en kwantiteit grond- en oppervlaktewater	25
Doel 1-3 Groenblauwe structuur versterkt samenhang stad-land en recreatieve gebruiks- en belevingswaarde landschap	27
Doel 1-4 De biodiversiteit is behouden en waar mogelijk versterkt.....	30
Doel 1-5 Sterke positie voor duurzame economisch rendabele grondgebonden landbouw	34
Doel 1-6 Een gezond(er) en veilig(er) leefmilieu.....	36
Programma 2 Bereikbaar en Verbonden	39
Doel 2-1 Instandhouding, bereikbaarheid en verkeersveiligheid op orde	40
Doel 2-2 Een adequaat aanbod van openbaar vervoer	44
Programma 3 Aantrekkelijk en Concurrerend.....	47
Doel 3-1 Een groeiende, duurzame en innovatieve economie	48
Doel 3-2 Schone en toekomstbestendige energie	57
Doel 3-3 Beter benut (bebouwd) gebied.....	61
Doel 3-4 Goede ruimtelijke kwaliteit	65
Doel 3-5 Vraag en aanbod wonen, werken en voorzieningen in balans	67
Doel 3-6 Beschermd, bekend en beleefbaar cultureel erfgoed.....	70
Doel 3-7 Schonere bodem en beter benutte bodem en ondergrond.....	74
Programma 4 Bestuur en Samenleving	77
Doel 4-1 Slagvaardig, toekomstbestendig en transparant bestuur	78
Doel 4-2 Cultuurparticipatie en bibliotheken	80
Doel 4-3 Borgen kennis sociaal domein en afbouw subsidies maatschappelijke participatie	81
Doel 4-4 Afbouw taken jeugdzorg.....	82
Overzichten en Middelen	83
Doel 5-1 Financieel gezonde huishouding.....	84
Overzicht Overhead.....	89
Paragraaf Bedrijfsvoering	93
Kijklijnen	101
Wat is een kijklijn	101
Extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland.....	102
Voortgang m.b.t. de extra ambities in de Begroting 2018	106
Strategische Verkenningen diepte-investeringen	109
Alertheidsbudget.....	114
Bijlagen.....	119
Bijlage 1 Voordracht en Besluit.....	121
Bijlage 2 Amendementen en Moties	123
Bijlage 3 Reserves.....	125

Samenvatting

Voorwoord

Voor u ligt de Voorjaarsnota 2018. De voorjaarsnota is een 'herijking' van de Begroting 2018 op basis van (recente) ontwikkelingen en de Jaarstukken 2017. Jaarlijks stellen PS de voorjaarsnota voor het zomerreces vast.

Voor de helderheid van de besluitvorming worden, afwijkend ten opzichte van 2017, de voorjaarsnota en kadernota als twee aparte producten aangeboden. Uiteraard is de samenhang behouden. Als bijstellingen in de voorjaarsnota meerjarig effect hebben is dat zichtbaar gemaakt.

Conform de financiële verordening besluiten PS bij voorjaarsnota alleen over het jaar 2018. In de Kadernota 2019-2023 besluiten PS over structurele effecten voor verwerking in de Begroting 2019 en de jaren daarna.

De voorjaarsnota bestaat uit drie delen:

1. Het financieel beeld met daarin het effect op de algemene reserve.
2. Per programma en de paragraaf Bedrijfsvoering een toelichting op de:
 - Beleidsmatige en financiële bijstellingen.
 - Toevoegingen aan en onttrekkingen uit de reserves.
 - Voortgang op de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland die bij Voorjaarsnota 2017 zijn ingezet en de voortgang op de extra ambities die bij Begroting 2018 zijn ingezet.
3. Kijklijnen voor:
 - De extra investeringen en ambities uit de Begroting 2017, ingezet bij Voorjaarsnota 2017
 - De extra investeringen en ambities uit de Begroting 2018
 - Strategische verkenningen te dekken uit de reserve strategische investeringen.

In de voorjaarsnota worden vier categorieën financiële bijstellingen onderscheiden:

- *op beleid*: dit betreft afwijkingen ten opzichte van door Provinciale Staten vastgesteld beleid;
- *op planning*: dit betreft afwijkingen in de planning. Het doel staat niet ter discussie, evenmin de omvang en het benodigde budget;
- *op budget*: dit betreft een autonome wijziging van het budget, niet veroorzaakt door bijstelling van beleid of planning;
- *administratief*: dit zijn financieel-technische verschuivingen van budgetten en de kostenverdeling.

Gebruikte afkortingen

De volgende afkortingen zijn gebruikt:

BAT: Baten (ontvangen van derden)

DP: Doorgeschoven Prestatie

FR: Financiële Ruimte

OVP: Overlopende passiva

RES: Reserves

Financieel beeld

Actualisatie begrotingssaldo / algemene reserve

Inleiding

In het financieel beeld wordt ingegaan op de ontwikkeling van de algemene reserve, de opgenomen begrotingswijzigingen die de financiële ruimte raken en er wordt voor dit laatste een dekkingsvoorstel gepresenteerd. Uitgangspunt is dat de Begroting 2018 financieel sluit. Naast de begrotingswijzigingen die de financiële ruimte raken zijn de ontwikkelingen van de reserves opgenomen in het financieel beeld. Voor een meer gedetailleerde toelichting op de begrotingswijzigingen wordt verwezen naar de financiële toelichtingen bij de programma's in het volgende hoofdstuk.

(bedragen x € 1 mln)				Nieuwe collegeperiode				
		i/s	2018	2019	2020	2021	2022	2023
A	<u>Voorjaarsnota 2018:</u>							
	<i>Verwerking jaarrekening</i>							
	Resultaat Jaarrekening	i	30,2					
	<i>Beklemming</i>							
	Doel 3-2 energietransitie	i	-0,2					
	Middelen TOP	i	-0,8					
	DU MKB innovatie topsectoren	i	-2,8					
	DU Beter benutten fietspaden	i	-1,8					
	DU Bodemsanering EMK-terrein	i	-0,4					
	DU Jong leren eten	i	-0,1					
	DU Pilot altijd actuele vergunningen	i	-0,1					
	Molenrestauratie	i	-0,3					
	Kwaliteitsimpuls	i	-0,1					
	Bedrijventerreinen UHB	i	-0,5					
	Resultaat programma 2	i	-7,3					
	Fonds nazorg	i	-5,7					
	Subtotaal beklemming		-20,0					
	Totaal Verwerking jaarrekening:		10,2					
B	<u>Voorjaarsnota 2018: Ontwikkelingen programma's</u>							
	<i>Alertheidsbudget</i>							
1	Leerpark Drechtsteden	s		-0,2	-0,3	-0,3	-0,2	-0,2
2	Gebiedsontwikkeling spoorzone	i						
3	Greenports	s		-1,5	-3,0	-3,1	-2,1	-0,3
4	SRON	i		-3,0	-3,5			
5	Space campus Noordwijk	i		-3,5	-3,5			
6	CLINSH	i		-0,5	-0,1			
7	Complexe binnenstedelijke herontwikkelingslocaties	i						
	<i>Omgevingsdiensten</i>							

(bedragen x € 1 mln)					Nieuwe collegeperiode			
		i/s	2018	2019	2020	2021	2022	2023
8	Inzet op MER taken	s	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2	-0,2
9	Implementatie risicogericht toezicht	s	-0,3	-0,9	-1,4	-1,8	-1,8	-1,8
10	Incidenten VTH	s	-1,9	-1,8	-1,8	-1,8	-1,8	-1,8
	<i>Overig</i>							
11	Wet normalisering rechtpositie ambtenaren (WNRA)	i	-0,6	-0,6	0,0			
12	Kanjerprojecten 2018	i	-3,0					
13	Middelen EZ	i	6,6	4,5				
14	Restauratie en herbestemming rijksmonumenten	i	-0,5					
15	Circulair Zuid-Holland	i	-0,8	-1,3	-1,3			
16	Extra inspanning IQ/RNE + invest.nl	s	-0,3	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5	-0,5
17	Overig (< 0,5 mln)	s	-2,1	-2,2	-1,2	-1,2	-1,2	-1,2
	Totaal Ontwikkelingen programma's		-2,9	-11,5	-16,5	-8,8	-7,7	-5,9
C	<u>Voorjaarsnota 2018:</u>							
	<i>Exogene ontwikkelingen:</i>							
1	Maartcirculaire 2018	s	7,3	22,7	36,1	47,3	60,9	62,4
2	MRB: Ontwikkelingen wagenpark	s	3,5	3,5	3,0	3,0	3,0	3,0
3	Rentelasten	s	-0,1	-0,7	-2,5	-2,0	-1,4	-0,1
4	Werkgeverslasten	s	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7	-0,7
5	Dividenduitkering 2017 BNG	s	0,8	0,3	0,3	0,3	0,3	0,3
	Totaal exogene ontwikkelingen		10,7	25,1	36,2	47,8	62,1	64,9
D	<i>Subtotaal (A+B+C)</i>		18,0	13,6	19,6	39,1	54,4	59,0
E	<i>Verrekening met algemene reserve **</i>	i	-18,0	-13,6	-19,6	-39,1	-54,4	-59,0

** een "min" is een toevoeging aan, een "plus" een onttrekking uit de algemene reserve.

Toelichting tabel

A:Verwerking jaarrekening

Onderdeel van de integrale afweging bij de Voorjaarsnota 2018 betreft het bestemmen van middelen waarvoor in 2017 of eerder wel juridische verplichtingen zijn aangegaan of bestuurlijke afspraken zijn gemaakt, maar die nog niet tot uitvoering zijn gebracht.

Beklemming geldt voor de decentralisatie-uitkeringen uit de September- en Decembercirculaire en het gesloten systeem voor groen en mobiliteit conform het Hoofdlijnenakkoord. Om de intensiveringsmiddelen van het Hoofdlijnenakkoord deze collegeperiode beschikbaar te houden zijn deze ook als beklemming opgenomen in de jaarrekening.

Om deze redenen is in de Jaarstukken 2017 gemeld dat € 20 mln van het rekeningresultaat 2017 al een bestemming heeft. Bij deze voorjaarsnota wordt op deze middelen weer een beroep gedaan. Per saldo wordt er vanuit de jaarrekening een bedrag van € 10,2 mln aan de financiële ruimte toegevoegd.

B: Voorjaarsnota: ontwikkelingen programma's

Alertheidsbudget

Voor 2018 worden verschillende voorstellen gedaan die het huidige budgettaire kader hiervoor overschrijden. Voor een aantal hiervan wordt aanspraak gemaakt op de reserve alertheidsbudget die bij begroting 2018 is gevormd (€ 5 mln beschikbaar voor 2018 en € 5 mln voor 2019). Voor de andere jaarschijven van deze voorstellen wordt een beroep gedaan op de vrije ruimte in de algemene reserve. De onderwerpen en bedragen die ten laste komen van het alertheidsbudget in 2018 zijn:

Leerpark Drechtsteden	s	-0,1
Gebiedsontwikkeling spoorzone	i	-0,5
Greenports	i	-0,3
Sron	i	-0,5
Space campus Noodwijk	i	-1
Clinsh	i	-0,6
Complexe binnenstedelijke herontwikkelingslocaties	i	-0,5
Totaal		-3,5

Voor een nadere toelichting op dit alertheidsbudget en het afwegingskader bij de voorstellen is een aparte kijklijn bij deze voorjaarsnota opgenomen.

B1: Leerpark Drechtsteden (2018 uit alertheidsbudget)

De Maakfabriek is een productiehal voor start-ups en maakt onderdeel uit van het plan om het Leerpark in Dordrecht te ontwikkelen tot Fieldlab Smart Industry Campus. De Maakfabriek beoogt een nauwe samenwerking tussen start-ups, de maakindustrie, R&D-teams van gevestigde innovatieve bedrijven, onderwijsinstellingen en investeerders. Het is een belangrijke toevoeging aan het innovatie- en leerklimaat binnen het Leerpark. Naast proto-typing (Duurzaamheidsfabriek) krijgen met de Maakfabriek ondernemerschap en productie op de campus een stevige impuls, met de Maakfabriek wordt vanuit het onderwijs in feite de laatste stap in de keten naar ondernemerschap georganiseerd. Succesvolle start-ups kunnen vervolgens als scale-up op één van de bedrijventerreinen in de regio hun plek vinden, zo blijven innovatieve nieuwe bedrijven behouden voor de regio. Goed voor de regionale economie, werkgelegenheid en innovatiekansen binnen het cluster Maritiem. De vraag naar ruimte voor start-ups manifesteert zich op dit moment al, die behoefte wordt nu opgevangen in tijdelijke maakhallen. Deze gebruikers zullen straks de eerste gebruikers van de Maakfabriek zijn.

B2: Gebiedsontwikkeling spoorzone (uit alertheidsbudget)

De provincie heeft met de Drechtsteden een bestuursakkoord afgesloten waarbij beide partijen aangeven zich in te zetten voor verdere ontwikkeling van de regio. Een concrete uitwerking van dit bestuursakkoord betreft een verkenning naar de ontwikkelmogelijkheden van de spoorzone Dordrecht-Zwijndrecht. De provincie draagt € 0,5 mln bij aan deze verkenning en beoogt hiermee een versnelling aan te brengen in de verstedelijkingsopgave binnen deze regio, ook in relatie tot bereikbaarheid van Rotterdam en Breda.

B3: Greenports

Doel van het innovatiepact is om de samenwerking op het gebied van innovatie tussen netwerkpartijen in de greenport West-Holland te versterken. Het gaat om innovatiethema's, zoals emissie loos produceren, biobased

greenports, slimme ketens, gezondheid en geluk. Het innovatiepact is een invulling van het programma Feeding & Greening the Megacities van de Economic Board Zuid-Holland.

De bijdrage voor 2018 is nodig om een programmaregisseur aan te stellen die vanuit het innovatiepact verbindingen gaat leggen tussen ondernemers, onderzoekers en overheden.

Deze inzet zal in volgende jaren gecontinueerd moeten worden voor de duur van het innovatiepact.

B4: SRON (2018 uit alertheidsbudget)

GS hebben medio november 2017 de intentie uitgesproken om maximaal € 7 mln bij te dragen aan de herhuisvesting van het Space Research Institute for Space (SRON) in Leiden. Het instituut is nu nog gevestigd in Utrecht. Beoogd is dat het nieuwe SRON gebouw in Leiden per begin 2021 door SRON in gebruik genomen wordt. Dan zal de daadwerkelijke herhuisvesting van SRON-Utrecht, de hoofdlocatie van SRON, op de campus van de Universiteit Leiden gerealiseerd moeten zijn. De aanbesteding voor de bouw van het nieuwe gebouw zal naar verwachting eind 2018/begin 2019 afgerond worden. In dit kader wordt € 7 mln aan budget beschikbaar gesteld.

B5: Space campus Noordwijk (2018 uit alertheidsbudget)

In het Regeerakkoord van het kabinet is ESA-ESTEC opgenomen als één van de zes opgaven die het Rijk het eerste wil bedienen vanuit de regio-envelop van € 950 mln in totaal. Er ligt inmiddels een brief van minister Schouten aan de Tweede Kamer (d.d. 19 februari) 'Regio Envelop opgave ESTEC'. Daaruit blijkt dat het kabinet op basis van cofinanciering een maximale bijdrage ad € 40 mln uit de Regio Envelop zal leveren. We zijn samen met regionale partijen, het Rijk, de sector en ESA-ESTEC (deze partijen zijn allen vertegenwoordigd in het Space Campus overleg) bezig om een regiodeal uit te werken. Bedoeling is om die voor de zomer rond te hebben. Daarbij gaat het om een plan dat het Nederlands gastheerschap in relatie tot ESTEC versterkt zoals het vergroten van de aantrekkelijkheid van het terrein van ESTEC door het ontwikkelen van een internationale ontmoetingsplek. Dit als onderdeel van de regiodeal die we aan het uitwerken zijn, gericht op een bredere gebiedsontwikkeling; we hebben het dan over campusontwikkeling rondom ESA-ESTEC. Momenteel loopt in opdracht van de provincie en gemeente Noordwijk (namens de deelnemers aan het Space Campus overleg) het onderzoek 'Toekomstperspectief Space Campus Noordwijk'. Verwachting is dat dit onderzoek bouwstenen levert voor de regiodeal die voor de zomer gesloten zou moeten worden. Naar verwachting is hiervoor € 8 mln nodig.

B6: CLINSH (2018 uit alertheidsbudget)

Ten aanzien van het project CLINSH hebben er ontwikkelingen plaatsgevonden die leiden tot meer benodigde middelen. Het extra budget houdt verband met meerkosten voor het opnieuw aanbesteden van de meetapparatuur op schepen (wegens het stopzetten van de oorspronkelijke aanbesteding), meerkosten voor de inzet op afstemming met de binnenvaartschippers en het niet kunnen declareren van BTW die gemoeid is met het ombouwen van de betrokken schepen.

B7: Complexe binnenstedelijke herontwikkelingslocaties (uit alertheidsbudget)

Op een aantal locaties van de verstedelijkingsalliantie in Zuid-Holland spelen complexe (her)ontwikkelingsopgaven, bijvoorbeeld bij de transformatie van werk naar woonlocatie, optimalisering van perifere detailhandelsvoorzieningen en verbetering van de werklocaties (kantoren en bedrijven). Het gaat bijvoorbeeld om bodemsanering, verplaatsing van (milieuhinderlijke) bedrijven, verkeerd winkel- of werklocatieaanbod, bereikbaarheid etc.

Om een extra impuls te geven aan de transformatie van deze locaties zijn verschillende verkenningen gaande om scherper te krijgen hoe de provincie Zuid-Holland maximaal van toegevoegde waarde kan zijn. Voor 2018 zijn middelen nodig voor transformatielocaties waar de beschikbaarheid van kennis en menskracht op lokaal niveau de bottleneck is om verder te komen. In het kader van motie 747 vindt een inventarisatie plaats waar bedrijven het gebied hebben verlaten (zoals bijvoorbeeld Nedstaal) en de achtergebleven leegstand kansen biedt voor herstructurering. Behalve voor bovengenoemde verkenningen in het kader van complexe stedelijke transformatiegebieden worden er extra middelen ingezet voor een "vliegende brigade" (met kennis van

stedenbouw, planeconomie, milieuvergunningen etc.) die gemeenten gaat adviseren inzake verstedelijkingslocaties.

Omgevingsdiensten

B8: Inzet op MER taken

Voor MER taken is nu structureel budget opgenomen waar voorheen dit budget incidenteel werd aangevraagd.

B9: Implementatie risicogericht toezicht

Op het gebied van VTH-taken/Milieu zal het Risicogericht toezicht worden geïmplementeerd (voortkomend uit de Nota VTH 2018-2021).

B10: Incidenten VTH

De ervaring van de afgelopen jaren leert dat de provincie jaarlijks te maken heeft met incidenten omtrent de bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is, wat leidt tot meerkosten. Tot op heden zijn deze lasten niet in de begroting voorzien en werden deze incidenteel gedekt. Gelet op het structurele karakter wordt er nu voor gekozen om ook structureel middelen in te zetten. Het hebben van een structureel budget is nodig om in te kunnen spelen op incidenten en nieuwe ontwikkelingen om zo de bestuurlijke slagkracht blijvend te borgen. Hiervoor wordt € 1,8 mln structureel ingezet. De gevraagde middelen voor 2018 (€ 1,9 mln) worden ingezet op kosten gemaakt door Omgevingsdiensten en externe onderzoeken. Daarnaast worden de middelen beperkt gebruikt om de interne organisatie te versterken en beleidsontwikkelingen mogelijk te maken.

Overig

B11: Wet normalisering rechtspositie ambtenaren (WNRA)

De Wet Normalisering rechtspositie Ambtenaren (WNRA) beoogt de invoering van de nieuwe Ambtenarenwet 2017 als opvolger van de Ambtenarenwet 1929. Met deze wijziging worden o.a. provincieambtenaren onder de werking van het Burgerlijk Wetboek en de Wet op de cao gebracht waar tot nu het Ambtenarenrecht van toepassing was. Invoering van de WNRA vindt naar verwachting plaats op 1 januari 2020.

Als gevolg hiervan zal de provincie als werkgever met alle ambtenaren een individuele arbeidsovereenkomst moeten afsluiten. Tevens worden arbeidsvoorwaardenregelingen omgezet naar een Personeelshandboek, nieuwe standaarddocumenten ingevoerd en het e-HRM systeem aangepast. Daarnaast is een scholingstraject nodig voor medewerkers Personeelszaken, het management en de medezeggenschap over de gevolgen (ook ten aanzien van arbeidsverhoudingen) van de WNRA. Het uitvoeringstraject is voorzien in de periode 2018 -2020. De kosten voor de invoering van de WNRA bedragen voor 2018 ad € 0,6 mln en zijn in de voorjaarsnota verwerkt.

B12: Kanjerprojecten 2018

Naar aanleiding van motie 755 (aanbod aan het Rijk inzake Rijksmonumenten) is een brief aan de minister van OCW verstuurd om aandacht te vragen voor een aantal grote restauratie- en herbestedingsopgaven voor monumenten in Zuid-Holland. Hiervoor wenst de provincie een provinciale bijdrage ad 50% van maximaal € 6 mln te leveren. De provincie maakt haar aandeel in middelen vrij (€ 3 mln) als het Rijk eveneens middelen vrij maakt.

B13: Middelen EZ

Binnen de portefeuille economie doet zich vrijval van middelen voor. In 2018 gaat het om € 6,6 mln. Dit bedrag bestaat uit € 2,5 mln MIT en € 4,1 mln Waste to Chemistry. De vrijval bij MIT wordt veroorzaakt doordat het ministerie van EZ heeft bevestigd een bedrag van € 7 mln bij te dragen als cofinanciering terwijl eerder rekening werd gehouden met een lager bedrag. De vrijval bij Waste to Chemistry ontstaat doordat de subsidie wordt toegekend in de vorm van een lening. Hierdoor is niet de volledige € 7,5 mln nodig maar slechts een risicoreserve van 40% voor het geval niet terugbetaald zou worden. Daarnaast mag maximaal 5% van de € 7,5 mln ingezet worden voor proceskosten. De rest van het bedrag kan vrijvallen.

B14: Restauratie en herbestemming Rijksmonumenten

Voor 2018 is € 2 mln beschikbaar gesteld voor de verhoging van het subsidieplafond Rijksmonumenten 2018. Er zijn in totaal 25 aanvragen ingediend voor subsidiëring die voldoen aan de vereisten om in aanmerking te komen, waar onder vier kerkrestauraties en twee restantsubsidies. Door ophoging van het subsidieplafond met € 506.000 tot € 4.821.000 kunnen alle aanvragen, die daarvoor in aanmerking komen, worden gehonoreerd

B15: Circulair Zuid-Holland

Voor circulaire economie is een bedrag van € 3,3 mln opgenomen verspreid over de jaren 2018, 2019, 2020. Deze bedragen zijn nodig voor inzet op: onderzoek, programmaopbouw, expertiseopbouw en verdere invulling en vormgeving van het beleidskader. In 2018 wordt ingezet op het ontplooiën van initiatieven, zoals een challenge, circulair aanbesteden van GWW voorbereiden, onderzoek binnen ACCEZ verder vormgeven en ook de eigen inkoopkracht verder circulariseren.

B16: Extra inspanning IQ/RNE + invest.nl

IQ voert de Roadmap Next Economy uit per 2018. Met Rotterdam, Den Haag en MRDH is overeengekomen dat alle partijen structureel € 250.000 per jaar bijdragen. Daarnaast is een bedrag van € 250.000 per jaar noodzakelijk voor het Regionale investeringsplatform (Rip). Om totaal daarmee € 500.000 per jaar te investeren.

B17: Overig (< 0,5 mln)

Het gaat om ontwikkelingen met een beperkte materiële omvang.

C: Voorjaarsnota: exogene ontwikkelingen:

C1: Maartcirculaire 2018

Op 20 maart is door BZK een extra circulaire van het provinciefonds uitgebracht. Deze Maartcirculaire bevat uitsluitend de cijfermatige uitwerking van het regeerakkoord en de programmastart van het IPB en geeft een geactualiseerd (algemeen) meerjarig financieel beeld ten opzichte van de Decembercirculaire. Wijzigingen in decentralisatie- en integratie uitkeringen worden in deze circulaire niet meegenomen.

De uitkomsten van de voorjaarsbesluitvorming van het Rijk zullen ervoor zorgen dat de informatie uit de Maartcirculaire nog wordt bijgesteld in de Meicirculaire 2018 van het provinciefonds.

Het Kabinet stelt accres beschikbaar aan de decentrale overheden en heeft met de mede-overheden afgesproken de trap-op-trap-af systematiek voort te zetten en de basis voor de normeringssystematiek te verbreden naar de totale rijksuitgaven, inclusief zorg en zekerheid. Door de verbreding van de normeringssystematiek en door de intensiveringen van het Rijk die doorwerken via de nieuwe systematiek komen meer middelen beschikbaar voor het gemeente- en provinciefonds. Daarnaast neemt naar verwachting van het Rijk de stabiliteit van de accresontwikkeling toe.

Omdat de oude normeringssystematiek niet altijd even stabiel was voor de accresontwikkeling in T+4 is er tot nu toe voor gekozen om niet alle jaarschijven van het accres ook 1 op 1 te verwerken. In deze systematiek werd het bedrag uit de circulaire voor 2019 worden opgenomen in de daarop volgende jaren. Vanwege de verwachting dat de stabiliteit van de accresontwikkeling toeneemt (door de verbreding van de normeringssystematiek) is er nu voor gekozen om de circulaire voor alle jaarschijven op te nemen. In de nieuwe systematiek zijn jaarschijven van de circulaire opgenomen en het wordt bedrag van de laatste jaarschijf in de daarop volgende jaren doorgetrokken.

Dit betekent dat in de kadernota rekening is gehouden met de door het Rijk aangegeven accresontwikkeling tot en met 2022. Dit geeft een plus van € 60,9 mln in 2022 en voor de jaren er na wordt de stand van 2022 doorgetrokken. In 2023 vindt er nog een kleine correctie plaats en daarom is het bedrag in 2023 niet exact hetzelfde als in 2022. De plussen of minnen van de toekomstige jaren van het accres hebben dus altijd al in de begroting gezeten, maar waren "meevallers" die op een zeker moment zichtbaar werden. Door het veranderen van de systematiek ontstaat er een meer realistische meerjarenbegroting

C2: Ontwikkelingen wagenpark

Dit betreft het effect van de autonome groei van het wagenpark over 2017 tegen het geldende opcententarium. De toegenomen baten ad € 3,5 mln zijn in de voorjaarsnota verwerkt.

C3: Rentelasten

Voor het opstellen van de begroting 2018 is gebruikt gemaakt van een liquiditeitsprognose. Dit is de som van de te verwachten inkomende en uitgaande kasstromen in een jaar. Deze prognose kan naar aanleiding van de voorjaarsnota worden bijgesteld aan nieuwe ontwikkelingen. De huidige situatie tot aan jaar 2024 ligt op het moment van schrijven in lijn met de begroting en behoeft dus vooralsnog geen grote aanpassing.

C4: Werkgeverslasten

De stijging van de werkgeverslasten van 1,44% leidt tot een toename van de vaste loonkosten met € 1,6 mln. Met de Begroting 2018 was een stijging van de pensioenlasten reeds voorzien. Hiertoe was een bedrag van € 0,9 mln opgenomen ten laste van de algemene middelen. Met de voorjaarsnota wordt nu ook de stijging van de sociale lasten meegenomen. Het additionele bedrag van € 0,7 mln wordt ook gedekt vanuit de algemene middelen.

C5: Dividendontwikkelingen BNG

De dividenduitkering van de BNG zal naar verwachting hoger uitkomen dan eerder begroot. De toegenomen baten ad € 0,8 mln zijn in de voorjaarsnota verwerkt.

Ontwikkeling van de algemene reserve

Deze voorjaarsnota sluit op een voordelig verschil van € 18 mln. De stand van de algemene reserve komt hiermee op € 73,2 mln. De minimale stand van de algemene reserve, conform de Beleidsnota Risicomanagement en Weerstandsvermogen 2016, bedraagt € 30 mln.

(bedragen x € 1 mln)	2018
Beginstand jaar	68,6
Af/bij: mutaties eerdere P&C producten	-13,4
Stand na Begroting 2018	55,2
Af/bij: mutaties Voorjaarsnota 2018	18,0
Stand na Voorjaarsnota 2018	73,2
Buffer weerstandsvermogen	-30,0
Vrije ruimte (incidenteel)	43,2

Mutaties op lasten/baten en reserves per programma

(bedragen x € 1.000)	Lasten	Baten	Saldo lasten en baten	Toevoeging reserves	Onttrekking reserves	Mutaties reserves	Resultaat
Programma 1	-841	-20.968	20.127	4.427	22.513	-18.086	2.041
Programma 2	5.070	3.400	1.670	9.122	5.978	3.145	4.815
Programma 3	4.232	190	4.041	10.842	8.944	1.898	5.939
Programma 4	1.122	50	1.071	0	-79	79	1.150
Overzichten en Middelen	4.925	11.646	-6.722	5.691	16.827	-11.136	-17.858
Overhead	4.479	0	4.479	80	647	-566	3.913
Totaal	18.987	-5.681	24.667	30.162	54.830	-24.667	0

In bovenstaand overzicht zijn de bijstellingen in de voorjaarsnota weergegeven ten opzichte van de primaire Begroting 2018. Deze bijstellingen zijn nader toegelicht in de programma's. De totale lasten zijn met circa € 19 mln toegenomen en de baten zijn met circa € 5,6 mln afgenomen. Tegenover deze toegenomen lasten en afgenomen baten staat een (per saldo) hogere onttrekking uit de reserves van € 24,7 mln.

Toelichting op grote wijzigingen:

De grootste bijstelling van baten in programma 1 worden veroorzaakt door vertraging in het project Mainport Rotterdam (PMR) ad € 21,5 mln. Door deze vertraging is er voor € 21,5 mln een lagere onttrekking aan een OVP nodig en dit wordt zichtbaar door lagere baten bij programma 1 in bovenstaand overzicht. De vertraging in PMR zorgt in 2018 voor een gelijk bedrag aan lagere lasten. In bovenstaand overzicht ziet u dit niet direct terug en zijn de lasten maar € 0,8 mln lager bij programma 1. Dit komt omdat er ook toegenomen lasten zijn in programma 1. Deze toegenomen lasten worden met name veroorzaakt door bijstellingen in de planning. Zo worden bijvoorbeeld een aantal NNN projecten en SNL/SKNL eerder uitgevoerd dan gepland. De lasten voor deze projecten worden gedekt door een (per saldo) hogere onttrekking uit de reserves.

De grootste bijstelling van lasten in programma 2 komt voort uit een wijziging in de planning van beheer en onderhoud. De bijstelling van de toevoeging aan de reserve wordt veroorzaakt door de storting van het bekleemde resultaat uit de Jaarrekening 2017 in de reserve Bereikbaarheid (€ 4,7 mln) en Beheer en onderhoud (€ 2,6 mln). De bijstelling van de onttrekking uit de reserve is ten behoeve van de overdracht van diverse wegen.

De hogere baten in overzichten en middelen ad. € 11,6 mln. komen voort uit de Maartcirculaire 2018 van het provinciefonds waarin de algemene uitkering van het provincie wordt verhoogd. De extra middelen hebben onder andere te maken met het verruimen van de normeringssystematiek en intensiveringen vanuit het Rijk (€ 7,3 mln). Daarnaast is er een toename van de MRB door autonome groei (€ 3,5 mln).

De hogere toevoeging aan de reserve bij overzichten en middelen wordt met name veroorzaakt door lagere afschrijvingslasten als gevolg van lagere investeringen in 2017 en eerder. De hogere onttrekking aan de reserves bij overzichten en middelen betreft het saldo van toevoegingen en onttrekkingen aan de algemene reserve

Bijstelling van de geraamde mutaties in de programmareserves

In onderstaand overzicht is voor alle reserves inzichtelijk gemaakt welke toevoegingen en onttrekkingen er hebben plaatsgevonden. Hierbij is tevens aangegeven bij welk doel deze toevoegingen en onttrekkingen zijn verantwoord.

Reservenaam (bedragen x € 1.000)	Doel	Toevoeging	Onttrekking	Saldo mutaties
Algemene reserve				
Algemene reserve	DOEL 5-1	500	12.697	-12.197
Programmareserve 1				
Groene ambities	DOEL 1-2	-462	0	-462
Groene ambities	DOEL 1-3	61	3.577	-3.516
Groene ambities	DOEL 1-4	2.477	8.680	-6.203
Groene ambities	DOEL 1-5	0	383	-383
Sanering glastuinbouw	DOEL 1-5	0	454	-454
Sanering glastuinbouw	DOEL 3-3	0	1.246	-1.246
Decentralisatieakkoord natuur	DOEL 1-3	0	571	-571
Decentralisatieakkoord natuur	DOEL 1-4	0	1.670	-1.670
Reserve UPG 40 Hoofdlijnenakkoord	DOEL 1-2	462	0	462
Reserve UPG 40 Hoofdlijnenakkoord	DOEL 1-4	1.569	0	1.569
Reserve Ontwikkelopgave natuur	DOEL 1-4	0	6.794	-6.794
IODS	DOEL 1-4	0	-148	148
Programmamanagement Kustontwikkeling	DOEL 1-1	0	221	-221
Zandmotor	DOEL 1-1	321	100	221
Programmareserve 2				
Egalisatiereserve expl proj PZI	DOEL 2-1	0	200	-200
Bereikbaarheid	DOEL 2-1	6.470	4.578	1.892
Egalisatieres.beheer & onderhoud DBI	DOEL 2-1	2.653	0	2.653
Programmareserve 3				
Meerjarenplan Bodemsanering	DOEL 1-4	0	-750	750
Meerjarenplan Bodemsanering	DOEL 3-7	350	-195	545
Bedrijventerreinen	DOEL 3-5	0	-436	436
Mitigatie/Energie	DOEL 3-2	170	0	170
Interreg-cofinanciering EFRO	DOEL 3-1	0	-969	969
Greendeal Zonnepanelen-asbest	DOEL 3-2	0	285	-285
Res Project duurz ontw. Zuidplaspold	DOEL 1-1	0	100	-100
Res Project duurz ontw. Zuidplaspold	DOEL 1-4	0	-134	134
Res Project duurz ontw. Zuidplaspold	DOEL 3-3	0	-3.002	3.002
Regionale netwerken topsectoren	DOEL 3-1	500	-243	743

Reservenaam (bedragen x € 1.000)	Doel	Toevoeging	Onttrekking	Saldo mutaties
Versterking economie	DOEL 3-1	0	6.285	-6.285
Versterking economie	DOEL 3-3	0	152	-152
Versterking economie	DOEL 3-5	0	1.343	-1.343
Versterking economie	DOEL 5-1	0	4.130	-4.130
MIT MKB Innovatiestimulering topsect	DOEL 3-1	6.400	154	6.246
Opstellen integrale onderzoeksagenda	DOEL 3-3	0	29	-29
Zuidelijke Randstad	DOEL 4-1	0	-79	79
Energietrans.gebouwde omg.&glastuinb	DOEL 3-2	422	0	422
Risicoreserve Waste to Chemistry	DOEL 3-1	3.000	0	3.000
Programmareserve 4				
Rest.rijksmonumenten & erfgoedlijnen	DOEL 3-6	0	300	-300
Overzichten, middelen en overhead				
Egalisatiereserve afschrijvingslst.	DOEL 2-1	0	1.200	-1.200
Egalisatiereserve afschrijvingslst.	DOEL 5-1	5.191	0	5.191
Alertheidsbudget	DOEL 1-6	0	590	-590
Alertheidsbudget	DOEL 3-1	0	1.550	-1.550
Alertheidsbudget	DOEL 3-3	0	1.125	-1.125
Alertheidsbudget	DOEL 3-5	0	300	-300
Strategische investeringen	DOEL 1-1	0	480	-480
Strategische investeringen	DOEL 3-1	0	370	-370
Strategische investeringen	DOEL 3-2	0	300	-300
Strategische investeringen	DOEL 3-3	0	150	-150
Strategische investeringen	DOEL 3-5	0	200	-200
Frictiekosten algemeen	DOEL 1-3	0	-74	74
Jonge ambtenaren	DOEL 6-1	0	285	-285
Kickstart jonge medew.&inr.vitalitei	DOEL 6-1	80	361	-281
Eindtotaal		30.163	54.830	-24.667

Programma's

Programma 1 Groen, Waterrijk en Schoon

Naar een klimaatadaptieve Delta

Vanwege haar ligging in de delta's en grotendeels beneden de zeespiegel, is Zuid-Holland extra kwetsbaar voor gevolgen van de klimaatverandering. Dreiging van overstromingen, extreme neerslag en lange perioden van hitte en droogte zullen steeds meer voorkomen. Dit alles beïnvloedt onze leefomgeving en de kwaliteit en beschikbaarheid van ons water. In sommige gebieden leidt dit tot verzilting en tekorten aan zoet water en in stedelijke gebieden tot hittestress en wateroverlast. Daarnaast daalt de bodem in gebieden met veen en of slappe bodem: zowel in het landelijk als stedelijk gebied. Dit heeft steeds grotere gevolgen voor de kosten van aanleg en onderhoud van infrastructuur en de fundering van woningen, voor de huidige agrarische bedrijven en ook overige bedrijven. We willen onze fysieke leefomgeving zo inrichten dat deze bestand is tegen klimaatveranderingen en bodemdaling.

Aantrekkelijke, schone en veilige leefomgeving

De combinatie van het kenmerkende kust-, veenweide- en rivierdeltalandschap, waarin steden en landschap met elkaar verweven zijn, maakt onze provincie veelzijdig en uniek. Dit landschap, de biodiversiteit en de kwaliteit van de leefomgeving, staan onder druk door het groeiend aantal inwoners, economische ontwikkeling en de klimaatverandering. De landbouwsector, op veel plaatsen drager van het landschap, heeft te kampen met bodemdaling en druk op schaalvergroting vanuit de wereldmarkt. In metropolitane regio's is een aantrekkelijk landelijk gebied en een schone en veilige leefomgeving een belangrijke vestigingsfactor voor mensen en bedrijven. Een groene leefomgeving draagt bij aan een gezonde leefstijl van de inwoners van Zuid-Holland. De provincie Zuid-Holland zet zich in om het landschap beleefbaar te maken, te benutten en te beschermen. We willen de kwaliteit van de leefomgeving versterken door natuur, water, recreatie, landbouw, verstedelijking en economie in samenhang te bezien.

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	198.133	-841	197.291	231.922	205.791	181.456	119.414
Baten	74.671	-20.968	53.702	78.464	55.694	43.059	10.851
Totaal saldo baten en lasten	123.462	20.127	143.589	153.458	150.098	138.398	108.562
Toevoeging aan reserves	27.561	4.427	31.988	10.168	7.589	7.819	3.838
Onttrekking aan reserves	34.058	22.513	56.571	53.230	55.502	45.264	10.668
Subtotaal reserves	-6.497	-18.086	-24.583	-43.062	-47.913	-37.445	-6.830
Resultaat	116.965	2.041	119.006	110.396	102.185	100.953	101.732

Doel 1-1 Duurzaam beschermd tegen overstromingen en wateroverlast

Wat willen we bereiken?

De provincie wil de Zuid-Hollandse gebieden beschermen tegen overstromingen en de gevolgen van overstromingen en wateroverlast zoveel mogelijk beperken. Dit is van essentieel belang voor de kwaliteit van de woon- en leefomgeving en voor het vestigingsklimaat. De bescherming realiseren we met combinaties van preventieve en gevolgenbeperkende maatregelen die passen bij de ruimtelijke en economische ontwikkeling van Zuid-Holland.

Bijstelling beleidsrealisatie

In de ambitie 'Naar een klimaatbestendige delta' is het streven opgenomen de fysieke leefomgeving zo in te richten dat deze klimaat- en bodemdalingsbestendig is. Deze processen worden in samenhang gezien.

De verkenning klimaatadaptatie bestaat uit drie delen gericht op:

1. Klimaatadaptatie
2. Klimaatakkoord Bouw
3. Bodemdaling

1. Onderzoeksprogramma Klimaat Adaptatie

Met alle bestuurlijke partners zijn in het kader van het Deltaprogramma afspraken gemaakt om Nederland bestendig te maken voor weersextremen. Voor Zuid-Holland brengen we samen met de gemeenten en waterschappen in kaart wat de effecten zijn van weersextremen: de zogenaamde stresstesten. Dit leidt tot kaartbeelden voor PZH-infra, natuur, drinkwater en watersysteem, én integrale kaartbeelden per gemeente. Dit langs de volgende programmalijnen:

1. Bebouwde omgeving en nieuwbouw
2. Kwetsbare voorzieningen en infrastructuur
3. Veiligheid kust en dijken
4. Aantrekkelijke leefomgeving
5. Drinkwater en zoet water
6. Economische vitaliteit en weerbaarheid

Naast deze stresstesten worden ook maatregelen geïnventariseerd om de gevolgen van weersextremen te beperken of tegen te gaan en welk instrumentarium daarvoor nodig is.

2. Klimaatakkoord Bouw

Dit onderdeel van de verkenning is ondersteunend aan het Klimaatakkoord Bouw. Dit akkoord van regionale overheden, ontwikkelaars, bouwers en andere organisaties in de bouwsector wordt eind 2018 ondertekend. Doel is om in vier jaar tijd (2019-2023) 100% van de nieuwbouw en 10% van de bestaande bouw klimaatbestendig te maken. Het akkoord bevat naast de ambitie, een reeks van afspraken en maatregelen om de ambitie waar te maken. De opgave is extra complex voor Zuid-Holland omdat de inzet is om de verstedelijkingsopgave binnen de bestaande bebouwingscontouren plaats te laten vinden. Er zal daarmee een verdichting van de bebouwde omgeving plaatsvinden. Om deze inbreiding ook aantrekkelijk te maken en toekomstbestendig te laten zijn zal ze klimaatadaptief moeten plaatsvinden. Er zal ruimte moeten worden geschapen voor waterberging en groen in de stad en er zullen maatregelen moeten worden genomen om hittestress te voorkomen. De verkenning richt zich op de vraag wat voor type afspraken nodig zijn en welke integrale ontwerp-principes leidend zouden moeten zijn.

3. Onderzoeksprogramma Bodemdaling

De verkenning 'Onderzoeksprogramma Bodemdaling' is er op gericht om maatregelen te inventariseren die de bodemdaling stoppen of vertragen ('klei op veen'), dan wel de gevolgen van bodemdaling beperken door mitigerende maatregelen, bijvoorbeeld door een ander landgebruik. Doel van het programma is handelingsperspectieven te ontwikkelen met en voor betrokken partijen, inclusief een raming van de benodigde

investeringen. Het programma bestaat uit de onderdelen Kennen, Doen, Communiceren en Kunnen kiezen. De verkenning geeft invulling aan motie 749 waarin PS aan GS vraagt om een onderzoeksprogramma Bodemdaling op te stellen en voor komend jaar aan te geven of ze daarvoor aanvullende middelen nodig heeft.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

Toelichting effectindicator(en)

Voor dit doel zijn er geen effectindicatoren.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	3.217	585	3.802	3.825	3.470	3.246	2.252
Baten	492	60	552	552	300	300	0
Totaal saldo baten en lasten	2.725	525	3.250	3.273	3.170	2.946	2.252
Toevoeging aan reserves	0	321	321	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	534	901	1.434	1.084	984	778	0
Subtotaal reserves	-534	-580	-1.114	-1.084	-984	-778	0
Resultaat	2.191	-55	2.136	2.189	2.187	2.169	2.252

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,1 mln (n)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van de planning. Wegens onderuitputting in 2017 op het projectbudget Frames worden de budgetten voor bijdragen van derden én EU bijdragen herijkt. Ter dekking van lasten van het project Frames, onderdeel EU gebiedsonderzoek Alblasserwaard Vijfheerenlanden wordt budget overgeheveld vanuit het budget voor meerlaagse waterveiligheid.
€ 0,1 mln (v)	Ja	DOEL 1.3	Deze wijziging betreft een bijstelling van het budget. Dit betreft het overhevelen van budget naar doel 1.3 ten behoeve van Quick Wins Waterrecreatie en diverse opdrachten en bijeenkomsten met betrekking tot waterrecreatie. Een deel van de dekking komt uit lopende budgetten doel 1.1 (€ 0,05 mln). Zie ook de toelichting binnen doel 1.3.
€ 0,5 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. Vanuit de middelen voor Strategische verkenningen diepte-investeringen is budget toegekend aan verkenning van Klimaatadaptatie. Deze middelen zijn onttrokken aan de reserve Strategische verkenningen.
€ 0,1 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van de planning. De begroting van het uitvoeringsprogramma Restveen is geactualiseerd. De extra middelen zijn onttrokken aan de reserve Project duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
€ 0,1 mln (v)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van de planning. Wegens onderuitputting in 2017 op het projectbudget Frames worden de budgetten voor bijdragen van derden én EU bijdragen herijkt. Ter dekking van lasten van het project Frames, onderdeel EU gebiedsonderzoek Alblasserwaard Vijfheerenlanden wordt budget overgeheveld vanuit het budget voor Meerlaagse waterveiligheid.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
€ 0,3 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Dit betreft een technische mutatie waarin middelen uit de reserve Zandmotor en de reserve Programmamanagement Kustontwikkeling worden samengevoegd.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Onttrekking aan reserve			
€ 0,1 mln (v)	Ja	N.v.t.	Deze wijziging betreft een bijstelling van de planning. De begroting van het uitvoeringsprogramma Restveen is geactualiseerd. De extra middelen zijn onttrokken aan de reserve Project duurzame ontwikkeling Zuidplaspolder.
€ 0,5 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. Vanuit de middelen voor Strategische verkenningen diepte investeringen is budget toegekend aan verkenning van Klimaatadaptatie. Deze middelen zijn onttrokken aan de reserve Strategische verkenningen.
€ 0,3 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Dit betreft een technische mutatie waarin middelen uit de reserve Zandmotor en de reserve Programmamanagement Kustontwikkeling worden samengevoegd.

Overzicht reserves

(bedragen x € 1.000)		Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
PR 1	Zandmotor	0	321	321	0	0	0	0
Totaal toevoeging aan reserve		0	321	321	0	0	0	0
PR 1	Groene ambities	150	0	150	0	0	0	0
PR 3	Res Project duurz ontw. Zuidplaspold	0	100	100	700	700	594	0
PR 1	Programmamanagement Kustontwikkeling	100	221	321	0	0	0	0
PR 1	Zandmotor	284	100	384	384	284	184	0
PR OMO	Strategische investeringen	0	480	480	0	0	0	0
Totaal onttrekking aan reserve		534	901	1.434	1.084	984	778	0
Saldo reserves		-534	-580	-1.114	-1.084	-984	-778	0

Doel 1-2 Goede kwaliteit en kwantiteit grond- en oppervlaktewater

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Evenwicht tussen beschikbaarheid en vraag zoetwater voor nu en in de toekomst, met de voorkeursstrategieën uit het Deltaprogramma als leidraad
- Voldoende drinkwatervoorzieningen en drinkwatervorraden (kwalitatief en kwantitatief)
- Alle Kader Richtlijn Water (KRW)-grondwaterlichamen in 2027 in goede toestand (kwantitatief en kwalitatief)
- Alle KRW-oppervlaktewaterlichamen in 2027 in goede toestand (kwalitatief)
- Grond- en oppervlaktewater in Natura 2000 gebied voldoet aan eisen van natuurdoelen (kwalitatief en kwantitatief)
- Voldoende veilige en kwalitatief goede zwemwaterlocaties
- Omgaan met veenbodemdaling (stoppen, remmen of loslaten)

Bijstelling beleidsrealisatie

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
1.2.a	Aantal KRW-grondwaterlichamen dat aan de KRW-doelen voldoet	3	4	geen meting	geen meting	4

Toelichting effectindicator(en)

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	5.628	0	5.628	6.321	5.411	4.092	3.712
Baten	3.418	0	3.418	4.113	3.145	1.842	1.462
Totaal saldo baten en lasten	2.210	0	2.210	2.208	2.266	2.250	2.250
Toevoeging aan reserves	462	0	462	519	0	0	0
Onttrekking aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal reserves	462	0	462	519	0	0	0
Resultaat	2.672	0	2.672	2.727	2.266	2.250	2.250

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
€ 0 mln	Ja	N.v.t	In de Najaarsnota 2017 is budget (€ 462.000) voor POP3 in de jaren 2017, 2018 en 2019 gestort in de reserve Groene ambities in plaats van de reserve UPG 40. Het budget 2017 is middels de Jaarrekening 2017 gecorrigeerd. De jaren 2018 en 2019 worden bij de Voorjaarsnota 2018 gecorrigeerd (zie onderstaande tabel overzicht reserves).

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Onttrekking aan reserve			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Overzicht reserves

(bedragen x € 1.000)		Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
PR 1	Groene ambities	462	-462	0	0	0	0	0
PR 1	Reserve UPG 40 Hoofdlijnenakkoord	0	462	462	519	0	0	0
Totaal toevoeging aan reserve		462	0	462	519	0	0	0
Saldo reserves		462	0	462	519	0	0	0

Doel 1-3 Groenblauwe structuur versterkt samenhang stad-land en recreatieve gebruiks- en belevingswaarde landschap

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Voldoende, toegankelijke en gevarieerde groen- en watergebieden in Zuid-Holland
- Beleefbaar landschap door recreatieve routenetwerken
- Grote betrokkenheid van particulieren en bewoners bij versterken groenbeleving (groenparticipatie)

Bijstelling beleidsrealisatie

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
1.3.a	Percentage Zuid-Hollanders dat tevreden is met recreatief groen in de buurt (straal van 2 km en/of binnen 10 minuten fietsen)	73%	geen meting	73%	geen meting	73%
1.3.b	Percentage Zuid-Hollanders dat tevreden is met recreatieve routenetwerken (varen, fietsen, wandelen)	66%	geen meting	70%	geen meting	71%

Toelichting effectindicator(en)

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	32.837	4.038	36.875	27.016	20.713	11.780	11.285
Baten	287	0	287	287	287	287	155
Totaal saldo baten en lasten	32.550	4.038	36.588	26.729	20.425	11.493	11.131
Toevoeging aan reserves	20	61	81	769	2.939	3.838	3.838
Onttrekking aan reserves	13.671	4.074	17.745	8.264	9.012	985	625
Subtotaal reserves	-13.651	-4.013	-17.664	-7.495	-6.073	2.853	3.213
Resultaat	18.899	25	18.924	19.234	14.353	14.346	14.344

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,1 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van de planning. De prognose van lasten voor de ontwikkeling van de gebieden de Balij en het Bieslandse bos zijn geactualiseerd. De benodigde middelen worden middels een onttrekking aan de reserve Decentralisatieakkoord natuur ter begroting gebracht

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
€ 0,3 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. De raming van de afkoop beheer Provinciale Recreatiegebieden (PRG's) wordt bijgesteld. Afkoop beheer Slingerland is doorgeschoven van 2017 naar 2018 (€ 1,1 mln). Een deel van de afkopen loopt via SNL en de lasten zijn reeds opgenomen in het huidige SNL budget en worden daarom hier afgelaagd (- € 0,8 mln). Per saldo is er een verlaging van de onttrekking reserve Groene ambities van € 0,3 mln.
€ 0,3 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Voor subsidies en opdrachten met betrekking tot Nationale parken wordt € 0,3 mln onttrokken aan de reserve Decentralisatieakkoord Natuur.
€ 0,2 mln (n)	Ja	RES Doel 1.1	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. De verwachting is dat er dit jaar € 0,25 mln wordt uitgegeven aan Quick Wins Waterrecreatie en diverse opdrachten en bijeenkomsten met betrekking tot waterrecreatie. Een deel van de dekking komt uit de reserve Groene ambities (€ 0,15 mln) en een deel komt uit lopende budgetten uit doel 1.1 (€ 0,05 mln) en doel 1.3 zelf (€ 0,05 mln) waar ruimte is dit jaar.
€ 1,2 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning Voor doorloop en uitloop van oude subsidies met betrekking tot de recreatieve routenetwerken, die uit de € 100 mln UPG coalitiemiddelen worden gefinancierd, wordt er € 1,2 mln onttrokken uit de reserve Groene ambities.
€ 0,1 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. In 2017 is met Staatsbosbeheer overeenstemming bereikt over de verrekening van de kosten welke betrekking hebben op de overname van de G.Z-H en haar medewerkers. Dekking kwam deels uit de reserve frictiekosten waarbij de benutting van deze reserve in 2017 € 0,1 mln hoger is uitgevallen dan geraamd. Daarom wordt de onttrekking in 2018 met € 0,1 mln afgelaagd .
€ 0,1 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van de planning. De uitvoering van beheermaatregelen voor provinciale recreatiegebieden is gedeeltelijk van 2017 naar 2018 verschoven. Deze middelen worden middels een onttrekking aan de reserve Groene Ambities weer ter begroting gebracht.
€ 0,3 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van de planning. De uitvoering van beheermaatregelen voor het gebied Bentwoud in 2017 zijn deels naar 2018 verschoven. De hiertoe benodigde middelen worden middels een onttrekking aan de reserve Groene Ambities ter begroting gebracht.
€ 1,6 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van het budget. Dit betreft budget voor de afkoop van de provinciale bijdrage aan Natuur- en recreatieschap Zuidwestelijke Delta op basis van de - in het kader van de provinciale uittreding - eind 2016 afgesloten financieringsovereenkomst. Uitgangspunt bij de uittreding was een blijvende (subsidie)relatie met de betreffende schappen. Voor Zuidwestelijke Delta wordt een uitzondering gemaakt, aangezien dit schap wordt opgeheven en de bijbehorende gebieden bij verschillende overheden terechtkomen.
€ 0,2 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Ter bevordering van ruitersporen in het gebied Bentwoud is budget in 2018 beschikbaar gesteld middels een onttrekking aan de reserve Decentralisatieakkoord natuur.
€ 0,1 mln (v)	Ja	RES	De wijziging betreft een bijstelling van budget. Bij de jaarrekening 2017 zijn een aantal PRG's versneld afgeschreven van het resultaat van Groen. Als gevolg van het volledig afschrijven van deze activa, vervallen vanaf 2018 de hiervoor begrote afschrijvingslasten (€ 0,1 mln per jaar. De vrijvallende afschrijvingslasten van de PRG's worden jaarlijks gestort in de reserve Groene ambities, conform afspraak bij Jaarrekening 2017.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
€ 0,1 mln (n)	Ja	N.v.t	De lasten worden gebruikt voor de realisatie van doel 1.3. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote storting in de programmareserve bijgesteld.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Onttrekking aan reserve			
€ 4,1 mln (v)	Ja	N.v.t.	De lasten van doel 1.3. worden deels gedekt uit programmareserves. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote onttrekking uit de programmareserve bijgesteld.

Overzicht reserves

(bedragen x € 1.000)		Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
PR 1	Groene ambities	20	61	81	769	2.939	3.838	3.838
Totaal toevoeging aan reserve		20	61	81	769	2.939	3.838	3.838
PR 1	Groene ambities	9.447	3.577	13.024	4.490	3.049	754	412
PR 1	Vlietland	82	0	82	82	82	64	0
PR 1	Decentralisatieakkoord natuur	2.136	571	2.707	2.172	4.032	60	0
PR 1	Reserve UPG 40 Hoofdlijnenakkoord	990	0	990	720	1.849	107	213
PR 2	Voorm.Invest.budg.Sted.Vern.3 (ISV3)	800	0	800	800	0	0	0
PR OMO	Frictiekosten algemeen	216	-74	142	0	0	0	0
Totaal onttrekking aan reserve		13.671	4.074	17.745	8.264	9.012	985	625
Saldo reserves		-13.651	-4.013	-17.664	-7.495	-6.073	2.853	3.213

Doel 1-4 De biodiversiteit is behouden en waar mogelijk versterkt

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd op termijn het volgende te bereiken:

- Natuurwaarden in het Natuurnetwerk Nederland (NNN), voorheen de herijkte Ecologische Hoofdstructuur (EHS), blijven voldoen aan de ambitie uit het natuurbeheerplan
- Het Natuurnetwerk in Zuid-Holland is compleet inclusief de ecologische verbindingen
- Instandhoudingsdoelen Natura 2000 zijn behaald met behoud van economische ontwikkelruimte (conform PAS)

Bijstelling beleidsrealisatie

Voor Project Mainport Rotterdam (PMR) geldt een bijstelling van planning. De oprichting van de gebiedscoöperatie is voorzien voor het voorjaar van 2018. De verwachting is dat er later in 2018 meer inzicht is in de toekomstige financiële programmering. De grondverwerving gaat door, maar de bereidwilligheid tot verkoop en timing hangt ook af van de ontwikkelingen met betrekking tot de coöperatie. Op basis van de huidige inzichten wordt de begroting voor 2018 daarom aangepast van € 29,5 mln naar circa € 8 mln. Met betrekking tot de Rhoonse stort zijn de werkzaamheden als gevolg van een ingesteld beroep later gestart.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
1.4.a	Biodiversiteitsgraadmeter: nader in te vullen	100	Niet beschikbaar	PM	PM	PM
1.4.b	Kwaliteit SNL-beheertypen (flora, fauna, structuur, abiotiek en ruimtelijke condities)	M.i.v. 2019	afhankelijk van nulmeting in 2019	nulmeting	afhankelijk van nulmeting in 2019	afhankelijk van nulmeting in 2019
1.4.c	Kwaliteit habitattypen in Natura 2000 gebied met vastgesteld beheerplan (% met een goede kwaliteit)	27%	27%	27%	27%	27%
1.4.d	Kwaliteit leefgebied/populatiegrootte vogel- en habitatrichtlijnsoorten in N2000 gebied met vastgesteld beheerplan (% met goede kwaliteit)	49%	49%	49%	49%	49%

Toelichting effectindicator(en)

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	87.709	-9.327	78.383	132.350	116.631	107.931	48.640
Baten	63.505	-21.158	42.348	66.078	45.198	36.275	5.185
Totaal saldo baten en lasten	24.204	11.831	36.035	66.272	71.433	71.656	43.456
Toevoeging aan reserves	27.079	4.046	31.125	8.880	4.650	3.981	0
Onttrekking aan reserves	14.604	16.112	30.716	39.923	40.292	41.381	8.500
Subtotaal reserves	12.475	-12.066	408	-31.043	-35.642	-37.399	-8.500
Resultaat	36.679	-236	36.443	35.228	35.791	34.256	34.955

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 21,5 mln (v)	Ja	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. De begroting voor Project Mainport Rotterdam (PMR) voor 2018 en volgende jaren is tot nu toe nog niet aangepast, omdat de aanpak van de gebiedscoöperatie Buitenland van Rhooen nog niet vast staat. De oprichting van de gebiedscoöperatie is voorzien voor het voorjaar van 2018. De verwachting is dat er later in 2018 meer inzicht is in de toekomstige financiële programmering. De grondverwerving gaat door, maar de bereidwilligheid tot verkoop en timing hangt ook af van de ontwikkelingen m.b.t. de coöperatie. Dit maakt de budgettaire planning van de grondverwerving onzeker. Voor de begroting wordt uitgegaan van verwerving van circa 65 ha. Het experiment met akkernatuur in de Zegenpolder loopt door. In kader van het Buitenland van Rhooen wordt ook gewerkt aan de sanering van de Rhoonse stort. Op basis van de huidige inzichten wordt de begroting voor 2018 daarom aangepast van € 29,5 mln naar circa € 8 mln. De lagere lasten leiden tot lagere baten (bijdrage uit OVP PMR 750).
€ 0,8 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. De lasten voor de sanering van de Rhoonse stort worden in 2018 verlaagd om dat werkzaamheden als gevolg van een ingesteld beroep later zijn gestart. Er wordt minder onttrokken aan de reserve Meerjarenplan Bodemsanering.
€ 3,8 mln (n)	Ja	BAT (€ 0,3 mln (n)) RES (€ 3,5 mln (n))	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Als gevolg van gewijzigde kwartaal (Trappenhuis) overzichten van het RVO wordt de begroting voor de SNL/SKNL voor 2018 aangepast. Alle provinciefonds -uitkeringen worden volledig ingezet. Waar niet voldoende is zal, net als voorgaande jaren, de reserve Groene Ambities ingezet.
€ 0,7 mln (n)	Ja	BAT (€ 0,3 mln (v)) RES (€ 0,9 mln (n)) FR (€ 0,1 mln(n))	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget / planning. De Wet Natuurbescherming is per 2017 ingevoerd. Het eerste jaar was een overgangsjaar en uit de realisatie is gebleken dat de leges ook voor 2018 met € 0,3 mln achter zullen blijven op de begroting. Daarnaast vallen de lasten gemoeid met de werkplannen ODH en OZHZ voor 2018 € 1 mln hoger uit dan geraamd. Omdat de leges mede worden ingezet om de hogere kosten te dekken, zullen nu € 0,9 mln extra uit de reserve Groene Ambities worden onttrokken ter dekking.
€ 0,1 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Het budget voor de Ecopassage de Schie voor 2018 wordt opgehoogd met € 0,3 mln waarmee het restant budget op € 0,4 mln komt. Dit komt onder andere doordat de afrekening van schadevergoedingen verleggen kabels en leidingen plaatsvindt in 2018 in plaats van 2017. De budgetten voor de subsidie voor onder andere Weidevogelpact, Duurzaam boer blijven, Innovatie Midden Delfland worden met € 0,4 mln verlaagd tot € 1,5 mln. De dekking uit de reserve IODS wordt daarmee minder.
€ 3,1 mln (n)	Ja	RES (€ 1,3 mln (v)) RES (€ 4,4 mln (n))	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Op basis van de geactualiseerde business case NNN is de planning voor Gouwe Wiericke bijgesteld. Naar verwachting worden de uitgaven voor inrichting en subsidies € 1,3 mln lager. De lasten samenhangend met de aankoop van gronden nemen met € 4,4 mln toe, De dekking voor deze hogere lasten wordt voor € 4,4 mln gevonden in een bijdrage uit de reserve Groene Ambities. De bijdrage van provinciale middelen uit het provinciefonds wordt met € 1,3 mln verlaagd; deze worden gestort in de reserve.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
€ 2,8 mln (n)		RES (€ 2,7 mln (v)) RES (€ 5,5 mln (n))	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Op basis van de geactualiseerde business case NNN is de planning voor Krimpenerwaard bijgesteld. De lasten samenhangend met de aankoop en inrichting van gronden nemen met € 4,8 mln toe. De lasten samenhangend met subsidies neemt met € 2 mln af. De dekking van de hogere lasten wordt voor € 6,8 mln gevonden in een bijdrage uit de reserve Ontwikkelopgave Natuur, de bijdrage uit de reserve Groen Ambities wordt met € 1,3 mln verlaagd. De bijdrage van provinciale middelen uit het provinciefonds wordt met € 2,7 mln verlaagd; deze worden gestort in de reserve.
€ 1,7 mln (n)		RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. In de business case NNN wordt een risicoreservering opgenomen welke wordt gedekt uit een bijdrage uit de reserve Decentralisatieakkoord Natuur.
€ 1,5 mln (n)		Baten RES (€ 1,1 mln (n))	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Op basis van de geactualiseerde business case NNN is de planning voor Ecologische Verbindingen met € 1,5 mln bijgesteld. Deze worden voor € 0,4 mln gedekt door aanvullende bijdrage van derden en voor € 1,1 mln gedekt door een aanvullende bijdrage uit de reserve Groene Ambities
€ 0,2 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Enkele kleine wijzigingen leiden voor € 0,2 mln tot lagere lasten. Deze worden gedekt uit een lagere bijdrage uit de reserves.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
€ 21,5 mln (n)	Ja	OVP	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Als gevolg van lagere lasten voor Project Mainport Rotterdam (PMR) wordt de bijdrage uit de OVP lager. Zie toelichting bij lasten.
€ 0,3 mln (v)	Ja		Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Als gevolg van een gewijzigde planning van de SKNL/SNL wordt de EU-bijdrage met € 0,3 mln opgehoogd. Zie toelichting bij lasten.
€ 0,3 mln (n)	Ja		Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. De baten, in het kader van de Wet Natuur, nemen met € 0,3 mln af door lagere leges. Zie toelichting bij lasten.
€ 0,4 mln (v)	Ja		Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. De baten voor Ecologische Verbindingen nemen met € 0,4 mln toe door de subsidielasten door te berekenen aan derden. Zie toelichting lasten.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
€ 4,0 mln (n)		N.v.t.	De lasten worden gebruikt voor de realisatie van doel 1.4. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote storting in de programmareserve bijgesteld.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Onttrekking aan reserve			
€ 16,1 mln (v)		N.v.t.	De lasten van doel 1.4 worden deels gedekt uit programmareserves. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote onttrekking uit de programmareserve bijgesteld.

Overzicht reserves

(bedragen x € 1.000)		Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
PR 1	Groene ambities	1.729	2.477	4.206	0	0	1.131	0
PR 1	Reserve UPG 40 Hoofdlijnenakkoord	0	1.569	1.569	0	0	0	0
PR 1	Reserve Ontwikkelopgave natuur	25.350	0	25.350	8.880	4.650	2.850	0
Totaal toevoeging aan reserve		27.079	4.046	31.125	8.880	4.650	3.981	0
PR 1	Groene ambities	4.081	8.680	12.761	16.443	17.422	5.334	2.105
PR 3	Meerjarenplan Bodemsanering	2.075	-750	1.325	1.225	0	0	0
PR 1	Beheerplannen Natura 2000 en PAS	700	0	700	500	500	500	0
PR 1	Decentralisatieakkoord natuur	0	1.670	1.670	0	0	5.500	5.500
PR 1	Apparaatslasten DLG	0	0	0	0	0	1.090	0
PR 1	Natuurcompensatie	36	0	36	36	36	36	36
PR 1	Reserve Ontwikkelopgave natuur	6.324	6.794	13.117	17.799	22.079	28.712	0
PR 2	1%-regeling Kunst	13	0	13	13	13	13	0
PR 3	Res Project duurz ontw. Zuidplaspold	226	-134	92	184	242	196	859
PR 1	IODES	1.150	-148	1.002	3.723	0	0	0
Totaal onttrekking aan reserve		14.604	16.112	30.716	39.923	40.292	41.381	8.500
Saldo reserves		12.475	-12.066	408	-31.043	-35.642	-37.399	-8.500

Doel 1-5 Sterke positie voor duurzame economisch rendabele grondgebonden landbouw

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Verbeteren kwaliteit van de leefomgeving via verduurzaming door:
 - sluiten van kringlopen van grondstoffen
 - versterken van regionale voedselketens
 - versterken biodiversiteit bij normale agrarische bedrijfsvoering door nieuwe verdienmodellen
- Versterken van volhoudbare sterke economische sector door
 - Landbouwsector als sterke economisch cluster op lange termijn in stand houden

Bijstelling beleidsrealisatie

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
1.5.a	Barometer Duurzame landbouw (in ontwikkeling)					

Toelichting effectindicator(en)

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	9.418	1.016	10.435	10.825	8.589	4.291	3.408
Baten	3.118	129	3.247	3.734	3.184	955	650
Totaal saldo baten en lasten	6.300	887	7.187	7.091	5.405	3.336	2.757
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	3.275	837	4.112	2.518	4.266	2.121	1.542
Subtotaal reserves	-3.275	-837	-4.112	-2.518	-4.266	-2.121	-1.542
Resultaat	3.026	50	3.076	4.573	1.139	1.215	1.215

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,4 mln (n)	Ja	FR/RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. Bij de Begroting 2018 heeft PS besloten om aan het programma 'Jong Leren Eten' een begrotingssubsidie te geven van totaal € 0,3 mln voor de uitvoering van het programma. Het jaarlijkse budget bestaat uit € 0,1 mln en wordt voor de helft gedekt uit een bijdrage uit de reserve Groene Ambitie en voor de helft uit een extra bijdrage in het provinciefonds voor dit programma. Vooruitlopend op de verwachte bijdrage in de Meicirculaire wordt de dekking nu volledig gevonden in de reserve. De middelen (€ 0,1 mln) die het Rijk in de

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
			Decembercirculaire 2017 heeft toegekend voor 'Jong Leren Eten' zijn bij jaarrekening beklemd en worden in deze voorjaarsnota bestemd. Voor de begrotingssubsidie Zuid-Hollandse Voedselambities wordt € 0,2 mln aan de begroting toegevoegd, de dekking daarvoor wordt gevonden in de reserve Groene Ambities.
€ 0,1 mln (n)	Nee	BAT	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Het subsidieplafond voor de Hoeve Biesland van € 0,1 mln die bij Begroting 2018 was vastgesteld wordt in de voorjaarsnota ook in de Begroting 2018 en 2019 geraamd. De subsidie wordt gedekt uit een bijdrage uit de OVP Boeren voor Natuur (zie Baten)
€ 0,1 mln (n)	Nee	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Als gevolg van wijziging in de planning van Groene Cirkels wordt het budget voor 2018 en 2019 met € 0,1 mln verhoogd.
€ 0,4 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Als gevolg van een aanpassing van het kasritme van de subsidie in het kader van de Glassanering stijgen de lasten in 2018 met € 0,4 mln. De lasten worden gedekt uit een bijdrage uit de reserve Sanering Glastuinbouw.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
€ 0,1 mln (v)	Nee	OVP	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Als gevolg van hogere lasten wordt een hogere bijdrage uit de OVP onttrokken ten behoeve van het subsidieplafond voor Hoeve Biesland. Zie toelichting bij de lasten.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Onttrekking aan reserve			
€ 0,8 mln (v)		N.v.t.	De lasten van doel 1.5 worden deels gedekt uit programmareserves. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote onttrekking uit de programmareserve bijgesteld.

Overzicht reserves

(bedragen x € 1.000)		Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
PR 1	Groene ambities	2.475	383	2.858	1.774	3.766	2.121	1.542
PR 1	Sanering glastuinbouw	0	454	454	244	0	0	0
PR 1	Decentralisatieakkoord natuur	800	0	800	500	500	0	0
Totaal onttrekking aan reserve		3.275	837	4.112	2.518	4.266	2.121	1.542
Saldo reserves		-3.275	-837	-4.112	-2.518	-4.266	-2.121	-1.542

Doel 1-6 Een gezond(er) en veilig(er) leefmilieu

Wat willen we bereiken?

Het milieubeleid draagt bij aan een gezonde en veilige leefomgeving. Dat betekent dat de provincie wil bereiken dat mensen minder blootgesteld worden aan:

- Verontreinigde lucht
- Te hoge geluidbelasting
- Risico's vanwege risicovolle activiteiten met- of transport van gevaarlijke stoffen

Binnen dit doel wordt, als onderdeel van de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland, gewerkt aan:

- Impuls 12: Extra impuls om Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving versneld te versterken

Bijstelling beleidsrealisatie

Stand van zaken Impuls (12) om Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving versneld te versterken

Met het in 2017 gestarte programma Impuls Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving wordt samen met onze partners gewerkt aan het versneld versterken van vergunningverlening, toezicht en handhaving. In maart 2018 is de [tweede voortgangsrapportage](#) aangeboden waarin de voortgang van het programma wordt beschreven.

Intensiveringen 2018

De provincie zet in op het structureel verder versterken van toezicht bij de branches met de meest majeure risicobedrijven, namelijk de chemie, raffinaderijen en tank op- en overslag. Hiertoe is de [Nota VTH 2018-2021](#), enkele concrete toezichtprojecten gestart. Rekening houdend met de organisatorische haalbaarheid van de structurele versterking van toezicht wordt dit stapsgewijs uitgebreid over de periode 2018-2021.

De ervaring van de afgelopen jaren leert dat de provincie jaarlijks te maken heeft met incidenten omtrent de bedrijven waarvoor de provincie bevoegd gezag is wat leidt tot meerkosten. Tot op heden zijn deze lasten niet in de begroting voorzien en werden deze incidenteel gedekt. Gelet op het structurele karakter wordt er nu voor gekozen om ook structureel middelen in te zetten. Het hebben van een structureel budget is nodig om in te kunnen spelen op incidenten en nieuwe ontwikkelingen om zo de bestuurlijke slagkracht blijvend te borgen. Hiervoor wordt € 1,8 mln structureel ingezet. De gevraagde middelen voor 2018 (€ 1,9 mln) worden ingezet op kosten gemaakt door Omgevingsdiensten en externe onderzoeken. Daarnaast worden de middelen beperkt gebruikt om de interne organisatie te versterken en beleidsontwikkelingen mogelijk te maken.

Ook voor de kosten voor de uitvoering van de structurele taken inzake milieueffectrapportages is gekozen deze structureel in de begroting op te voeren in plaats van incidenteel op te vangen.

De provincie Zuid-Holland ontvangt vanuit de decembercirculaire € 0,1 mln voor de pilot Regelbeheer. Deze pilot richt zich op het onderzoeken wat het digitaal vastleggen en ontsluiten van de milieuregels die voor een (complex BRZO) bedrijf van toepassing zijn vraagt. Daarbij gaat het om algemene regels en maatwerk vergunningvoorschriften die ontsloten kunnen worden en kenbaar zijn voor bedrijven, het bevoegde gezag en de omgeving. Deze bijdrage wordt in de begroting verwerkt.

Ten aanzien van het project CLINSH hebben er ontwikkelingen plaatsgevonden die leiden tot meer benodigde middelen. Het extra budget houdt verband met meerkosten voor het opnieuw aanbesteden van de meetapparatuur op schepen (wegens het stopzetten van de oorspronkelijke aanbesteding), meerkosten voor de inzet op afstemming met de binnenvaartschippers en het niet kunnen declareren van BTW die gemoeid is met het ombouwen van de betrokken schepen.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
1.6.a	Aantal blootgestelden aan risicovolle activiteiten	653.000	< nulmeting	< nulmeting	< nulmeting	< nulmeting
1.6.b	Aantal blootgestelden aan risicovolle activiteiten dat is verantwoord (als percentage van het totaal aantal blootgestelden)	27%	62%	63%	64%	65%
1.6.c	Aantal blootgestelden boven de grenswaarde stikstofdioxide (NO2)	81.000	0	0	0	0
1.6.d	Aantal geluidgehinderden langs de provinciale wegen boven de 55 dB	9.800	PM	PM	PM	PM

Toelichting effectindicator(en)

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	59.323	2.846	62.169	51.585	50.978	50.116	50.116
Baten	3.850	0	3.850	3.700	3.580	3.400	3.400
Totaal saldo baten en lasten	55.473	2.846	58.319	47.885	47.398	46.716	46.716
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	1.973	590	2.563	1.441	948	0	0
Subtotaal reserves	-1.973	-590	-2.563	-1.441	-948	0	0
Resultaat	53.499	2.256	55.755	46.444	46.450	46.716	46.716

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,1 mln (v)	Nee	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Het uitvoeren van taken inzake milieueffectrapportages (MER) leidt bij de DCMR al enkele jaren tot een overbesteding. Tot op heden zijn deze lasten incidenteel opgevangen. Gelet op het structurele karakter van de MER-taken, worden deze lasten vanaf heden ook structureel opgevoerd.
€ 0,1 mln (v)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. De provincie ontvangt uit de Decemercirculaire € 0,1 mln voor de pilot actuele vergunning. Dit project is gestart in 2017 en heeft een kleine overloop in 2018.
€ 0,7 mln (v)	Ja	RES EXP	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Voor het project CLINSH is € 0,7 mln additioneel budget nodig. Van de € 0,7 mln wordt € 0,6 mln onttrokken uit het alertheidsbudget en € 0,1 mln vanuit programma 2.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
€ 1,9 mln (v)	Nee	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid en budget. De laatste jaren is diverse keren incidentele financiering toegekend voor incidenten. Hiervoor wordt € 1,8 mln structureel ingezet. De gevraagde middelen voor 2018 (€ 1,9 mln) worden ingezet op kosten gemaakt door Omgevingsdiensten en externe onderzoeken.
€ 0,3 mln (v)	Nee	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid en budget. De provincie zet in op structureel verder versterken van toezicht voor de branches chemie, raffinaderijen en tank op- en overslag. In dit kader zijn in 2018 enkele concrete toezichtsprojecten gestart. Voor 2018 betekent dit € 0,3 mln aan extra lasten, dit wordt stapsgewijs uitgebreid over de periode 2018-2021 tot € 1,8 mln
€ 0,3 mln (n)	Ja	EXP	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. In verband met het stopzetten van advertenties in huis-aan-huisbladen besparen de omgevingsdiensten € 0,3 mln op advertentiekosten. Op verzoek van Gedeputeerde Staten wordt deze middelen naar programma 5 overgeheveld. Deze middelen zullen worden ingezet voor advertenties waarbij wordt aangegeven dat provinciale kennisgevingen voortaan te vinden zijn op www.overheid.nl .

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Onttrekking aan reserve			
€ 0,6 mln (v)	Ja	RES	Voor het project CLINSH is € 0,7 mln additioneel budget nodig. Hierdoor wordt een beroep gedaan op het alertheidsbudget.

Overzicht reserves

(bedragen x € 1.000)		Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
PR 1	Luchtkwaliteit (NSL)	723	0	723	378	420	0	0
PR 1	Milieuaspecten omgevingbeleid	950	0	950	563	0	0	0
PR OMO	Alertheidsbudget	0	590	590	0	0	0	0
PR 1	Frictiekosten RUD	300	0	300	500	528	0	0
Totaal onttrekking aan reserve		1.973	590	2.563	1.441	948	0	0
Saldo reserves		-1.973	-590	-2.563	-1.441	-948	0	0

Programma 2 Bereikbaar en Verbonden

Best bereikbare provincie

Zuid-Holland is een internationaal transportknooppunt. Onze welvaart danken we grotendeels aan goederenstromen vanuit de haven en industrie en producten vanuit de land- en tuinbouw die de provincie in en uit gaan. We zien ook veel dagelijkse verplaatsingen tussen woon- werklocaties. Zuid-Holland is de meest verstedelijkte provincie, waarin twee van Nederlands grootste steden liggen, een reeks oud-Hollandse steden en talrijke kleinere gemeenten.

Economische groei zorgt voor toenemende druk op de infrastructuur, door meer goederenverkeer en meer woon-werk verplaatsingen. Zuid-Holland ontleent zijn kracht aan het meerkernige stedelijk netwerk waarin elke stad een economisch profiel heeft. Uit internationale onderzoeken blijkt dat het potentieel sterker benut kan worden door de steden en economische clusters met hun afzonderlijke kwaliteiten beter te verbinden. Voor de concurrentiepositie is niet alleen een goede bereikbaarheid via (vaar- en spoor)wegen van belang, maar ook steeds meer via de digitale infrastructuur.

Het is onze ambitie dat Zuid-Holland de best bereikbare provincie van Nederland is; optimaal verbonden met regionale, landelijke en internationale centra. Er liggen grote kansen in verbinding van de mobiliteitsopgaven met de verstedelijkingsaanpak, economische transitie en energievernieuwing. Wij willen de mobiliteitssector schoner maken en verduurzamen, om de nationale doelstellingen voor klimaat en luchtkwaliteit te halen. Wij zetten daarom onder meer in op versterking van openbaar vervoer en gebruik van de fiets in de mobiliteitsketen van reizigers. Daarnaast moet vervoer over water een volwaardig alternatief zijn voor vervoer over de weg. De demografische opbouw van de samenleving verandert, wat leidt tot een verschuiving in het OV-gebruik. Hierdoor staat de traditionele invulling van het aanbod van openbaar vervoer in de landelijke gebieden onder druk. In deze landelijke gebieden blijft wel de noodzaak bestaan voor passend openbaar vervoer voor mensen die hiervan afhankelijk zijn. We willen innovatie in het openbaar vervoer stimuleren door in de concessieverlening de creativiteit van aanbieders de ruimte te geven.

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	255.551	5.070	260.621	287.004	280.493	277.065	281.129
Baten	17.192	3.400	20.592	21.574	6.422	5.523	5.058
Totaal saldo baten en lasten	238.358	1.670	240.028	265.430	274.071	271.542	276.071
Toevoeging aan reserves	40.817	9.123	49.940	38.908	20.795	12.561	12.166
Onttrekking aan reserves	26.923	5.978	32.901	27.555	15.541	3.393	3.914
Subtotaal reserves	13.894	3.145	17.039	11.354	5.253	9.168	8.252
Resultaat	252.253	4.815	257.067	276.784	279.324	280.710	284.323

Doel 2-1 Instandhouding, bereikbaarheid en verkeersveiligheid op orde

Wat willen we bereiken?

Dit doel beoogt het volgende te bereiken:

- Kwaliteit bestaande provinciale infrastructuur op orde houden
- Compleet maken mobiliteitsnetwerk
- Verbeteren Verkeersveiligheid
- Benutten bestaande infrastructuur door
 - Vraag naar mobiliteit afstemmen op het aanbod van infrastructuur en vervoermiddelen;
 - Verbeteren integratie van netwerken
- Mobiliteit systeem versterken en opwaarderen.

Binnen dit doel wordt, als onderdeel van de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland, gewerkt aan:

- Impuls 3: Nieuwe impuls voor verduurzaming mobiliteit

Bijstelling beleidsrealisatie

Gelijktijdig met de behandeling van de Voorjaarsnota 2018 ligt het Kaderbesluit Infrastructuur 2018 voor. Deze bevat strategische keuzes rond aanpassing en verdeling van vrije middelen binnen het Programma Zuid-Hollandse Infrastructuur (PZI) voor zowel instandhouding van infrastructuur als de aanleg van nieuwe infrastructuur.

De bijstellingen in de beleidsrealisatie voor dit doel betreffen:

- Stand van zaken impuls 3: Nieuwe impuls voor verduurzaming mobiliteit
- Stand van zaken extra ambities Begroting 2018

1. Stand van zaken impuls 3: Nieuwe impuls voor verduurzaming mobiliteit

Binnen dit doel wordt, als onderdeel van de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland, gewerkt aan: "Nieuwe impuls voor verduurzaming van onze mobiliteit".

Op drie terreinen wordt binnen deze impuls ingezet:

- Versterking en uitbreiding van het concept "weg van de energietransitie": de uitvoering van de werkzaamheden voor de proeftuin groot onderhoud N211 is in maart 2018 gestart en zal naar verwachting in november 2018 worden opgeleverd. Voor de N470 start de uitvoering in augustus 2018. Oplevering is voorzien twee jaar later. In het najaar van 2018 start de uitvoering van een pilot met SolaRoad voor zwaar verkeer op de busbaan langs de N218.
- De ontwikkeling van een proeftuin voor de natte infrastructuur ('vaarweg van de energietransitie'): in 2017 is de selectie van een geschikt vaarwegtraject gestart. In 2018 wordt een keuze gemaakt.
- Opschaling van het duurzame openbaar vervoer met waterstofbussen. De volgende stap is gezet in het Europese project FCH-JU waarbij een opschaling naar 50 bussen voor Nederland in drie regio's (Groningen, Noord-Brabant en Zuid-Holland) is voorzien.

2. Stand van zaken extra ambities Begroting 2018.

Amendement 577: Cofinanciering Rijksmiddelen investeren in fietsinfrastructuur.

Op grond van dit amendement is zowel in 2018 als in 2019 € 4 mln gereserveerd voor regionale cofinanciering van de € 100 mln die de regering voor fietsparkeren bij stations en overige fietsprojecten beschikbaar stelt. Medio april is er een eerste verkennend gesprek met de Staatssecretaris over de nieuwe elementen die voor de besteding van het rijksbudget worden gehanteerd. Pas als hierover duidelijkheid is, is het mogelijk om plannen voor cofinanciering bij het Rijk te agenderen.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
2.1.a	Percentage wegen in goede technische staat op basis van conditiemeting (NEN 2767)	93%	92%	93%	90%	86%
2.1.b	Percentage vaarwegen in goede technische staat op basis van conditiemeting (NEN 2767)	51,6%	54%	55%	57%	61%
2.1.c	Percentage beweegbare kunstwerken voldoende beschikbaar voor het wegverkeer	98%	100%	100%	100%	100%
2.1.d	Percentage beweegbare kunstwerken voldoende beschikbaar voor het vaarwegverkeer	94%	100%	100%	100%	100%
2.1.e	Gemiddelde snelheid autoverkeer spits op belangrijke regionale trajecten (km per uur)	50,1 km/uur	≥ 2017	≥ 2018	≥ 2019	≥ 2020
2.1.f	Gemiddelde snelheid autoverkeer dal op belangrijke regionale trajecten (km per uur)	54,0 km/uur	≥ 2017	≥ 2018	≥ 2019	≥ 2020
2.1.g	Aantal dodelijke verkeersslachtoffers Zuid-Holland	64	≤ 2017	≤ 2018	≤ 2019	≤ 2020
2.1.h	Aantal dodelijke verkeersslachtoffers in het regiegebied Zuid-Holland	34	≤ 2017	≤ 2018	≤ 2019	≤ 2020
2.1.i	Aandeel fietsgebruik bij afstanden tot 15 km	31%	≥ 32%	≥ 33%	≥ 34%	≥ 35%
2.1.j	Gebruik provinciale vaarwegen in vaarbewegingen -- Aantal vaarbewegingen (beroepsbinnenvaart) op de Gouwe	8.100	≥ 2017	≥ 2018	≥ 2019	≥ 2020
2.1.k	Gebruik provinciale vaarwegen in tonnages -- Vervoerde tonnages (x100.000) op de Gouwe	33.000	≥ 2017	≥ 2018	≥ 2019	≥ 2020
2.1.l	Percentage kunstwerken waarvan het laatste grote onderhoud aan civiele constructie max.15 jaar geleden heeft plaatsgevonden	100% (2017)	100%	100%	100%	100%

Toelichting effectindicator(en)

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	164.795	6.035	170.830	191.558	186.197	179.983	182.231
Baten	16.400	3.400	19.800	20.782	5.630	4.731	4.266
Totaal saldo baten en lasten	148.395	2.635	151.030	170.776	180.567	175.251	177.965
Toevoeging aan reserves	29.551	9.123	38.673	29.179	19.295	10.826	10.666
Onttrekking aan reserves	23.573	5.978	29.551	22.178	11.700	3.393	2.523
Subtotaal reserves	5.978	3.145	9.123	7.002	7.595	7.433	8.143
Resultaat	154.372	5.780	160.152	177.778	188.162	182.685	186.107

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 4,4 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Op basis van de 1e Voortgangsrapportage (VGR) worden de budgetten voor het beheer en onderhoud bijgesteld. De belangrijkste projecten zijn de overdracht van de N220/223 (€ 0,9 mln) en de N449/N472 (€ 3,5 mln), overlopende activiteit 2017.
€ 1,3 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Kaderbesluit Infrastructuur 2018: <ul style="list-style-type: none"> • Overdracht van de N447 (€ 0,6 mln.) en N494 (€ 0,5 mln) op basis van bestuurlijke afspraken; • Afronding werkzaamheden wegenproject Westland (€ 0,2 mln).
€ 0,2 mln (n)	Nee	Prog 5	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. Met het nieuwe BBV wordt inhuur verantwoord in de beleidsprogramma's. De middelen zijn echter begroot als overhead in programma 5.
€ 0,1 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. In het kader van de energietransitie wordt de pilot Slim city uitgevoerd. Vanwege de beperkte duur van de pilot worden de middelen ten laste van de exploitatie gebracht. De lasten worden gedekt uit de reserve afschrijvingslasten.
€ 3,6 mln (n)		BAT 3,4 (n) RES 0,2 (n)	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. Het project Hoornbrug is gestopt, wat leidt tot een vervroegde afschrijving van € 3,6 mln. Deze vervroegde afschrijving wordt voor € 3,4 mln gedekt door een teruggave van de MRDH en voor € 0,2 mln uit de Egalisatiereserve Exploitatieprojecten MPI.
€ 3,6 mln (v)	Ja	FR 3,6 (v)	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. De kapitaallasten zijn met € 3,6 mln naar beneden bijgesteld op basis van de resultaten uit de Jaarrekening 2017.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
€ 3,4 mln (v)	Ja	DERDEN	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Het project Hoornbrug is gestopt. De MRDH betaalt € 3,4 mln aan de provincie terug. Deze bijdrage dient ter dekking van de vervroegde afschrijving van de reeds geactiveerde bijdragen voor het project.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
€ 9,1 mln (n)		N.v.t.	Het bekleemde resultaat van de Jaarrekening 2017 voor mobiliteit wordt in de reserve Bereikbaarheid (€ 4,7 mln) en Beheer en onderhoud (€ 2,6 mln) gestort. Van het Rijk is via het provinciefonds € 1,8 mln ontvangen voor drie fietspaden uit het programma Beter Benutten. Deze bijdrage wordt tot de afronding van de projecten in reserve gehouden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Onttrekking aan reserve			
€ 6,0 mln (v)		N.v.t.	Voor de overdracht van diverse wegen wordt € 4,6 mln aan de reserve Bereikbaarheid en € 0,9 mln aan de reserve Afschrijvingslasten onttrokken. Aan de reserve afschrijvingslasten wordt € 0,3 mln onttrokken voor de afhechting van het wegenproject Westland en de pilot Slim city Ter dekking van de vervroegde afschrijving van het project Hoornbrug wordt € 0,2 mln aan de Egalisatiereserve Exploitatieprojecten MPI onttrokken.

Overzicht reserves

(bedragen x € 1.000)		Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
PR 2	Egalisatiereserve expl proj PZI	0	0	0	5.490	4.560	3.810	3.650
PR 2	Bereikbaarheid	7.387	6.470	13.857	5.346	5.946	6.156	6.156
PR 2	Mobiliteit	1.929	0	1.929	1.929	1.929	0	0
PR 2	Egalisatieres.beheer & onderhoud DBI	18.000	2.653	20.653	15.000	6.000	0	0
PR OMO	Egalisatiereserve afschrijvingslst.	2.235	0	2.235	1.415	860	860	860
Totaal toevoeging aan reserve		29.551	9.123	38.673	29.179	19.295	10.826	10.666
PR 2	Egalisatiereserve expl proj PZI	8.218	200	8.418	1.100	0	0	0
PR 2	Bereikbaarheid	6.957	4.578	11.534	2.930	3.546	945	1.469
PR 2	Mobiliteit	6.528	0	6.528	6.000	0	550	1.054
PR 2	Voorm.Invest.budg.Sted.Vern.3 (ISV3)	1.871	0	1.871	1.100	0	0	0
PR 1	IODS	0	0	0	1.000	0	0	0
PR OMO	Egalisatiereserve afschrijvingslst.	0	1.200	1.200	10.048	8.154	1.898	0
Totaal onttrekking aan reserve		23.573	5.978	29.551	22.178	11.700	3.393	2.523
Saldo reserves		5.978	3.145	9.123	7.002	7.595	7.433	8.143

Doel 2-2 Een adequaat aanbod van openbaar vervoer

Wat willen we bereiken?

Met betrekking tot een adequaat aanbod van openbaar vervoer beoogt de provincie het volgende te bereiken:

- Goed functionerende dienstverlening OV voor bus, regionaal spoor en waterbus
- Infrastructuur openbaar vervoer op orde brengen
- Verbeteren kwaliteit openbaar vervoer

Binnen dit doel wordt, als onderdeel van de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland, gewerkt aan:

- Impuls 3: Nieuwe impuls voor verduurzaming mobiliteit
- Impuls 9: Behoud aanbod en verbetering van het openbaar vervoer (m.i.v. 2018 € 1,5 mln)
- Impuls 10: Oplossen knelpunten openbaar vervoer

Bijstelling beleidsrealisatie

De bijstellingen in de beleidsrealisatie voor dit doel betreffen:

- Stand van zaken investeringsimpulsen
- Stand van zaken extra ambities Begroting 2018

1. Stand van zaken investeringsimpulsen:

Impuls 3: Nieuwe impuls voor verduurzaming mobiliteit, zie hiervoor doel 2.1.

Impuls 9: Behoud aanbod en verbetering van het openbaar vervoer:

De middelen van deze impuls zijn ingezet om een aantal buslijnen langer door te laten rijden in de avonduren en om een aantal rustigere buslijnen te behouden die anders zouden zijn opgeheven. Hiermee is de leefbaarheid en bereikbaarheid van met name het landelijk gebied verbeterd.

Impuls 10: Oplossen knelpunten openbaar vervoer:

Een deel van de middelen is besteed aan het Veer Maassluis-Rozenburg. Voor het resterende deel worden bestedingsopties geïnventariseerd. Een bestedingsvoorstel zal medio 2018 worden voorgelegd.

2. Stand van zaken extra ambities Begroting 2018:

Motie 729 gelijktrekken OV-tarieven provinciale concessies.

Inmiddels is met Arriva overeenstemming bereikt over de bedragen ter vergoeding voor de opbrengstderving. Naar verwachting zal voor de zomer de besluitvorming hierover hebben plaatsgevonden.

Amendement 578: Impuls OV

Op 8 november 2017 is Statenbreed Amendement 578 aangenomen. Op grond van dit Amendement is zowel in 2018 als in 2019 € 3,5 mln gereserveerd voor verlaging van de OV-tarieven naar minimaal het prijspeil van 2015. Op 20 februari 2018 hebben GS een brief gestuurd aan PS over de aanpak van dit amendement. In deze brief hebben GS aangekondigd alle vervoerders te consulteren (inclusief NS en Aquabus) over de kosten van een verlaging van het kilometertarief, rekening houdend met de verschillende kilometertarieven die er zijn en de looptijd van de concessies. De concessie Drechtsteden, Alblasserwaard en Vijfheerenlanden (DAV) is niet meegenomen in de consultatieronde, vanwege de lopende implementatiefase.

Daarnaast hebben wij de vervoerders gevraagd om met ideeën te komen hoe eventueel resterende middelen het meest zinvol te besteden zijn in de sfeer van de tarieven of tarief gerelateerde OV-producten die snel te implementeren zijn. Vanwege de doorlooptijd van deze consultatie is de aangekondigde planning enigszins vertraagd. Het amendement is geagendeerd voor de Statencommissie V&M van 16 mei 2018.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
2.2.a	Aantal instappers in de busconcessies	27,9 mln	≥ nulmeting	≥ nulmeting	≥ nulmeting	≥ nulmeting
2.2.b	Aantal reizigerskilometers in de busconcessies	277,5 mln	≥ nulmeting	≥ nulmeting	≥ nulmeting	≥ nulmeting
2.2.c	Aantal instappers R-net lijnen	1,5 mln	≥ 2017	≥ 2018	≥ 2019	≥ 2020
2.2.d	Aantal reizigerskilometers R-net lijnen	13,1 mln	≥ 2017	≥ 2018	≥ 2019	≥ 2020
2.2.e	Aantal instappers spoordiensten	3,0 mln	≥ 2017	≥ 2018	≥ 2019	≥ 2020
2.2.f	Aantal reizigerskilometers spoordiensten	42,0 mln	≥ 2017	≥ 2018	≥ 2019	≥ 2020
2.2.g	Aantal instappers Waterbus	1,5 mln	≥ 2017	≥ 2018	≥ 2019	≥ 2020
2.2.h	Waardering Openbaar Vervoer obv Klantenbarometer	7,5	≥ landelijk gemiddelde 2018	≥ landelijk gemiddelde 2019	≥ landelijk gemiddelde 2020	≥ landelijk gemiddelde 2021
2.2.i	Waardering van de sociale veiligheid in het openbaar vervoer obv klantenbarometer	7,7	≥ landelijk gemiddelde 2018	≥ landelijk gemiddelde 2019	≥ landelijk gemiddelde 2020	≥ landelijk gemiddelde 2021
2.2.k	Bezettingsgraad fietsenstallingen bij OV-haltes	79,7%	≥ nulmeting	≥ nulmeting	≥ nulmeting	≥ nulmeting
2.2.l	Bezettingsgraad P&R-plaatsen bij OV-haltes	68,2%	≥ nulmeting	≥ nulmeting	≥ nulmeting	≥ nulmeting

Toelichting effectindicator(en)

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	90.756	-965	89.790	95.446	94.295	97.082	98.898
Baten	792	0	792	792	792	792	792
Totaal saldo baten en lasten	89.964	-965	88.998	94.654	93.504	96.290	98.106
Toevoeging aan reserves	11.267	0	11.267	9.729	1.500	1.735	1.500
Onttrekking aan reserves	3.350	0	3.350	5.377	3.842	0	1.390
Subtotaal reserves	7.917	0	7.917	4.352	-2.342	1.735	110
Resultaat	97.880	-965	96.915	99.006	91.162	98.025	98.216

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,1 mln (v)	Ja	Doel 1-6	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Uit de middelen voor beleidsonderzoeken OV wordt gedurende drie jaar jaarlijks € 0,1 mln bijgedragen aan het project CLINSH.
€ 0,9 mln (v)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. De kapitaallasten zijn met € 0,9 mln naar beneden bijgesteld op basis van de resultaten uit de Jaarrekening 2017.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Ottrekking aan reserve			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Overzicht reserves

(bedragen x € 1.000)		Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
PR 2	Mobiliteit	10.067	0	10.067	8.529	1.500	1.735	1.500
PR 2	Revolverend Verenfonds	1.200	0	1.200	1.200	0	0	0
Totaal toevoeging aan reserve		11.267	0	11.267	9.729	1.500	1.735	1.500
PR 2	Milieu-eisen openbaar vervoer	1.260	0	1.260	0	0	0	0
PR 2	Bereikbaarheid	2.090	0	2.090	0	0	0	0
PR 2	HOV Net Zuid-Holland Noord	0	0	0	5.377	0	0	0
PR 2	Mobiliteit	0	0	0	0	3.842	0	1.390
Totaal onttrekking aan reserve		3.350	0	3.350	5.377	3.842	0	1.390
Saldo reserves		7.917	0	7.917	4.352	-2.342	1.735	110

Programma 3 Aantrekkelijk en Concurrerend

Naar een nieuwe economie: the next level

De Zuid-Hollandse economie bevindt zich aan het einde van een ontwikkelcurve en is zich aan het herpakken in een omvangrijk transitieproces naar meer delen, digitaal en schoon. De economie heeft te maken met snelle technologische ontwikkelingen, zoals de omschakeling van fossiele naar duurzame energie, robotisering, 3-D printing en digitalisering. Daardoor moeten we onze productieprocessen en manier van werken anders inrichten. En ons aanpassen aan andere, nieuwe markten en ketens van producent naar consument. Hoe sneller we dat doen, des te concurrerender we zijn. Voor Zuid-Holland betekent dat werk aan de winkel. We maken de stap naar een circulaire economie waarin hergebruik van grondstoffen een nieuw verdienmodel wordt. We stimuleren innovatie via nauwe samenwerking tussen de diverse economische sectoren, kennis- en onderwijsinstellingen die onze regio herbergt. Via inzet op een aantrekkelijke woon- en werkomgeving trekken we bedrijven, kenniswerkers en andere talenten.

Energievernieuwing

Het klimaatakkoord dat in 2015 in Parijs is gesloten, luidt het einde in van een economie gebaseerd op fossiele brandstoffen. De aanwezigheid van energie-intensieve sectoren als de haven, de glastuinbouw biedt grote kansen voor de energietransitie. De omvang van de opgave voor energietransitie is in Zuid-Holland groot, 25% van de totale CO₂-emissie in Nederland wordt in Zuid-Holland uitgestoten, 20% van de Nederlandse bevolking woont in deze provincie. Dat biedt de kans dat ook hier de grootste stap kan worden gezet en dus een groot effect zichtbaar zal worden. Zuid-Holland wil een slimme en schone economie waar fossiele bronnen zijn vervangen door hernieuwbare bronnen. Dat brengt –naast het voorkomen van negatieve effecten door klimaatverandering- ook nieuwe verdienmodellen, nieuwe exportproducten en nieuwe banen met zich mee. We nemen maatregelen om energie te besparen en het gebruik van aardgas drastisch te verminderen.

Naar een levendige meerkernige metropool

In Zuid-Holland is een onderscheidend meerkernig stedelijk netwerk ontstaan waarin elke stad een eigen profiel heeft ontwikkeld. Onze welvaart en welzijn hangen af van de kwaliteit van dit stedelijk netwerk. Steden zijn ontmoetingsplaatsen, emancipatieladders voor nieuwkomers en broedplaatsen van ideeën en innovatie. Zuid-Holland staat voor de opgave om in het komende decennium een fors aantal woningen te realiseren en om de woonvoorraad te verduurzamen. De uitdaging is om metropolitane ontwikkeling op een sociale, gezonde en duurzame manier vorm te geven. Het economisch potentieel kan beter benut worden door de steden met hun afzonderlijke kwaliteiten beter te verbinden tot een metropool. Het leef- en vestigingsklimaat wordt versterkt door stad en land goed te verbinden, door ruimte te bieden voor groen en water in de stad, door een evenwichtige woningvoorraad en passende werklocaties. De vitaliteit van de meerkernige metropool is gebaat bij cultuur, kenniscentra en aantrekkelijke binnensteden.

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	111.396	4.232	115.628	96.521	75.221	47.909	41.305
Baten	780	190	971	774	427	347	0
Totaal saldo baten en lasten	110.615	4.041	114.657	95.747	74.794	47.562	41.305
Toevoeging aan reserves	18.116	10.842	28.958	18.316	11.591	1.400	0
Onttrekking aan reserves	49.946	8.944	58.890	36.029	27.259	8.732	2.130
Subtotaal reserves	-31.830	1.898	-29.932	-17.713	-15.669	-7.332	-2.130
Resultaat	78.785	5.939	84.725	78.034	59.126	40.231	39.175

Doel 3-1 Een groeiende, duurzame en innovatieve economie

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Vergroten van de innovatiekracht van het kennisintensieve MKB
- Vergroten van het organiserend vermogen van het kennisintensieve MKB
- Vergroten van het organiserend vermogen in de Greenports en in het Haven Industrie Complex (HIC)
- Duurzame transitie van de Greenports en het Haven industrie Complex (HIC)
- 2-4% economische groei en 25.000-50.000 extra banen in 2026

Binnen dit doel wordt, als onderdeel van de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland, gewerkt aan:

- Impuls 2: Bijdrage aan de transitie van het chemiecluster in de Rotterdamse haven
- Impuls 4: Bijdrage aan een Zuid-Hollandse transitiecampus - echt groene groei
- Impuls 5: Reservering voor de uitvoering van 'Investeren in vernieuwing'
- Impuls 6: Bijdrage aan de modernisering van het glastuinbouwcluster in het Westland
- Impuls 7: Extra bijdrage t.b.v. cofinanciering van de innovatiestimulering MKB

Bijstelling beleidsrealisatie

De bijstellingen in de beleidsrealisatie betreffen:

1. Voortgang extra investeringen (Voorjaarsnota 2017) in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland
2. Voortgang extra ambities Begroting 2018
3. Start strategische verkenningen
4. Intensivering 2018

1. Voortgang extra investeringen (Voorjaarsnota 2017) in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland

Impuls 2: Bijdrage aan de transitie van het chemiecluster in de Rotterdamse haven:

In de Voorjaarsnota 2017 is, als onderdeel van de extra investeringsimpuls, een bedrag van € 7,5 mln gereserveerd voor een bijdrage aan de transitie van het chemiecluster in de Rotterdamse haven.

Het project Waste to Chemistry is aan deze transitieopgave gekoppeld. Het gaat hierbij om de realisatie van een fabriek in de Rotterdamse haven die afvalstoffen zal omzetten naar duurzame chemische bouwstenen (methanol). De provincie werkt in de projectuitwerking naast de private initiatiefnemers samen met andere publieke partijen (zoals de gemeente Rotterdam en Rijksoverheid).

De bijdrage van de provincie zal bestaan uit een lening in plaats van een "normale" subsidie. De randvoorwaarden voor deze lening aan Waste to Chemistry zijn in februari 2018 door middel van Statenvoorstel 7071 vastgesteld door Provinciale Staten.

Om de lening te kunnen verstrekken is, zoals aangegeven in Statenvoorstel 7071, aanvullende besluitvorming van Provinciale Staten nodig. In deze voorjaarsnota wordt voorgesteld om voor het project Waste to Chemistry een maximale subsidie van € 7,5 mln in de vorm van een lening te verstrekken aan de subsidieontvanger Waste to Chemistry. De subsidieontvanger bestaat uit de private partijen verenigd in een behorend vennoot (SPV). Op basis van dit besluit en binnen de eerder door PS vastgestelde randvoorwaarden kunnen Gedeputeerde Staten de subsidie / lening voorwaardelijk beschikbaar. Vervolgens wordt de Final Investment Decision (FID) door de private partijen genomen, naar verwachting in september 2018.

Doordat de subsidie wordt verstrekt in de vorm van een lening is er een (grote) kans dat het leningbedrag wordt terugbetaald. Voor de bijdrage aan de transitie van het chemiecluster in de Rotterdamse Haven is momenteel € 7,5 mln bestemd in de reserve versterking economie. Tot nu toe zijn risicoreserves van 25% of 40% gehanteerd.

Voorgesteld wordt om gezien het risicoprofiel van dit project een risicoreserve in te stellen van 40% (dus € 3 mln) van de uiteindelijk lening. Mocht blijken dat het risicoprofiel na verloop van tijd is veranderd, dan zal de risicoreserve worden aangepast. Daarnaast kan maximaal 5% van de € 7,5 mln (€ 375.000) ingezet worden voor proceskosten. Dit bedrag is toegevoegd aan het budget voor proceskosten.

Impuls 4: Bijdrage aan een Zuid-Hollandse transitiecampus - echt groene groei:

Bij Voorjaarsnota 2017 is een bedrag van € 5 mln vanuit de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland beschikbaar gesteld en toegevoegd aan Versterking economie. Dit bedrag is middels vaststelling van de Begroting 2018 op 8 november 2017 ingezet op exploitatie. In de Voorjaarsnota 2018 is het kasritme opgenomen ter besteding van de middelen voor de komende jaren. Het meerjarig programma is in april 2018 onder de naam ACCEZ (Accelerating Circular Economy Zuid-Holland) van start gegaan. Ongeveer 70% van de middelen wordt besteed aan funderend en kort cyclisch onderzoek. De activiteiten binnen de investeringsimpuls zijn uitgevoerd binnen de reguliere arbeidscapaciteit.

Impuls 5: Reservering voor de uitvoering van 'Investeren in vernieuwing':

In de Jaarrekening 2017 is opgenomen dat we voorzien dat het nodig zal zijn het SMITZH-programma (Fieldlabs) in de toekomst te vergroten met meer publieke en private middelen. Er wordt hiertoe nog een voorstel in 2018 voorgelegd aan PS, waarbij ook de inzet van de € 3,5 mln vanuit de investeringsimpuls voor de Fieldlabs zullen worden betrokken. Tezamen met de € 2 mln die reeds in de Begroting 2018 voor Fieldlabs is opgenomen, zou daarmee in 2018 een in te zetten budget ontstaan van maximaal € 5,5 mln (incl. 5% procesmiddelen). In het najaar van 2018 wordt een voorstel m.b.t. SMITZH-voorgelegd aan PS.

CADC: In de Najaarsnota 2017 zijn over het Fieldlab Composite Automation Development Center (CADC) een aantal afspraken gemaakt omdat betrokken partners het belangrijk vonden dat het CADC per 1 januari 2018 van start kon gaan. Dit Fieldlab is ondertussen van start gegaan. Het gaat om de volgende afspraken:

- Een bedrag van maximaal € 1,8 mln werd gereserveerd als een achtervang om een incidentele subsidie aan het CADC te kunnen toekennen als de aangevraagde EFRO subsidie niet door zou gaan
- Een bedrag van maximaal € 2,4 mln verstrekken als lening aan de TU Delft om het liquiditeitstekort van het CADC in de opstartfase weg te nemen

De gereserveerde bedragen zijn afkomstig uit de middelen die voor Fieldlabs beschikbaar zijn gesteld binnen de investeringsimpuls bij Begroting 2017.

De stand van zaken op beide onderdelen is momenteel als volgt:

Medio december 2017 is gebleken dat de EFRO-projectaanvraag voor het CADC voldoende punten heeft ontvangen van de onafhankelijke deskundigencommissie Kansen voor West II. Dit betekent dat de deskundigencommissie het project in aanmerking wil brengen voor EFRO-financiering. Daarna vindt nog de technische toetsing plaats van het programmabureau Kansen voor West II. Deze zit in een afrondende fase.

Over de lening heeft de TU Delft aangegeven dat het zeer waarschijnlijk bij nader inzien mogelijk zelf de lening zou kunnen regelen voor het CADC. De toestemming van PS aan GS om een lening te verstrekken heeft wel een positieve werking gehad richting de deskundigencommissie Kansen voor West II, die vragen had gesteld over de financiering van het project.

Aangezien in de Najaarsnota 2017 was opgenomen dat de besluiten vervallen als er geen besluitvorming heeft plaatsgevonden voor de behandeling van de Voorjaarsnota 2018 en het er naar uitziet dat beide afspraken niet meer nodig zijn, vervallen de besluiten. Dit betekent dat de middelen die gereserveerd waren voor het CADC zullen worden ingezet voor andere Fieldlabs.

RegMed XB

Zie voor toelichting stand van zaken onder extra ambities Begroting 2018.

Impuls 6: Bijdrage aan de modernisering van het glastuinbouwcluster in het Westland:

De subsidieregeling is op 2 februari 2018 opengestaan. Er zijn momenteel 4 aanvragen in behandeling. Er vindt jaarlijks een bestuurlijke monitoring plaats, deze heeft vanwege recente openstelling van de regeling en de gemeenteraadsverkiezingen nog niet plaatsgevonden.

Impuls 7: Extra bijdrage t.b.v. cofinanciering van de innovatiestimulering MKB:

Deze impuls van € 1 mln is in 2017 extra geïnvesteerd in het subsidieplafond van de regeling MKB Innovatiestimulering Topsectoren Zuid-Holland (MIT ZH). Er zijn met deze middelen meer MIT R&D samenwerkingsprojecten gefinancierd in 2017 en daarmee is deze impuls afgerond.

2. Stand van zaken Extra ambities Begroting 2018

M724 Investeren in economische innovatie

Bij de vaststelling van de Kadernota 2018 hebben PS motie 724 Investeren in economische innovatie aangenomen. De verwerking in de begroting richt zich op extra middelen voor het MKB via de subsidieregeling MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT) en voor Fieldlabs. Voor MKB-MIT is € 12 mln extra beschikbaar gesteld, waarvan € 6 mln in 2018 en € 6 mln in 2019. Vervolgens heeft PS een MIT subsidieplafond 2018 van ruim € 13 mln vastgesteld, waarmee er meer haalbaarheidsprojecten en R&D samenwerkingsprojecten kunnen worden gehonoreerd. In april heeft het ministerie van EZK hun cofinanciering voor de MIT regeling van € 7 mln bevestigd (4% van het beschikbare bedrag is voor uitvoeringskosten). Met de hoogte van dit bedrag zijn er € 2,5 mln provinciale middelen minder nodig. Daarmee is er voor 2018 niet € 6 mln extra nodig maar is € 3,5 mln voldoende. Vervolgens kan er van de gereserveerde extra middelen € 2,5 mln vrijvallen naar de algemene middelen.

Voor Fieldlabs wordt € 4 mln extra beschikbaar gesteld, waarvan € 2 mln in 2018 en € 2 mln in 2019. Er wordt door verschillende Fieldlabs gewerkt aan een voorstel voor een regionaal Smart Manufacturing Programma 2018 - 2022. Dit programma moet een belangrijke bijdrage leveren aan nieuwe bedrijvigheid en werkgelegenheid door nieuwe productie en reshoring van productie, efficiëntere en beter concurrerende bestaande productie en het sterk verbreden van de inzetbaarheid van laag of niet passend opgeleid personeel. De komende maanden wordt dit plan verder uitgewerkt, maar naar verwachting gaat het om een totale publieke bijdrage (regionaal, nationaal en Europees) van € 30 mln voor de periode van 2018 t/m 2022.

Klimaatinstituut

Met het oog op het Rotterdamse/Zuid-Hollandse bod voor dit centre wordt in 2018 € 250.000 als maximale bijdrage van de provincie Zuid-Holland opgenomen. De locatiekeuze, Rotterdam en Groningen, is publiek bekend gemaakt tijdens de 23e Conference of the Parties in Bonn in november 2017. Vestiging van het centre draagt bij aan versterking van het cluster water- en deltatechnologie binnen de provincie. Met de gemeente Rotterdam zijn in april 2018 de eerste stappen gezet in het te doorlopen subsidietraject.

Detailhandel

In september 2017 is de discussienotitie detailhandel besproken met de Statencommissie. Op basis van een van de maatregelen uit deze notitie zijn in de Begroting 2018 middelen vrijgemaakt. Dit betreft een bedrag van € 0,5 mln voor een subsidieregeling om de kwaliteit en het verbeteren van het functioneren van winkel- en centrumgebieden te stimuleren. Gemeenten, ondernemersverenigingen en BIZ-stichtingen kunnen aanspraak maken op de subsidie. Deze subsidieregeling is per 1 mei 2018 opengesteld voor 35 middelgrote centrumgebieden. Op een later moment zal worden gerapporteerd over het type aanvragen en de uitputting van dit budget.

A582 Regmed XB

In de brief aan Provinciale Staten (8 november, 2017) hebben we toegezegd om vóór 1 juli 2018 terug te komen met een Statenvoorstel omtrent de cofinanciering van de business case van de celproductie en ontwikkelingsfaciliteit

via een incidentele subsidie met hierbij een uitgewerkt plan over hoe het LUMC zich kan ontwikkelen tot de CCRM-hub in Europa. Het gaat hierbij om de € 1,2 mln die gereserveerd is voor een lening van € 4 mln, via de extra ambities bij de Begroting 2018. Aangezien de ontwikkeling van de business case bij het LUMC langer duurt dan verwacht zal de business case na de zomer aan Provinciale Staten worden toegestuurd.

A582 Campusregeling

Via de extra ambities bij de Begroting 2018 hebben Gedeputeerde Staten voorgesteld € 1,5 mln vrij te maken voor de versnelling van de ontwikkeling van de Zuid-Hollandse campussen. Hierbij gaat het om ondersteuning voor een breed scala aan financieringsvragen, enerzijds rond de fysieke ontwikkeling van de campus als bijzonder kennisintensief bedrijventerrein, anderzijds rond activiteiten gericht op versterking van de interactie tussen bedrijven onderling en met kennisinstellingen op de campus. Per Amendement 582 'Extra GS voorstellen Begroting 2018' hebben Provinciale Staten besloten om aan het beschikbaar gestelde budget van € 1,5 mln een extra impuls van € 1,5 mln toe te voegen. Het plafond van de nog vast te stellen regeling wordt daarmee naar € 3 mln opgehoogd. Momenteel wordt de regeling nader uitgewerkt. De op basis van de ASV noodzakelijke besluitvorming door PS om tot vaststelling van de regeling te komen zal naar verwachting in het najaar van 2018 aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

3. Start strategische verkenningen

Circulaire economie

Provincie Zuid-Holland is mede ondertekenaar van het landelijke grondstoffenakkoord. Dit stelt het doel van 100% circulair in 2050. Op basis van dit akkoord dragen we bij aan de transitieagenda's (biomassa en voedsel, kunststoffen, de maakindustrie, de bouw en consumptiegoederen) die de komende vijf jaar gezamenlijk met alle partners die ondertekend hebben worden uitgevoerd. De verkenning brengt in beeld wat de situatie in Zuid-Holland is met betrekking tot de grondstofstromen: welke zijn er, wat zijn daarvan de kosten in euro's, natuurlijk kapitaal en qua sociale impact. Per Zuid-Hollandse sector (bijvoorbeeld: industrie, tuinbouw, bouw) wordt verkend wat er nodig is om van een lineaire naar een circulaire keten te komen. Daarnaast wordt de organisatie van netwerken onderzocht die van belang zijn voor de transitie en met welke instrumenten die netwerken geholpen en bijgestuurd kunnen worden zodat de industrie, midden en klein-bedrijf, burgers en andere doelgroepen in beweging komen om circulair te gaan denken en handelen. Gedacht kan worden aan een fonds, inzet op lobby of verbindingen tussen kennis en markt brengen. De onderzoeken worden samen met de markt uitgevoerd. Ook wordt voor zover mogelijk een nul-meting gedaan specifiek voor Zuid-Holland, alsmede een aanzet voor een monitoringssysteem en een programma Zuid-Holland Circulair. Naast ambities en (versnellings)maatregelen bestaat dit programma uit een investeringsraming voor financiering van initiatieven voor de korte en lange termijn.

Digitalisering

Ook op het gebied van Digitalisering wordt er een verkenning gestart. De doelstelling van deze verkenning is om beter zicht te krijgen op de thema's van de digitale economie in Zuid-Holland die de meeste kans bieden op grond van omzet en werkgelegenheid, en op wat er nodig is om die kansen te grijpen, bijvoorbeeld digitale infrastructuur, en tegelijkertijd een aantal relevante maatschappelijke uitdagingen zoals gezondheid of circulaire economie aan te pakken. De verkenning moet duidelijk maken waarop we onze focus en ons (bestaande of nieuw te ontwikkelen) instrumentarium moeten richten. Bij deze verkenning wordt aansluiting gezocht bij het transitiepad Smart Digital Delta van de Roadmap Next Economy (RNE). De vraag die in het kader van het RNE transitiepad moet worden beantwoord is *hoe krijgen wij een uitgekende digitale infrastructuur die dataproductiviteit van de regio verhoogt en vertrouwen biedt in een gedigitaliseerde markt?* Voor deze verkenning wordt vooralsnog geen aanvullende financiering gevraagd.

4. Intensiveringen 2018

Leerpark Drechtsteden; circa € 3 mln totaal (waarvan € 0,5 mln in 2018)

De Maakfabriek is een productiehul voor start-ups en maakt onderdeel uit van het plan om het Leerpark in Dordrecht te ontwikkelen tot Fieldlab Smart Industry Campus.

De Maakfabriek beoogt een nauwe samenwerking tussen start-ups, de maakindustrie, R&D-teams van gevestigde innovatieve bedrijven, onderwijsinstellingen en investeerders. Het is een belangrijke toevoeging aan het innovatie- en leerklimaat binnen het Leerpark. Naast prototyping (Duurzaamheidsfabriek) krijgen met de Maakfabriek ondernemerschap en productie op de campus een stevige impuls, met de Maakfabriek wordt vanuit het onderwijs in feite de laatste stap in de keten naar ondernemerschap georganiseerd. Succesvolle start-ups kunnen vervolgens als scale-up op één van de bedrijventerreinen in de regio hun plek vinden, zo blijven innovatieve nieuwe bedrijven behouden voor de regio. Goed voor de regionale economie, werkgelegenheid en innovatiekansen binnen het cluster Maritiem. De vraag naar ruimte voor start-ups manifesteert zich op dit moment al, die behoefte wordt nu opgevangen in tijdelijke maakhallen. Deze gebruikers zullen straks de eerste gebruikers van de Maakfabriek zijn.

SRON en Space Campus; t/m 2020 in totaal € 15 mln vanuit de algemene middelen waarvan € 7 mln voor SRON en € 8 mln voor de Space Campus. Voor 2018 in totaal € 1,5 mln.

1. *SRON*: GS hebben medio november 2017 de intentie uitgesproken om maximaal € 7 mln bij te dragen aan de herhuisvesting van het Space Research Institute for Space (SRON) in Leiden. Het instituut is nu nog gevestigd in Utrecht. Beoogd is dat het nieuwe SRON gebouw in Leiden per begin 2021 door SRON in gebruik genomen wordt. Dan zal de daadwerkelijke herhuisvesting van SRON-Utrecht, de hoofdlocatie van SRON, op de campus van de Universiteit Leiden gerealiseerd moeten zijn. De aanbesteding voor de bouw van het nieuwe gebouw zal naar verwachting eind 2018/begin 2019 afgerond worden. In dit kader wordt: € 7 mln aan budget beschikbaar gesteld.
2. *Space campus*: In het regeerakkoord van het kabinet is ESA-ESTEC opgenomen als één van de zes opgaven die het Rijk het eerste wil bedienen vanuit de regio-envelop van € 950 mln in totaal. Er ligt inmiddels een brief van minister Schouten aan de Tweede Kamer (d.d. 19 februari) 'Regio Envelop opgave ESTEC'. Daaruit blijkt dat het kabinet op basis van cofinanciering een maximale bijdrage ad € 40 mln uit de Regio Envelop zal leveren. We zijn samen met regionale partijen, het Rijk, de sector en ESA-ESTEC (deze partijen zijn allen vertegenwoordigd in het Space Campus overleg) bezig om een regiodeal uit te werken. Bedoeling is om die voor de zomer rond te hebben. Daarbij gaat het om een plan die het Nederlands gastheerschap in relatie tot ESTEC versterkt zoals het vergroten van de aantrekkelijkheid van het terrein van ESTEC door het ontwikkelen van een internationale ontmoetingsplek. Dit als onderdeel van de regiodeal die we aan het uitwerken zijn, gericht op een bredere gebiedsontwikkeling; we hebben het dan over campusontwikkeling rondom ESA-ESTEC. Momenteel loopt in opdracht van de provincie en gemeente Noordwijk (namens de deelnemers aan het Space Campus overleg) het onderzoek 'Toekomstperspectief Space Campus Noordwijk'. Verwachting is dat dit onderzoek bouwstenen levert voor de regiodeal die voor de zomer gesloten zou moeten worden. Naar verwachting is hiervoor € 8 mln nodig.

Extra inspanning IQ/RNE + Regionaal Investeringsplatform

IQ voert de Roadmap Next Economy uit per 2018. In de Statenvergadering van 31 januari is hiertoe ingestemd met het opnemen van een extra begrotingssubsidie van € 250.000 aan InnovationQuarter voor het uitvoeren van de werkzaamheden van de Roadmap Next Economy, Voor 2019 en daarna wordt uitgegaan van het leveren van een structurele bijdrage door de provincie van € 250.000. Daarnaast is financiële ondersteuning van het Regionaal Investeringsplatform noodzakelijk. De kosten voor het platform worden ingeschat op € 1 mln structureel waarbij nog wordt onderzocht of ook andere dan de initiatiefnemers van het platform (MRDH, Den Haag, Rotterdam en de provincie) een financiële bijdrage kunnen leveren. Te denken valt daarbij bijvoorbeeld aan Europese subsidies of een bijdrage van het Rijk vanwege de rol die het platform gaat krijgen als voorportaal voor

Invest.nl. Voorzichtigheidshalve wordt nu rekening gehouden met een structurele bijdrage van € 250.000 per jaar voor het Regionaal Investeringsplatform.

Zuid-Holland innoveert; In 2018 en 2019 respectievelijk € 0,2 mln en € 1 mln vanuit de algemene middelen. Deze middelen zullen worden besteed aan activiteiten die tot stand komen in het kader van de Opgave Innovatief Zuid-Holland. Concreet gaat het om twee Small Business Innovation Research (SBIR) die de provincie op dit moment samen met het ministerie van Economische Zaken en Klimaat en het Netherlands Space Office (NSO: het ruimtevaartagentschap van de Rijksoverheid) voorbereid. Er is hierbij sprake van 50% cofinanciering door het Rijk. Het betreft SBIR's gericht op de vraag hoe aardobservatie-technieken zijn in te zetten om bodemdaling te bepalen en hoe is dit toe te passen voor preventief wegonderhoud.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
3.1.a	Procentuele jaarlijkse groei van het inkomen van de prioritaire clusters	-2,0	0,1	0,1	0,1	0,1

Toelichting effectindicator(en)

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	41.030	-2.139	38.892	46.816	25.744	9.598	7.262
Baten	80	50	130	80	80	0	0
Totaal saldo baten en lasten	40.950	-2.189	38.761	46.736	25.664	9.598	7.262
Toevoeging aan reserves	2.700	9.900	12.600	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	20.552	7.147	27.699	18.206	10.008	2.216	0
Subtotaal reserves	-17.852	2.753	-15.099	-18.206	-10.008	-2.216	0
Resultaat	23.098	564	23.662	28.530	15.656	7.382	7.262

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 3,3 mln (v)	Ja	RES	<p>Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Voor het Impulsprogramma 2017 zijn voor dit doel diverse onderwerpen opgenomen en aan de reserve versterking economie toegevoegd. Op basis van nadere uitwerking wordt de actuele fasering van de lasten voor 2018 en komende jaren verwerkt. Het betreft:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Transitiecampus; De nieuwe fasering behelst € 1,3 mln per jaar in de periode 2018-2021. • Investeren in vernieuwing: Fieldlabs en Campus: € 3 mln in 2018, € 2 mln in 2019). • In aanvulling op het Impulsprogramma is in de Begroting 2018 € 1,5 mln vrijgemaakt voor de Campus. Dit bedrag wordt aan de reserve onttrokken en aan de lasten 2018 toegevoegd.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
			<ul style="list-style-type: none"> Glastuinbouw Westland: Totaal € 4mln. Daarvan is in 2018 € 0,2 mln beschikbaar gesteld voor proceskosten. Op basis van actuele fasering wordt van 2018 t/m 2021 € 0,95 mln in de begroting verwerkt. .
€ 3,1 mln (n)	Ja	FR/RES	<p>Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid/budget.</p> <p>De intensiveringen in deze voorjaarsnota betreffen voor dit doel:</p> <ul style="list-style-type: none"> Leerpark Drechtsteden; De totale bijdrage bedraagt circa € 3 mln. De bijdrage 2018 bedraagt € 50.000, ten laste van het alertheidsbudget. In de periode 2018 t/m 2023 bedraagt de bijdrage in totaal circa € 2 mln vanuit de algemene middelen . Daarna wordt t/m 2031 in totaal € 0,9 mln opgevoerd, ten laste van de reserve gebiedsgericht werken. Noordwijk- S-Ron en Space Campus; in totaal € 7 mln voor S-Ron en € 8 mln voor de Space Campus. Voor 2018 bedraagt de bijdrage € 0.5 mln voor S-Ron en € 1 mln voor SpaceCampus, ten laste van het alertheidsbudget. Van 2019 t/m 2020 in totaal € 13,5 mln vanuit de algemene middelen. Perifere detailhandellokatie; € 70.000 voor 2018, vanuit de centrale reserve Strategische Verkenningen. Verkenning Circulaire Economie; In de periode 2018 t/m 2020 in totaal € 3,25 mln voor aanloop- en proceskosten vanuit de algemene middelen (2018 € 0,75 mln; 2019 € 1,25 mln; 2020 € 1,25 mln). Daarnaast wordt in 2018 € 0,3 mln vanuit de centrale reserve Strategische Verkenningen beschikbaar gesteld. IQ RNE en Invest.nl; Extra inspanning in totaal € 2,75 mln. t/m 2023. Waarvan van € 0,25 mln in 2018 en € 0,5 mln vanaf 2019). Z-H innoveert; In 2018 en 2019 respectievelijk € 0,2 mln en € 1 mln vanuit de algemene middelen voor diverse innovaties (waaronder Noordzee, SBIR en SiR).
€ 2,1 mln (n)	Ja	RES	<p>Deze wijziging betreft een bijstelling van planning/budget.</p> <p>Vanuit de reserve versterking Economie wordt € 2,1 mln onttrokken voor ontwikkelings-en proceskosten betreffende onder meer het Nederlands Investerings Agentschap, Samenwerkingsovereenkomst A-12 Corridor, Unilever Vlaardingen, handelsmissies China en Roadmap Next Economy..</p>
€ 1,3 mln (v)	Ja	RES/ Doel 3.5)	<p>Deze wijziging betreft een bijstelling van budget/planning.</p> <p>Het RNT budget ad € 1,5 mln voor 2018 wordt verlaagd naar € 1,1 mln. € 0,4 mln wordt bestemd voor biobased/plantenstoffen (Doel 3.5).</p> <p>Van het resterende budget van € 1,1 mln wordt € 0,5 mln eerst in 2019 en 2020 uitgegeven en daarom in de reserve gestort.</p> <p>Daarnaast is in de Begroting 2018 een onttrekking van € 1,1 mln uit de reserve RNT voorzien wegens uitloop van in 2017 verleende subsidies (activiteiten die door de subsidieontvangers pas in 2018 worden uitgevoerd); actuele gegevens tonen dat deze activiteiten nog slechts € 0,8 mln zijn. De onttrekking aan de reserve wordt in de voorjaarsnota daarom met € 0,3 mln verlaagd tot € 0,8 mln.</p>
€ 1,4 mln (v)	Ja	RES/FR	<p>Deze wijziging betreft een bijstelling van budget en planning.</p> <p>Betreft MKB-MIT.</p> <ul style="list-style-type: none"> Reservemutaties <ul style="list-style-type: none"> Uitloop activiteiten 2017 naar 2018. Voor 2018 was een onttrekking van € 4 mln uit de reserve MIT voorzien wegens uitloop van in 2017 verleende subsidies Actuele gegevens tonen dat de activiteiten 2018 niet € 4 mln maar € 7 mln betreffen. De in de Jaarrekening 2017 gereserveerde Rijksbijdrage MIT 2017(€ 2,8 mln) wordt nu ter begroting gebracht. De resterende onttrekking uit de reserve bedraagt € 0,2 mln.. Fasering activiteiten 2018 naar 2019 De storting in de reserve in 2018 voor activiteiten in 2019 is bijgesteld op basis van de actuele gegevens.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
			<p>Van het plafond 2018 van ruim € 13 mln is de verwachting dat € 3,4 mln in 2019 en € 3 mln in 2020 zal worden uitgevoerd.</p> <ul style="list-style-type: none"> De Rijksbijdrage in de kosten van de MIT-regeling 2018 is recent verhoogd van € 4,5 mln naar € 7 mln. De provinciale bijdrage 2018 kan daarom worden verlaagd met € 2,5 mln, ten gunste van de algemene middelen. In afwachting van het Rijksdeel 2018 wordt jaarlijks voorgefinancierd uit de reserve Versterking Economie. Aangezien de verhoging van het Rijksdeel recent is verhoogd, is in deze voorjaarsnota nog uitgegaan van voorfinanciering van € 4,5 mln. Het Rijksdeel 2018 zal naar verwachting in de najaarsnota kunnen worden verwerkt..
€ 1,0 mln (v)	Ja	RES	<p>Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. De raming voor de subsidieverleningen EFRO/Interreg in 2018 wordt op basis van actuele informatie verlaagd met € 1 mln. De onttrekking aan de reserve wordt verlaagd.</p> <p>De gegevens leiden ook tot mutaties in volgende jaren. Het betreft hier een wijziging van de fasering over de jaren. Het cumulatieve bedrag blijft ongewijzigd.</p>
€ 0,5 mln (v)	Ja	Doel 5	<p>Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Conform het afdelingsplan Samenleving & Economie Bestuur wordt een uitbreiding van de structurele formatie met 6 fte gerealiseerd. Voor de uitbreiding van deze arbeidscapaciteit wordt materieel budget uit binnen de afdeling omgezet naar formatiebudget.</p>

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
€ 0,1 mln (v)	Ja	Derden	Betreft administratieve verwerking bijdragen van derden in onder meer conferenties.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
€ 6,9 mln (n)	Ja	N.v.t.	De lasten worden gebruikt voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote storting in de programmareserve bijgesteld.
€ 3,0 mln (n)	Ja	RES	Voor Waste to Chemistry is in de Begroting 2018 vanuit de intensiveringsmiddelen € 7,5 mln in de reserve versterking Economie gestort, in afwachting van nadere uitwerking. Voor de risicoreserve Waste to Chemistry wordt nu € 3 mln beschikbaar gesteld. Het restant (€ 4,1mln na aftrek van proceskosten) wordt aan de financiële ruimte toegevoegd (zie doel 5.1).

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Ottrekking aan reserve			
€ 4,1 mln (v)	Ja	N.v.t.	De lasten van dit doel worden deels gedekt uit programmareserves. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote ottrekking uit de programmareserve bijgesteld.
€ 3,0 mln (v)	Ja	RES	Betreft de risicoreserve Waste to Chemistry wordt nu € 3 mln beschikbaar gesteld. Het restant (€ 4,1 mln na aftrek van proceskosten) wordt aan de financiële ruimte toegevoegd.

Overzicht reserves

(bedragen x € 1.000)		Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
PR 3	Regionale netwerken topsectoren	0	500	500	0	0	0	0
PR 3	Versterking economie	1.500	0	1.500	0	0	0	0
PR 3	MIT MKB Innovatiestimulering topsect	0	6.400	6.400	0	0	0	0
PR 3	Risicoreserve RegMed XB	1.200	0	1.200	0	0	0	0
PR 3	Risicoreserve Waste to Chemistry	0	3.000	3.000	0	0	0	0
Totaal toevoeging aan reserve		2.700	9.900	12.600	0	0	0	0
PR 3	Interreg-cofinanciering EFRO	4.969	-969	4.000	4.500	4.500	0	0
PR 3	Regionale netwerken topsectoren	1.083	-243	840	560	242	0	0
PR 3	Versterking economie	10.500	6.285	16.785	7.446	2.266	2.216	0
PR 3	MIT MKB Innovatiestimulering topsect	4.000	154	4.154	5.700	3.000	0	0
PR OMO	Alertheidsbudget	0	1.550	1.550	0	0	0	0
PR OMO	Strategische investeringen	0	370	370	0	0	0	0
Totaal ottrekking aan reserve		20.552	7.147	27.699	18.206	10.008	2.216	0
Saldo reserves		-17.852	2.753	-15.099	-18.206	-10.008	-2.216	0

Doel 3-2 Schone en toekomstbestendige energie

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Bijdragen aan de afspraken die in Parijs zijn gemaakt om de CO₂-uitstoot terug te brengen met 80 tot 95% in 2050
- Bevorderen van energiebesparing in de industrie en de gebouwde omgeving
- Faciliteren van de opwekking van duurzame energie
- Activeren, faciliteren en motiveren van partijen ten aanzien van de ontwikkeling, levering, inzet en gebruik van duurzame warmte
- Bijdragen aan leveringsbetrouwbare schone energie
- Ervaring opdoen met CO₂-afvang en -opslag
- Benutten en stimuleren van kansen voor innovatie en economie

Binnen dit doel wordt, als onderdeel van de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland, gewerkt aan:

- Impuls 1: Fonds ter financiering kleinschalige, maatschappelijke energieprojecten

Bijstelling beleidsrealisatie

De bijstellingen in de beleidsrealisatie betreffen:

- Impuls 1 uit extra investeringen (Voorjaarsnota 2017) voor een slimmer, schoner, sterker Zuid-Holland
- Start strategische verkenning energietransitie
- Intensiveringen 2018

1. Stand van zaken impuls kleinschalige, maatschappelijke energieprojecten

Voor de subsidieregeling lokale initiatieven zijn meer dan 80 gesprekken gevoerd, 25 aanvragen ingediend en is voor € 0,7 mln toegekend. De monitor lokale initiatieven laat zien dat in Zuid Holland meer dan 40 lokale coöperaties met energie bezig zijn en daarnaast heel veel informele initiatieven. Actieve burgers werken samen aan besparen van energie, isoleren van huizen en opwekken van duurzame energie. Een stijging is te zien op gebied van duurzame warmte.

Het lerend netwerk lokale initiatieven is opgericht op initiatief van de provincie. Lokale initiatieven organiseren voor elkaar vraaggerichte sessies rondom zonnepanelen of windturbines, maar ook over de organisatorische uitdagingen van de initiatieven zelf.

Wegens de looptijdswijziging van de subsidieregeling Lokale Initiatieven is het budget 2018 neerwaarts bijgesteld. Het betreft een storting aan de reserve Gebouwde omgeving en glastuinbouw ter dekking van subsidielasten in 2021.

2. Start strategische verkenning energietransitie

Er wordt € 0,3 mln ingezet op strategische verkenningen voor de energietransitie. De verkenning richt zich op de vraag hoe een toekomstbestendige energieinfrastructuur/systeem er voor Zuid-Holland uitziet en wat daarbij nodig is aan instrumenten en middelen om daar te komen.

De verkenning raakt alle vijf aandachtsgebieden uit de energieagenda Watt Anders (Gebouwde omgeving, Industrie, Glastuinbouw, Mobiliteit en infrastructuur en Productie van duurzame energie), die naar verwachting steeds meer met elkaar verbonden gaan raken.

De extra middelen die bij Voorjaarsnota 2018 beschikbaar gesteld worden zijn voor:

- A. Nadere verkenningen naar benodigde (investeringen in) infrastructuur voor energiedragers, zoals (gelijkstroom) elektriciteit, stoom, warmte, CO₂, waterstof, et cetera t.b.v. energie-efficiency, besparing en circulariteit. Zuid-Holland kan hier verschil maken door te verbinden en mee te investeren.

Onderdeel hiervan is het versterkt inzetten op:

- B. De transitie van het Haven Industrieel Complex: wat is de lange termijn visie en inzet van de provincie Zuid-Holland om tot een transitie van het HIC te komen op gebied van grondstoffen en energiegebruik?
- C. Hoe kan in Zuid-Holland de energietransitie naar duurzame transport en energiedragers gestimuleerd worden. Wat voor systemen en instrumenten helpen vervoerbedrijven, vlooteigenaren, aannemerij, maritieme sector, innovators m.b.t. brandstoffen et cetera?
- D. Welke financiële instrumenten kunnen op regionaal niveau ingezet worden om de energietransitie te stimuleren.

Concluderend, als we bezien waar we als provincie het verschil kunnen maken én nog onvoldoende op inzetten, dan betreft dat verkenning naar doorontwikkeling van infrastructuur en bijbehorende ICT/blockchaintechnologie voor energiedragers, vraagsturing, conversie- en opslagvormen en bijbehorende verdienmodellen, als verzamelterm aangeduid met het zogenaamde *Smart Multi Carrier Grid (SMCG)*.

Onderzoeks- en uitwerkingsopgaven betreffen verschillende locaties, onder meer doorontwikkeling van de smart energy hub Maasvlakte II en Goeree-Overflakkee, smart energy hub Bleizo en EnergieRijk Den Haag.

3. Intensiveringen 2018

Subsidieregeling "Asbest er af? Zon er op! 2017"

De subsidieregeling "Asbest er af? Zon er op! 2017" is een succes gebleken. De subsidieregeling wordt veel sneller uitgeput dan begroot. In de voorjaarsnota worden daarom voor 2018 én 2019 extra middelen onttrokken aan de reserve Zonnepanelen-asbest. Het subsidieplafond dat bedacht was voor 2023 zal reeds dit jaar worden uitgeput. Met deze capex-subsidie weten we de terugverdientijd van de zonnepanelen gemiddeld met een jaar te verkorten. Dat blijkt te helpen. Een snelle inventarisatie lijkt te rechtvaardigen dat voor de komende jaren tot 2023 minimaal € 2 mln extra budget nodig zal zijn. De provincie zal de komende maanden een onderzoek uitvoeren om hier meer duidelijkheid in aan te brengen en in de Begroting 2019 hierop terugkomen.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
3.2.a	Aandeel duurzame energie in Zuid Holland (%)	3.1 %	6	7	9	10
3.2.b	totale productie van hernieuwbare energie in Zuid Holland (PJ)	13.4 PJ	26	30	39	44
3.2.c	Vermeden CO2 uitstoot door duurzame energie inzet in Zuid Holland (in Mton)	1.7	3.9	4.5	5.9	6.5
3.2.d	Absolute energiebesparing ten opzichte van 1990 (PJ)	-34 PJ	-29	-21	-14	-14
3.2.e	Vermeden CO2 uitstoot door energie-efficiëntie, besparing en transitie ten opzichte van 1990 (Mton)	-4 Mton	-3	-2	-1	0
3.2.f	Totale emissie broeikasgassen in Zuid Holland (Mton)	40	43	42	41	39
3.2.g	CO2 voetafdruk van de organisatie inclusief beheer en onderhoud infra en OV-concessies (kton CO2)"	64	57.5	55	52	50

Toelichting effectindicator(en)

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	5.182	303	5.485	4.345	3.125	1.278	267
Baten	0	140	140	0	0	0	0
Totaal saldo baten en lasten	5.182	163	5.345	4.345	3.125	1.278	267
Toevoeging aan reserves	9.225	592	9.817	12.125	6.600	0	0
Onttrekking aan reserves	985	585	1.570	3.348	3.028	1.181	170
Subtotaal reserves	8.240	7	8.247	8.777	3.572	-1.181	-170
Resultaat	13.422	170	13.592	13.122	6.697	97	97

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,1 mln (n)	Ja	BAT	Het projectbureau Warmte Koude heeft 28 externe deelnemers die allen bijdragen in 2018 ter dekking van de materiële lasten van het bureau in 2018. De bijdragen worden hierbij ter begroting gebracht.
€ 0,4 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van de planning. Wegens de looptijdswijziging van de subsidieregeling Lokale Initiatieven is het budget 2018 neerwaarts bijgesteld. Het betreft een storting aan de reserve Gebouwde omgeving en glastuinbouw ter dekking van subsidieasten in 2021.
€ 0,3 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van de planning. Het budget voor de subsidieregeling Asbest eraf Zon erop wordt sneller uitgeput dan oorspronkelijk verwacht. In lijn met de bijgestelde planning wordt het budget opgehoogd naar € 0,5 mln. Dekking vindt plaats door een onttrekking aan de reserve Zonnepanelen-asbest.
€ 0,3 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. Van de middelen voor strategische verkenningen voor diepte-investeringen is budget toegekend aan vijf aandachtsgebieden uit de Energieagenda Watt Anders.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
€ 0,1 mln (v)	Ja	Derden	Het projectbureau Warmte Koude heeft 28 externe deelnemers die allen bijdragen in 2018 ter dekking van de materiële lasten van het bureau in 2018. De bijdragen worden hierbij ter begroting gebracht.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
€ 0,2 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bestelling van het budget. Het rekeningresultaat 2017 van de middelen uit het Hoofdlijnenakkoord 2016-2019 ter uitvoering van de energieagenda wordt toegevoegd aan de reserve Mitigatie/Energie. Voor de ondersteuning van de verduurzaming van de gebouwde omgeving worden deze middelen naar verwachting bij de Najaarsnota 2018 ter begroting gebracht.
€ 0,4 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van de planning. Wegens de looptijdswijziging van de subsidieregeling Lokale Initiatieven is het budget 2018 neerwaarts bijgesteld. Het betreft een storting aan de reserve Gebouwde omgeving en glastuinbouw ter dekking van subsidieasten in 2021.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Onttrekking aan reserve			
€ 0,3 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van de planning. Het budget voor de subsidieregeling Asbest eraf Zon erop wordt sneller uitgeput dan oorspronkelijk verwacht. In lijn met de bijgestelde planning wordt het budget opgehoogd naar € 0,5 mln. Dekking vindt plaats door een onttrekking aan de reserve Zonnepanelen-asbest.
€ 0,3 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. Van de middelen voor strategische verkenningen voor diepte-investeringen is budget toegekend aan vijf aandachtsgebieden uit de Energieagenda Watt Anders.

Overzicht reserves

(bedragen x € 1.000)		Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
PR 3	Mitigatie/Energie	100	170	270	300	0	0	0
PR 3	Risicoreserve Energiefonds	9.125	0	9.125	9.125	4.000	0	0
PR 3	Energietrans.gebouwde omg.&glastuinb	0	422	422	2.700	2.600	0	0
Totaal toevoeging aan reserve		9.225	592	9.817	12.125	6.600	0	0
PR 3	Mitigatie/Energie	600	0	600	600	343	0	0
PR 3	Greendeal Zonnepanelen-asbest	215	285	500	300	0	0	0
PR 3	Versterking economie	170	0	170	170	250	170	170
PR 3	Energietrans.gebouwde omg.&glastuinb	0	0	0	2.278	2.434	1.011	0
PR OMO	Strategische investeringen	0	300	300	0	0	0	0
Totaal onttrekking aan reserve		985	585	1.570	3.348	3.028	1.181	170
Saldo reserves		8.240	7	8.247	8.777	3.572	-1.181	-170

Doel 3-3 Beter benut (bebouwd) gebied

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Nieuwe stedelijke ontwikkelingen concentreren binnen bebouwd gebied
- Nieuwe stedelijke ontwikkelingen concentreren nabij haltes Hoogwaardig Openbaar Vervoer (HOV)
- Hergebruik en transformatie leegstaande kantoren, detailhandel en ander leegstaand vastgoed
- Versterken interactiemilieus (hotspots, campussen en binnensteden)

Bijstelling beleidsrealisatie

De bijstellingen in de beleidsrealisatie voor dit doel betreffen:

- start strategische verkenning Verstedelijking en Transformatie
- Intensiveringen 2018

1. Start Strategische Verkenning Verstedelijking en Transformatie

In het kader van Verstedelijking en transformatie zijn o.a. extra middelen ingezet voor een strategische verkenning die uit drie delen bestaat:

- Complexe stedelijke transformatiegebieden
- Onderzoek perifere detailhandelsvestigingen
- Vitaliteit kernen

Complexe stedelijke transformatiegebieden

Er is in de provincie Zuid-Holland sprake van een toenemende behoefte aan nieuwe woningen; de opgave verschilt echter sterk per regio en in de tijd. Na 2025 zal de vraag naar nieuwe woningen zich steeds meer concentreren in de stedelijke gebieden. Om op middellange termijn voldoende woningen op te leveren conform de uitgangspunten van de provincie (puntenkoers Verstedelijkingsstrategie) en om de verstedelijkingsopgave te versnellen, is het van belang om locaties in stedelijke gebieden voor te bereiden voor transformatie naar wonen en werken. De Verstedelijkingsalliantie (acht gemeenten langs de spoorlijn Leiden – Dordrecht) heeft daarom de ambitie om een flink aantal woningen te realiseren; voor een groot deel binnen dertien complexe transformatiegebieden. Dit zijn onder andere Stadshaven in Rotterdam, Binckhorst in Den Haag, de spoorzone in Dordrecht, Plaspoelpolder in Rijswijk en buiten de verstedelijkingsalliantie: Rijnhaven in Alphen aan den Rijn en Spoorzone in Gouda. In de verkenning staat centraal welk provinciaal instrumentarium kan bijdragen aan opgaven binnen 15 complexe stedelijke transformatiegebieden. Bij het bepalen van het gewenste provinciale instrumentarium wordt onderscheid gemaakt naar korte, middellange en lange termijn en wordt onderscheid gemaakt naar specifiek en meer generiek instrumentarium en de duiding van eventueel nieuw provinciaal instrumentarium. Specifiek voor mogelijk financieel instrumentarium zal een ‘menukaart’ worden ontwikkeld, gebaseerd op ervaringen van andere provincies en passend bij de opgaven.

Onderzoek perifere detailhandelsvestigingen (PDV)

In de provincie Zuid-Holland zijn verspreid over het grondgebied 32 ‘PDV-locaties’ aangewezen. Dit zijn locaties voor grootschalige detailhandel rond het thema wonen. In functioneren zijn deze locaties niet allemaal over één kam te scheren. Er zijn een aantal zeer grootschalige PDV-locaties die een regionale aantrekkingskracht hebben, andere bedienen een lokale markt. Sommige zijn als ‘woonboulevard’ ontwikkeld en vormen een stedenbouwkundig geheel. Andere locaties zijn in feite gemengde bedrijventerreinen waar woongerelateerde detailhandel zich heeft gevestigd. Deze 32 PDV-locaties zijn inclusief 2 Grootschalige Detailhandelsvoorzieningen, die ook een PDV-status hebben.

Uit onderzoek (Woonboulevard of webshop, verandering in de detailhandel: een exploratief onderzoek naar de toekomstbestendigheid van Perifere Detailhandels Vestigingen (PDV) in Zuid-Holland, Sebastiaan Parlevliet 2017) naar de toekomstbestendigheid van PDV-locaties in hun huidige functie en de nadere analyse op basis van

het Koopstromenonderzoek 2016 blijkt dat veel perifere locaties suboptimaal functioneren: zo is er bijvoorbeeld de nodige (verborgen) leegstand.

De strategische verkenning richt zich op de volgende vragen:

- Welke PDV-locaties zich het meest lenen om getransformeerd te worden naar een andere functie, om samengevoegd te worden (combinatie van herstructurering en transformatie) of waar ingrepen nodig zijn om de PDV-beter te laten functioneren;
- Welke partijen daarin welke rol oppakken en/of initiatieven innemen;
- Welke toegevoegde waarde de provincie zou kunnen hebben bij transformatie, samenvoegen van die locaties of andere ingrepen en welke rol dan van de provincie gevraagd zou worden en/of welke instrumenten de provincie dan zou kunnen inzetten.

Vitaliteit kernen

Bij de bespreking van de (middel)lange termijn verstedelijkingsstrategie van Zuid-Holland met de regio's, is in 2017 door enkele landelijke regio's aandacht gevraagd voor de vitaliteit van de (kleine) kernen. Ook op de verstedelijkingsconferentie in 2017 werd dit nadrukkelijk aan de orde gesteld door bestuurders van gemeenten met deze kernen binnen hun grenzen.

De provincie zet in toenemende mate in op een gebiedsgerichte aanpak, ook voor de landelijke gebieden, bestaand uit een integrale benadering en versterking van de aanwezige kwaliteiten van de landelijke gebieden. Deze twee lijnen komen bij elkaar in de wens om een strategische verkenning uit te voeren naar de vitaliteitsontwikkeling van de kernen in Zuid-Holland op de (middel)lange termijn.

Oplossingen voor vitaliteitsproblemen worden vaak gezocht in woningbouw en aanleg van bedrijventerreinen, in de hoop dat nieuwe inwoners het draagvlak voor de voorzieningen in stand kunnen houden en bedrijven zich vestigen met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg.

Dit werkt soms wel, soms niet en is veelal afhankelijk van hoe deze kernen zijn opgenomen in het stedelijk en economisch netwerk. De vraag is nu of er andere strategieën denkbaar zijn, die beter gebruik maken van de specifieke geografische positie van deze kernen in het stedelijk netwerk en de specifieke kwaliteiten van haar landelijk gebied. De verkenning levert per regio een trendbeeld op met kansen en bedreigingen, een netwerkanalyse van relevante stakeholders en een strategie voor de inzet van instrumenten en middelen.

2. Intensiveringen 2018

Behalve voor bovenstaande verkenning in het kader van complexe stedelijke transformatiegebieden worden er extra middelen ingezet voor een "vliegende brigade" (met kennis van stedenbouw, planeconomie, milieuvergunningen etc.) die gemeenten gaat adviseren inzake verstedelijkingslocaties.

Gebiedsontwikkeling spoorzone

De provincie heeft met de Drechtsteden een bestuursakkoord afgesloten waarbij beide partijen aangeven zich in te zetten voor verdere ontwikkeling van de regio. Een concrete uitwerking van dit bestuursakkoord betreft een verkenning naar de ontwikkelmogelijkheden van de spoorzone Dordrecht-Zwijndrecht. De provincie draagt € 0,5 mln bij aan deze verkenning en beoogt hiermee een versnelling aan te brengen in de verstedelijkingsopgave binnen deze regio, ook in relatie tot bereikbaarheid van Rotterdam en Breda.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

Toelichting effectindicator(en)

Voor dit doel zijn er geen indicatoren.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	14.562	-367	14.195	12.521	15.132	12.343	10.893
Baten	0	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo baten en lasten	14.562	-367	14.195	12.521	15.132	12.343	10.893
Toevoeging aan reserves	300	0	300	300	0	0	0
Onttrekking aan reserves	4.882	-300	4.582	2.978	5.429	2.500	1.000
Subtotaal reserves	-4.582	300	-4.282	-2.678	-5.429	-2.500	-1.000
Resultaat	9.980	-67	9.913	9.843	9.703	9.843	9.893

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,5 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid (versnelling). Claim Slim ruimtegebruik/Verstedelijking t.l.v. algemene middelen / financiële ruimte ad € 0,5 mln. Deze middelen worden ingezet voor een 'vliegende brigade' (met kennis van stedenbouw / planeconomie / milieuvergunningen e.d.) die gemeenten gaat adviseren inzake verstedelijkingslocaties.
€ 1,2 mln (n)		RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning Voor Glassanering Westvoorne is de jaarrekening 2017 uitstel verleend naar 2018. De onttrekking aan de reserve Glassanering bedraagt € 1,2 mln.
€ 0,1 mln (n)		RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid. Deze middelen claim Vitale Kernen worden ingezet als onderzoeks- en procesgeld om te verkennen op welke wijze gemeenten maatwerk kan worden geboden bij de versterking vitaliteit kernen.
€ 0,5 mln (n)		FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. De provincie heeft met de Drechtsteden een bestuursakkoord afgesloten waarbij beide partijen aangeven zich in te zetten om de regio te ontwikkelen. Een concrete uitwerking van dit bestuursakkoord betreft een verkenning naar de ontwikkelmogelijkheden van de spoorzone Dordrecht-Zwijndrecht. De provincie draagt € 0,5 mln bij aan deze verkenning en beoogt hiermee een versnelling aan te brengen in de verstedelijkingsopgave binnen deze regio.
€ 3,0 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Het kasritme met betrekking tot de inzet reservemiddelen Duurzame Zuidplaspolder is geactualiseerd op basis van de realisatie 2017 en de actualisering van het kasritme 2018-2024 naar huidig inzicht in relatie tot de ontwikkelingen in het gebied Zuidplaspolder. Het totale meerjarig budget blijft naar huidig inzicht gelijk, alléén de begrote uitgaven volgen een ander kasritme.
€ 0,3 mln (n)	Ja	RES	Vanuit het budget uitvoering Integrale ruimtelijke verkenningen en programma's wordt budget beschikbaar gesteld voor deels lopende en deels nieuwe projecten: Gebiedsprogramma's Goeree Overflakkee en Westland, Gebiedsaanpak Hoeksche Waard en Gebiedsontwikkelingen Krimpenerwaard en MIRT 2.0 Alblasserwaard-Vijfheerenlanden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
€ 0,2 mln (n)	Ja	Res	Deze wijziging betreft een wijziging van budget Het budget 2018 Greenports wordt verhoogd van € 0,2 mln. naar € 0,6 mln, vanuit de reserve Versterking Economie. Hiervan wordt € 0,3 mln toegevoegd aan doel 3.5 en € 0,2 mln aan doel 3.3.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Ottrekking aan reserve			
€ 0,3 mln (n)		N.v.t.	De lasten van dit doel worden deels gedekt uit programmareserves. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote onttrekking uit de programmareserve bijgesteld.

Overzicht reserves

(bedragen x € 1.000)		Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
PR 3	Opstellen integrale onderzoeksagenda	300	0	300	300	0	0	0
Totaal toevoeging aan reserve		300	0	300	300	0	0	0
PR 1	Sanering glastuinbouw	391	1.246	1.637	0	0	0	0
PR 3	Res Project duurz ontw. Zuidplaspold	3.246	-3.002	244	1.745	4.046	1.500	0
PR 3	Versterking economie	0	152	152	0	0	0	0
PR 3	Implementatie Omgevingswet	800	0	800	829	1.000	1.000	1.000
PR 3	Opstellen integrale onderzoeksagenda	345	29	374	304	283	0	0
PR 3	IRP Goeree-Overflakkee	100	0	100	100	100	0	0
PR OMO	Alertheidsbudget	0	1.125	1.125	0	0	0	0
PR OMO	Strategische investeringen	0	150	150	0	0	0	0
Totaal onttrekking aan reserve		4.882	-300	4.582	2.978	5.429	2.500	1.000
Saldo reserves		-4.582	300	-4.282	-2.678	-5.429	-2.500	-1.000

Doel 3-4 Goede ruimtelijke kwaliteit

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Zorgvuldig ruimtegebruik buiten Bestaand stads- en dorpsgebied (BSD), waarbij aandacht is voor de kwaliteit van de ontwikkeling en zijn omgeving
- Beschermen van specifieke waarden
- Behouden en ontwikkelen van waardevolle landschapselementen

Bijstelling beleidsrealisatie

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

Toelichting effectindicator(en)

Voor dit doel zijn er geen effectindicatoren.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	2.089	0	2.089	2.087	2.085	2.063	2.063
Baten	0	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo baten en lasten	2.089	0	2.089	2.087	2.085	2.063	2.063
Resultaat	2.089	0	2.089	2.087	2.085	2.063	2.063

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties		Toelichting / onderbouwing op mutatie	
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Onttrekking aan reserve			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Overzicht reserves

Voor dit doel zijn er geen reserves.

Doel 3-5 Vraag en aanbod wonen, werken en voorzieningen in balans

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Levendige en krachtige stads- en dorpscentra
- Vraag naar en aanbod van woningen in balans (kwantitatief en kwalitatief)
- Bedrijfslocaties realiseren die de vitaliteit en kracht van het bedrijfsleven versterken
- Vraag naar en aanbod van werklocaties in balans (kwantitatief en kwalitatief)

Bijstelling beleidsrealisatie

De bijstellingen in de beleidsrealisatie betreffen:

- Strategische verkenningen
- Intensiveringen 2018

Strategische Verkenningen

Onderwijs en Arbeidsmarkt

De verkenning richt zich op de vraag hoe de afstemming van vraag en aanbod op de Zuid-Hollandse arbeidsmarkt op dit moment werkt, met name voor de voor de Zuid-Hollandse economie essentiële sectoren/clusters en transitie. Daarnaast richt de verkenning zich op de rol van betrokken partijen (PZH, Economic Board Zuid-Holland, Metropoolregio-Rotterdam-Den Haag, onderwijsinstellingen), hoe de verantwoordelijkheden verdeeld zijn en welke verbeteringen mogelijk zijn om tot een structurele verbetering van de match tussen vraag en aanbod te komen. Daarbij wordt ook gekeken naar de menskracht, middelen en (overgedragen) bevoegdheden die met een eventuele invulling van die rol gepaard zouden moeten gaan. De verkenning geeft invulling aan de moties van Provinciale Staten (744, 746, 750, 759 en 768). Het onderzoek wordt samen met de Economic Board Zuid-Holland uitgevoerd.

Intensiveringen 2018

Greenports

Doel van het innovatiepact is om de samenwerking op het gebied van innovatie tussen netwerkpartijen in de greenport West-Holland te versterken. Het gaat om innovatiethema's, zoals emissie loos produceren, biobased greenports, slimme ketens, gezondheid en geluk. Het innovatiepact is een invulling van het programma Feeding & Greening the Megacities van de Economic Board Zuid-Holland.

De bijdrage voor 2018 is nodig om een programmaregisseur aan te stellen die het innovatiepact om verbindingen te leggen tussen ondernemers, onderzoekers en overheden.

Deze inzet zal in volgende jaren gecontinueerd moeten worden voor de duur van het innovatiepact.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
3.5.a	Aantal gemeenten dat in het kader van de rapportage Interbestuurlijk toezicht op het domein huisvesting vergunninghouders rood scoort	0	0	0	0	0
3.5.b	Leegstandspercentage kantoren in Zuid-Holland mag niet oplopen t.o.v. het leegstandspercentage kantoren in Nederland	1,7%	≤1,7%	≤1,7%	≤1,7%	≤1,7%

Toelichting effectindicator(en)

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	21.345	1.846	23.191	7.227	11.558	11.173	9.537
Baten	0	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo baten en lasten	21.345	1.846	23.191	7.227	11.558	11.173	9.537
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	11.336	1.407	12.743	500	1.302	885	250
Subtotaal reserves	-11.336	-1.407	-12.743	-500	-1.302	-885	-250
Resultaat	10.009	439	10.448	6.727	10.256	10.288	9.287

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 1,0 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Voor het vraaggericht bedrijventerreinenbeleid op energiegebied wordt voor het jaar 2018 € 1 mln onttrokken aan de reserve Versterking Economie en ter begroting gebracht. Hiermee wordt op een versnelling van de energietransitie op bedrijventerreinen ingezet.
€ 0,4 mln (n)	Ja	Doel 3.1	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Het budget biobased/plantenstoffen wordt met € 0,4 mln verhoogd ten laste van RNT budget 2018 (Zie Doel 3.1)
€ 0,5 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. De intensiveringen in deze voorjaarsnota zijn voor dit doel: <ul style="list-style-type: none"> Arbeidsmarkt en Onderwijs; In het kader van de Strategische Verkenningen is dit onderwerp door de Staten opgevoerd. Het is opgenomen in het traject Versnellen, Voorspellen en Vertellen. Van de totaal beschikbaar middelen voor dit traject (budget € 1,5 miljoen) is € 0,2 mln voor 2018 gereserveerd voor het onderwerp Arbeidsmarkt en Onderwijs; het budget is vanuit de centrale reserve Strategische Investerings aan de lasten toegevoegd. Innovatiepact Greenports West-Holland en kennis en innovatie; t/m 2023. € 10,3 mln vanuit de algemene middelen, waarvan in 2018 € 0,3 mln ten laste van het alertheidsbudget.
€ 0,1 mln (n)	Ja	RES/FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. <ul style="list-style-type: none"> Bijstelling onttrekkingen reserve UHB. Voor de afloop van de reguliere projecten bedrijventerreinen (UHB) wordt op constante basis gemonitord welke kosten nog verwacht worden. Op basis van subsidievaststellingen die na de voorgaande peiling hebben plaatsgevonden is de benodigde onttrekking uit de reserve voor 2018 en de toekomstige jaren bijgesteld. Voor 2018 daalt de onttrekking van € 0,8 mln naar € 0,4 mln. Voor 2019 en 2020 is juist respectievelijk € 0,8 mln en € 0,4 mln nodig uit de reserve. Beklemming middelen UHB in Jaarrekening 2017. In de loop van 2017 zijn enkele verzoeken tot looptijd-verlengingen gehonoreerd, waardoor uitgaven zijn gefaseerd van 2017 naar 2018 en verder. Hiervoor is in de Jaarrekening 2017 € 0,5 mln beklemd. Dit bedrag wordt in de Voorjaarsnota 2018 ter begroting gebracht. Er is met dit extra budget rekening gehouden bij het vaststellen van bovenstaande bijgestelde onttrekkingen.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
€ 0,3 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een wijziging van budget Het budget 2018 Greenports wordt verhoogd van € 0,2 mln. naar € 0,6 mln, vanuit de reserve Versterking Economie. Hiervan wordt € 0,3 mln toegevoegd aan doel 3.5 en € 0,15 mln aan doel 3.3.
€ 0,4 mln (v)	Nee	Arbeidskosten	Betreft structurele inzet materieel budget voor arbeidskosten, onderdeel wonen. Deze omzetting heeft een budget-neutraal effect. Zie de paragraaf bedrijfsvoering.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Onttrekking aan reserve			
€ 1,4 mln (v)		N.v.t.	De lasten van dit doel worden deels gedekt uit programmareserves. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote onttrekking uit de programmareserve bijgesteld.

Overzicht reserves

(bedragen x € 1.000)		Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
PR 3	Bedrijventerreinen	836	-436	400	0	802	385	0
PR 3	Alt.locatie Hoeksche Waard	9.000	0	9.000	0	0	0	0
PR 3	Versterking economie	0	1.343	1.343	0	0	0	0
PR 3	Bedrijventerreinen:IRP Oude Rijnzone	1.500	0	1.500	500	500	500	250
PR OMO	Alertheidsbudget	0	300	300	0	0	0	0
PR OMO	Strategische investeringen	0	200	200	0	0	0	0
Totaal onttrekking aan reserve		11.336	1.407	12.743	500	1.302	885	250
Saldo reserves		-11.336	-1.407	-12.743	-500	-1.302	-885	-250

Doel 3-6 Beschermd, bekend en beleefbaar cultureel erfgoed

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Erfgoedlijnen ontwikkelen en versterken en het verhaal vertellen
- Onderhoudsachterstand monumenten wegnemen en nieuwe functies geven
- Presenteren en toegankelijk maken van de Zuid-Hollandse archeologische vondsten
- Beschermen cultureel erfgoed

Bijstelling beleidsrealisatie

De bijstellingen in de beleidsrealisatie betreffen:

- Stand van zaken extra ambities Begroting 2018
- Intensiveringen 2018
- Voortgang extra ambities Begroting 2018

1. Stand van zaken extra ambities Begroting 2018

Verhoging budget erfgoedlijnen

Voor 2018 is € 0,8 mln beschikbaar gesteld voor de verhoging van het subsidieplafond Erfgoedlijnen 2018.

Met deze extra impuls worden de erfgoedtafels beloond voor hun kwaliteitsslag en wordt voorkomen dat een deel van de projecten moet worden doorgeschoven naar 2019. De subsidieaanvragen worden thans afgehandeld en beschikbaar gesteld voor onder andere de restauratie van de Zwammerdamschepen, de herontwikkeling van landhuis Ockenburgh, herstel van de stadswallen van Nieuwpoort, herstel brug over de Slingervijver buitenplaats Beresteijn en bescherming van complex WN67 (Atlantikwall Museum Scheveningen).

Behoud van Rijksmonumenten door restauraties en herbestemmingen.

Voor 2018 is € 2 mln beschikbaar gesteld voor de verhoging van het subsidieplafond Rijksmonumenten 2018.

Er zijn in totaal 25 aanvragen ingediend die voor subsidiëring voldoen aan de vereisten om in aanmerking te komen, waaronder vier kerkrestauraties en twee restantsubsidies. Door ophoging van het subsidieplafond met € 506.000 tot € 4.821.000 kunnen alle de daarvoor in aanmerking aanvragen worden gehonoreerd.

2. Intensiveringen 2018

Restauratie Fruitmuur (Wateringen) en kerktoren Piershil (Korendijk)

In 2017 zijn deze 2 subsidieaanvragen voor restauratie door de aanvragers teruggetrokken. Beide worden dit jaar opnieuw aangevraagd. De hiervoor benodigde middelen worden voor 2018 beschikbaar gemaakt.

Kanjerprojecten (Grote restauratie- en herbestemmingsopgaven)

Naar aanleiding van motie 755 (aanbod aan het Rijk inzake Rijksmonumenten) is een brief aan de minister van OCW verstuurd om aandacht te vragen voor een aantal grote restauratie- en herbestemmingsopgaven voor monumenten in Zuid-Holland. Een provinciale bijdrage ad 50% van maximaal € 6 mln. De provincie maakt haar aandeel in middelen vrij € 3 mln) als het Rijk eveneens middelen vrij maakt.

Monumentenwacht

De technische advisering inzake de bouwkundige staat van monumenten, de bouwtechnische beoordeling van subsidieaanvragen en het monitoren van de bouwwerkzaamheden vraagt specialistische kennis. Deze specialistische kennis is beperkt aanwezig in de eigen organisatie. Met de toegenomen orderportefeuille van restauratie en herbestemming van Rijksmonumenten is meer professionele ondersteuning noodzakelijk geworden. Monumentenwacht (zelfstandig onderdeel van Erfgoedhuis) is hierin gespecialiseerd. Door de Monumentenwacht in te zetten kunnen we flexibel inspelen op aanvullende vragen en werkzaamheden die op ons af komen. Bovendien ondersteunen we zo een adequate monumentenorganisatie die nodig is in dit taakveld.

Project publieksbereik archeologie

Met een extra inspanning kan een 'plus' op de doelen/ambities worden gerealiseerd om het draagvlak voor de archeologie onder de inwoners te vergroten. Door deze extra impuls van € 215.000 worden 20 projecten gerealiseerd. De maximumsubsidie per project bedraagt € 20.000. Het subsidieplafond voor 2018 wordt in totaal € 365.000. Voor het project Publieksbereik Archeologie zijn extra middelen, € 80.000 in 2018, nodig voor het themajaar Ontstaan van Holland (activiteiten in Vlaardingen-De Limes en Unesco Werelderfgoed).

Prijsvraag cultuurparticipatie

Om de ondersteuning aan te laten sluiten op nieuwe media zijn nieuwe inzichten en nieuwe vormen van ondersteuning noodzakelijk. Om hieraan een impuls te geven wordt eenmalig een challenge of prijsvraag naar creatieve ideeën ingesteld. Deze worden ontwikkeld in samenwerking met de Popunie, Jeugdtheaterhuis en Stichting Educatieve Orkestprojecten. Hiervoor wordt € 0,05 mln beschikbaar gesteld.

Archeologisch Depot en Archeologiehuis

Voor conservering en restauratie van kwetsbare vondsten en de digitale ontsluiting van het depot voor wetenschap en samenleving wordt voorgesteld de subsidie aan Archeologisch depot en Archeologiehuis structureel op te hogen naar een bedrag van € 62.000.

3. Voortgang extra ambities Begroting 2018

Verhogen budget erfgoedlijnen

Voor 2018 is € 0,8 mln beschikbaar gesteld voor de verhoging van het subsidieplafond Erfgoedlijnen 2018. Met deze extra impuls worden de erfgoedtafels beloond voor hun kwaliteitsslag en wordt voorkomen dat een deel van de projecten moet worden doorgeschoven naar 2019. De subsidieaanvragen worden thans afgehandeld en beschikbaar gesteld voor onder andere de restauratie van de Zwammerdamschepen, de herontwikkeling van landhuis Ockenburgh, herstel van de stadswallen van Nieuwpoort, herstel brug over de Slingervijver buitenplaats Beresteijn en bescherming van complex WN67 (Atlantikwall Museum Scheveningen).

Behoud van Rijksmonumenten door restauraties en herbestemmingen.

Voor 2018 is € 2 mln beschikbaar gesteld voor de verhoging van het subsidieplafond Rijksmonumenten 2018. Er zijn in totaal 25 aanvragen ingediend voor subsidiëring die voldoen aan de vereisten om in aanmerking te komen, waar onder vier kerkrestauraties en twee restantsubsidies. Door ophoging van het subsidieplafond met € 506.000 tot € 4.821.000 kunnen alle aanvragen die daarvoor in aanmerking worden, gehonoreerd

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
3.6.a	Percentage bestemmingsplannen cultureel erfgoed zonder zienswijze	80	80	80	80	
3.6.b	Aantal omwentelingen Zuid-Hollandse molens	200.000	200.000	200.000	200.000	
3.6.c	Aantal bezoekers iconen erfgoedlijnen	595.000	630.000	650.000	650.000	
3.6.d	Waardering bezoekers iconen erfgoedlijnen	8	8	8	8	
3.6.e	Aantal vrijwilligersuren erfgoedlijnen	17.300	19.000	20.000	20.000	
3.6.f	Aantal bezoekers website geschiedenis van Zuid-Holland.nl	92.000	98.000	100.000	100.000	
3.6.g	Aantal bezoekers Archeologiehuis	50.000	54.000	55.000	55.000	
3.6.h	Waardering bezoekers Archeologiehuis	8	8	8	8	
3.6.i	Aantal bruiklenen Archeologisch Depot	38	38	40	40	

Toelichting effectindicator(en)

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden. Voor de indicator 3.6.i is in de begroting 2018 per abuis een nulmeting van 33 opgegeven terwijl dit 38 diende te zijn.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	17.993	4.784	22.777	12.364	9.459	8.503	8.453
Baten	7	0	7	0	0	0	0
Totaal saldo baten en lasten	17.986	4.784	22.770	12.364	9.459	8.503	8.453
Toevoeging aan reserves	2.300	0	2.300	2.300	1.400	1.400	0
Onttrekking aan reserves	6.298	300	6.598	3.148	2.350	1.450	0
Subtotaal reserves	-3.998	-300	-4.298	-848	-950	-50	0
Resultaat	13.989	4.484	18.473	11.516	8.509	8.453	8.453

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 4,2 mln (n)	Ja Ja Nee Ja Ja Nee	FR	<p>Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid / budget / planning. De intensiveringen in deze voorjaarsnota zijn voor dit doel:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kanjerprojecten; Hiervoor wordt in 2018 € 3 mln beschikbaar gesteld. (motie 755) Het betreft hier de bijdrage van de provincie gesteld op maximaal 50%. De provincie draagt bij wanneer het Rijk ook bijdraagt. Archeologisch Depot en Archeologiehuis: € 0,1 mln structureel vanaf 2018 ten behoeve van goede uitvoering van de Erfgoedwet en het EU-verdrag van Malta. Archeologie, voor ontstaan van Holland, activiteiten Vlaardingen en Limes & Unesco; € 0,1 mln in 2018. Subsidie 2018 Fruitmuur en kerk Piershil beiden € 0,1 mln.. Voor Publieksbereik archeologie zijn in 2018 meer voor subsidie in aanmerking komende aanvragen ingediend dan het subsidieplafond toelaat. Daarom worden plafond en bijbehorend budget verhoogd met € 0,2 mln. Door het budget voor restauratie Rijksmonumenten te verhogen met € 0,5 mln kan het deelplafond restauratie worden opgehoogd, waardoor in 2018 totaal 19 restauraties voor subsidie in aanmerking komen. Voor verdere versterking van de expertise en de technische ondersteuning voor monumenten is € 0,1 mln benodigd.
€ 0,3 mln (n)	Ja	RES	<p>Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. De lasten worden met € 0,3 mln verhoogd ten laste van de reserve Restauratie rijksmonumenten & erfgoedlijnen. Het betreft:</p> <ul style="list-style-type: none"> Fasering bij Herbestemmingen gebouwen van 2017 naar 2018. In 2017 is hiervoor € 0,3 mln in de reserve gestort. Nu vindt verwerking in de Begroting 2018 plaats. De inrichting van een promotieplaats (€ 0,2 mln). De middelen zijn in de reserve aanwezig in 4 jaar (€ 50.000 per jaar) ter begroting gebracht (2018-2021).

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
€ 0,3 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. In december 2017 is een aantal subsidies voor molens verleend, vanuit het plafond 2017. De uitvoering vindt plaats in 2018. Omdat het hier lasten 2018 betreft is het desbetreffende bedrag beklemd in het jaarrekeningresultaat 2017. Dit bedrag wordt nu ter begroting gebracht.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Onttrekking aan reserve			
€ 0,3 mln (v)		N.v.t.	De lasten van dit doel worden deels gedekt uit programmareserves. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote onttrekking uit de programmareserve bijgesteld.

Overzicht reserves

(bedragen x € 1.000)		Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
PR 4	Rest.rijksmonumenten & erfgoedlijnen	2.300	0	2.300	2.300	1.400	1.400	0
Totaal toevoeging aan reserve		2.300	0	2.300	2.300	1.400	1.400	0
PR 2	Voorm.Invest.budg.Sted.Vern.3 (ISV3)	498	0	498	498	0	0	0
PR 4	Rest.rijksmonumenten & erfgoedlijnen	5.800	300	6.100	2.650	2.350	1.450	0
Totaal onttrekking aan reserve		6.298	300	6.598	3.148	2.350	1.450	0
Saldo reserves		-3.998	-300	-4.298	-848	-950	-50	0

Doel 3-7 Schonere bodem en beter benutte bodem en ondergrond

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Saneren of beheersen spoedlocaties en adequate nazorg van restverontreiniging
- Herontwikkelen locaties met bodemverontreiniging en herontwikkelen voormalige vuilstortplaatsen
- Beheersen van verontreinigingen stortlocaties
- Duurzaam gebruik van de ondergrond en toepassing 3D-ordering

Bijstelling beleidsrealisatie

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
3.7.a	Aantal spoedlocaties (MTR-lijst 2013) waarvan de risico's zijn gesaneerd dan wel zijn geschikt als niet-spoed locatie.	112	40%	60%	80%	100%
3.7.b	Aantal grondwater locaties met invloed op een KRW kwetsbaar object waarvan de risico's zijn gesaneerd dan wel alsnog als niet-spoed - locatie zijn geschikt.	0%	20%	50%	100%	100%

Toelichting effectindicator(en)

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	9.194	-195	8.999	11.161	8.117	2.950	2.828
Baten	694	0	694	694	347	347	0
Totaal saldo baten en lasten	8.501	-195	8.306	10.467	7.770	2.603	2.828
Toevoeging aan reserves	3.591	350	3.941	3.591	3.591	0	0
Onttrekking aan reserves	5.893	-195	5.698	7.850	5.143	500	710
Subtotaal reserves	-2.302	545	-1.757	-4.259	-1.552	-500	-710
Resultaat	6.198	350	6.548	6.208	6.218	2.103	2.118

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,3 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Binnen het programma Hollandsche IJssel is voor de afronding van een aantal projecten minder budget benodigd. Het betreft hier voornamelijk de herstelmaatregelen in het project Ouderkerk-Dijkpaal Geitenwei, Ouderkerk-Schanspolder en de bijdrage aan de gemeente Gouda voor de voetgangersbrug en Zuider-IJsseldijk. Hierdoor worden minder middelen onttrokken aan de reserve Bodemsanering.
€ 0,1 mln (n)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Deze lasten zijn ten behoeve van het Beleids- en onderzoeksagenda bodem.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
€ 0,4 mln (n)		N.v.t.	Aanwending beklemd resultaat Jaarrekening 2017 als gevolg van in 2017 nog ontvangen middelen van het Rijk t.b.v. bodemsanering EMK terrein Krimpen a/d IJssel.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Onttrekking aan reserve			
€ 0,2 mln (n)		N.v.t.	De lasten van dit doel worden deels gedekt uit programmareserves. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote onttrekking uit de programmareserve bijgesteld.

Overzicht reserves

(bedragen x € 1.000)		Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
PR 3	Meerjarenplan Bodemsanering	3.591	350	3.941	3.591	3.591	0	0
Totaal toevoeging aan reserve		3.591	350	3.941	3.591	3.591	0	0
PR 3	Meerjarenplan Bodemsanering	5.893	-195	5.698	7.850	5.143	500	710
Totaal onttrekking aan reserve		5.893	-195	5.698	7.850	5.143	500	710
Saldo reserves		-2.302	545	-1.757	-4.259	-1.552	-500	-710

Programma 4 Bestuur en Samenleving

De maatschappelijke dynamiek vraagt om een alerte en lerende overheid die de energie en het oplossend vermogen uit de samenleving weet in te zetten. De maatschappelijke opgave staat centraal en we werken aan die opgave via een netwerkaanpak. We doen mee in het netwerk als we een toegevoegde waarde kunnen leveren en kennen daarbij het provinciale belang. De sturing is op maat: dat wil zeggen gebiedsspecifiek, op het adequate schaalniveau gericht en omvat integrale maatwerkoplossingen boven generieke regels. Dat betekent ruimte laten voor verschil, experimenteren, maatwerk leveren en leren omgaan met onzekerheid. We beseffen dat het ruimte en vertrouwen geven op gespannen voet kan staan met het vertrouwde beeld van een rechtmatige overheid die volgens eenduidige regels opereert. In dit spanningsveld wil de provincie Zuid-Holland met maximale transparantie een oplossingsgericht, effectief en betrouwbaar bestuur zijn.

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	27.846	1.122	28.968	26.523	22.867	22.821	22.728
Baten	386	50	436	386	386	386	323
Totaal saldo baten en lasten	27.460	1.071	28.531	26.137	22.481	22.435	22.405
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	2.829	-79	2.750	2.660	50	30	0
Subtotaal reserves	-2.829	79	-2.750	-2.660	-50	-30	0
Resultaat	24.631	1.150	25.781	23.477	22.431	22.405	22.405

Doel 4-1 Slagvaardig, toekomstbestendig en transparant bestuur

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Robuuste gemeenten en waterschappen
- Een slagvaardige provincie

Binnen dit doel wordt, als onderdeel van de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland, gewerkt aan:

- Impuls 8: Ophoging budget voor regionale gebiedsgerichte economische werken

Bijstelling beleidsrealisatie

Stand van zaken impuls 8 regionale gebiedsgerichte economische werken.

Op 14 december 2017 hebben gedeputeerde staten het Maatregelenpakket gebiedsgericht werken Zuid-Holland 2017 vastgesteld, waarmee een bedrag van in totaal € 6.085.000 in de vorm van subsidies zal worden verstrekt aan de gebieden Hoeksche Waard, Alblasserdam- Vijfheerenlanden, Goeree Overflakkee, Alphen aan de Rijn – Midden-Holland – Woerden, en de Leidse Regio voor het realiseren van dragende gebiedsopgaven. Van Goeree Overflakkee en Alphen aan de Rijn – Midden-Holland – Woerden zijn reeds aanvragen ontvangen waar positief op is beschikt (totaalbedrag € 4.120.000). De aanvragen van Hoeksche Waard en Alblasserwaard-Vijfheerenlanden worden voor de zomer respectievelijk in het najaar van dit jaar verwacht. Het voor de Leidse Regio gereserveerde bedrag zal worden overgeheveld naar Energie-opgave.

Van het budget resteert nog een bedrag van € 915.000. Wij zijn voornemens om dit in te zetten als onderdeel van de door Dordrecht gevraagde cofinanciering voor de Maakfabriek Dordrecht, als onderdeel van de Campusontwikkeling Drechtsteden in het kader van de Groeiagenda Drechtsteden.

Intensivering 2018

De bijstelling van de begroting van het Interprovinciaal Overleg (IPO) leidt tot een hogere bijdrage in de kosten voor het secretariaat. Het budget voor 2018 wordt verhoogd met een bedrag van € 0,4 mln.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
4.1.a	Klanttevredenheid (schaal 1-10)	6,84	>7,0	geen meting	>7,0	geen meeting

Toelichting effectindicator(en)

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	18.860	1.021	19.881	17.538	13.884	13.857	13.763
Baten	330	0	330	330	330	330	266
Totaal saldo baten en lasten	18.530	1.021	19.551	17.208	13.554	13.527	13.497
Toevoeging aan reserves	0	0	0	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	2.829	-79	2.750	2.660	50	30	0
Subtotaal reserves	-2.829	79	-2.750	-2.660	-50	-30	0
Resultaat	15.701	1.100	16.801	14.548	13.504	13.497	13.497

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,8 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget / planning. In 2017 is in het kader van project TOP de ontwikkeling van het DataWareHouse ter hand genomen. Omdat de verkennende fase hiervan meer tijd in beslag nam dan verwacht zijn de desbetreffende middelen in de Jaarrekening 2017 beklemd. De ontwikkeling verloopt nu naar verwachting en het DataWareHouse wordt volgens planning in 2018 in gebruik genomen. De in de jaarrekening beklemden middelen worden nu aan de lasten 2018 toegevoegd.
€ 0,4 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Het huidige IPO budget is in 2018 ontoereikend om de secretariaatskosten te kunnen betalen. Dit betreft een direct gevolg van de vaststelling van de IPO begroting voor 2018.
€ 0,1 mln (v)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Betreft diverse geringe bijstellingen van budgetten binnen dit doel.
€ 0,1 mln (v)	Ja	RES	Deze wijziging betreft een bijstelling van planning. Betreft geringe lagere lasten voor Zuidvleugel in 2018 (zie de lagere onttrekking aan de reserve).

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Onttrekking aan reserve			
€ 0,1 mln (n)	Ja	N.v.t.	De lasten van dit doel worden deels gedekt uit programmareserves. Hierin zijn middelen gereserveerd voor de realisatie van dit doel. Als gevolg van wijzigingen in de lasten wordt de begrote onttrekking uit de programmareserve bijgesteld.

Overzicht reserves

(bedragen x € 1.000)		Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
PR 3	Regionale gebiedsgerichte projecten	2.700	0	2.700	2.610	0	0	0
PR 3	Zuidelijke Randstad	129	-79	50	50	50	30	0
Totaal onttrekking aan reserve		2.829	-79	2.750	2.660	50	30	0
Saldo reserves		-2.829	79	-2.750	-2.660	-50	-30	0

Doel 4-2 Cultuurparticipatie en bibliotheken

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Waarborgen van basisvoorzieningen cultuurparticipatie (Kunstgebouw, Jeugdtheaterhuis, Popunie, Stichting Educatieve Orkestprojecten (SEOP).
- Ondersteunen van bibliotheken.

Bijstelling beleidsrealisatie

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

Toelichting effectindicator(en)

Voor dit doel zijn er geen effectindicatoren.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	6.658	50	6.708	6.658	6.658	6.658	6.658
Baten	57	0	57	57	57	57	57
Totaal saldo baten en lasten	6.601	50	6.651	6.601	6.601	6.601	6.601
Resultaat	6.601	50	6.651	6.601	6.601	6.601	6.601

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,1 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Voor de prijsvraag basisvoorziening cultuurparticipatie wordt € 50.000 geraamd.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Ottrekking aan reserve			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Overzicht reserves

Voor dit doel zijn er geen reserves

Doel 4-3 Borgen kennis sociaal domein en afbouw subsidies maatschappelijke participatie

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Borgen van kennis van het sociale domein en maatschappelijke ontwikkelingen in Zuid-Holland ten behoeve van de provinciale kerntaken

Bijstelling beleidsrealisatie

Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

Toelichting effectindicator(en)

Voor dit doel zijn er geen effectindicatoren.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	2.329	0	2.329	2.327	2.326	2.307	2.307
Baten	0	0	0	0	0	0	0
Totaal saldo baten en lasten	2.329	0	2.329	2.327	2.326	2.307	2.307
Resultaat	2.329	0	2.329	2.327	2.326	2.307	2.307

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Ottrekking aan reserve			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Overzicht reserves

Voor dit doel zijn er geen reserves.

Doel 4-4 Afbouw taken jeugdzorg

Doel 4-4 is per 1 januari 2017 vervallen

Overzichten en Middelen

Dit hoofdstuk (voorheen programma 5) bevat de overzichten van de algemene dekkingsmiddelen, de bedragen voor de heffing voor de vennootschapsbelasting en de post onvoorzien. In de huidige begrotingsopzet werden overzichten en bedragen onder programma 5 gepresenteerd. Daarnaast bevat dit hoofdstuk doel 5.1 zoals voorheen opgenomen onder programma 5.

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	2.616	4.925	7.540	2.848	4.989	5.170	5.105
Baten	588.739	11.646	600.386	604.288	620.827	625.141	637.255
Totaal saldo baten en lasten	-586.124	-6.722	-592.845	-601.439	-615.838	-619.971	-632.150
Toevoeging aan reserves	83.924	5.691	89.615	75.168	77.278	79.675	67.860
Onttrekking aan reserves	54.845	16.827	71.672	47.455	9.812	-11.345	-34.709
Subtotaal reserves	29.079	-11.136	17.943	27.713	67.465	91.021	102.569
Resultaat	-557.045	-17.858	-574.903	-573.726	-548.372	-528.950	-529.581

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
€ x,x mln (v / n)			Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid / budget / planning Toelichting:
€ x,x mln (v / n)			Deze wijziging betreft een bijstelling van beleid / budget / planning Toelichting:

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Provinciefonds	255.967	7.258	263.225	267.716	280.255	284.569	296.683
Dividend	700	800	1.500	1.000	1.000	1.000	1.000
Lokale heffingen	331.550	3.500	335.050	335.050	339.050	339.050	339.050
Overige algemene dekkingsmiddelen	522	88	610	522	522	522	522
Totaal	588.739	11.646	600.386	604.288	620.827	625.141	637.255

Doel 5-1 Financieel gezonde huishouding

Wat willen we bereiken?

Met dit doel wordt beoogd het volgende te bereiken:

- Financieel gezonde huishouding
- Een belastingdruk voor de burger die past bij het provinciale voorzieningenniveau

Binnen dit doel wordt, als onderdeel van de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland, gewerkt aan:

- Impuls 11: Beperkte verlaging opcenten op de MRB (m.i.v. 2017 € 1 mln)

Bijstelling beleidsrealisatie Concernopgave Public Intelligence

De concernopgave Public Intelligence (PI) is ontstaan om invulling te geven aan de ambitie om door slimmer gebruik van data onze rol als middenbestuur beter waar te maken. Steeds meer opereren in de opgave en in netwerken, maakt dat we snel moeten weten wat er speelt en hoe daarop te acteren. Door veranderende opgaven is informatie, kennis, vaardigheden en houding steeds belangrijker dan ervaring omdat de context om ons heen steeds sneller verandert. De opgave heeft als doel om via data-analyses opgaveteams beter in staat te stellen integrale afwegingen te maken, strategie te bepalen en (vanaf 2019) middelen te koppelen aan projecten en zo effectiever te opereren in publieke opgaven. Onze eigentijdse producten leveren dan ook vernieuwde inzichten die leiden tot waardevolle acties. Daarnaast zullen wij het ook niet nalaten zelf te agenderen. De concernopgave kent twee sporen: beleidsrealisatie en bedrijfsvoering.

Effectindicatoren (= outcome indicatoren)

	Omschrijving	Nulmeting	2018	2019	2020	2021
5.1.a	Weerstandsvermogen (>2.0)		≥ 2,0	≥ 2,0	≥ 2,0	≥ 2,0

Toelichting effectindicator(en)

Op dit moment wordt geen bijstelling van de indicator verwacht.

Wat mag dat kosten voor het doel?

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	2.616	4.925	7.540	2.848	4.989	5.170	5.105
Baten	588.739	11.646	600.386	604.288	620.827	625.141	637.255
Totaal saldo baten en lasten	-586.124	-6.722	-592.845	-601.439	-615.838	-619.971	-632.150
Toevoeging aan reserves	83.924	5.691	89.615	75.168	77.278	79.675	67.860
Onttrekking aan reserves	54.845	16.827	71.672	47.455	9.812	-11.345	-34.709
Subtotaal reserves	29.079	-11.136	17.943	27.713	67.465	91.021	102.569
Resultaat	-557.045	-17.858	-574.903	-573.726	-548.372	-528.950	-529.581

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 0,9 mln (v)	Nee	FR	Met ingang van 1 januari 2018 zijn de vaste loonkosten toegenomen door een verhoging van de werkgeverslasten met 1,44% voor een bedrag ad € 1,6 mln. In de Begroting 2018 was het budget vaste loonkosten reeds voor het deel van de pensioenlasten met € 0,9 mln verhoogd. Aangezien de verhoging van de werkgeverslasten in programma Overhead wordt verantwoord valt het bedrag ad € 0,9 mln in programma 5 vrij ten gunste van de financiële ruimte. Zie ook in programma Overhead waarin het totale bedrag ad € 1,6 mln ten laste van de financiële ruimte wordt gebracht..
€ 5,7 mln (n)	Ja	FR	In de Jaarrekening 2017 is een bedrag ad € 5,7 mln voor de voorziening Nazorg stortplaatsen vrijgevallen vanwege een verwachte stijging van de rekenrente. Aangezien hierover nog geen besluitvorming heeft plaatsgevonden en er nog andere onzekerheden zijn dienen deze middelen beschikbaar te blijven voor dit doel. Bij jaarrekening is dit bedrag ad € 5,7 mln daarom beklemd en nu bij voorjaarsnota wordt ditzelfde bedrag incidenteel gestort in de reserve Nazorg stortplaatsen.
€ 0,1 mln (v)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van het budget. Voor Public Intelligence zijn procesgelden nodig voor onder andere inkoop van data, organiseren van bijeenkomsten en vormgeven van externe samenwerking.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
€ 0,8 mln (v)	Nee	FR	De dividenduitkering van de BNG zal naar verwachting hoger uitkomen dan verwacht. Daarom wordt een hogere baat van € 0,8mln opgenomen voor 2018, voor de jaren 2019 e.v. is een hogere baat voorzien van € 0,3 mln. De opbrengst komt ten gunste van de financiële ruimte.
€ 7,2 mln (v)	Ja	FR	Op 20 maart is door BZK een extra circulaire van het provinciefonds uitgebracht. Deze Maartcirculaire bevat uitsluitend de cijfermatige uitwerking van het Regeerakkoord en de programmastart van het IPB en geeft een geactualiseerd (algemeen) meerjarig financieel beeld ten opzichte van de Decembercirculaire. Wijzigingen in decentralisatie- en integratieuitkeringen worden in deze circulaire niet meegenomen. De uitkomsten van de voorjaarsbesluitvorming van het Rijk zullen ervoor zorgen dat de informatie uit de Maartcirculaire nog wordt bijgesteld in de Meicirculaire 2018 van het provinciefonds. Het Kabinet stelt accres beschikbaar aan de decentrale overheden en heeft met de mede-overheden afgesproken de trap-op-trap-af systematiek voort te zetten en de basis voor de normeringssystematiek te verbreden naar de totale rijksuitgaven, inclusief zorg en zekerheid. Door de verbreding van de normeringssystematiek en door de intensivering van het Rijk die doorwerken via de nieuwe systematiek komen meer middelen beschikbaar voor het gemeente- en provinciefonds. Daarnaast neemt naar verwachting van het Rijk de stabiliteit van de accresontwikkeling toe. Omdat de oude normeringssystematiek niet altijd even stabiel was voor de accresontwikkeling in T+4 is er tot nu toe voor gekozen om niet alle jaarschijven van het accres ook 1 op 1 te verwerken. De accres-standen T+1 werden doorgetrokken in de kadernota/begroting. Met andere woorden, een

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
			plus van € 22,7 mln in 2019 zou ook als plus in 2020 en later worden voortgezet. Dit werd gedaan omdat de lange termijnontwikkelingen vanuit de circulaire onstabiel konden zijn. Vanwege de verwachting dat de stabiliteit van de accresontwikkeling toeneemt is er nu voor gekozen om de circulaire voor alle jaarschijven op te nemen. Dit betekent dat in deze kadernota rekening is gehouden met de door het Rijk aangegeven accresontwikkeling tot en met 2022. Dit geeft een plus van € 60,9 mln in 2022 en voor de jaren erna wordt de stand van 2022 doorgetrokken. In 2023 vindt er nog een kleine correctie plaats en daarom is het bedrag in 2023 niet exact hetzelfde als in 2022.
€ 0,1 mln (v)	Ja	FR	Voor de OVP Health Ties vindt dit jaar de laatste onttrekking plaats, waarna het onderwerp wordt gesloten.
€ 3,5 mln (v)	Nee	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. De belastingdienst maakt jaarlijks een prognose van de motorrijtuigenbelasting inkomsten gebaseerd op de stand van het wagenpark van het desbetreffende jaar. In 2018 betreft dit bij een tarief van 90,4 € 333,4 mln. In de raming voor de komende jaren worden er nog geen aannames gedaan over de ontwikkeling van het wagenpark, aangezien het een onzekere markt betreft. In 2020 lopen diverse besluiten om het tarief tijdelijk te verlagen af, namelijk het amendement uit de Kadernota 2016 'tijdelijke verlaging opcenten' (voor 2017 – 2019 incidenteel lagere tarief van 91,4) en het besluit dat genomen is bij de begroting 2018 om het tarief voor 2 jaar vast te stellen op 90,4. Hierdoor komt het tarief in 2020 terug op het in 2017 vastgestelde structurele tarief van 91,7.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
€ 5,2 mln (n)	Ja	N.v.t.	In deze voorjaarsnota wordt een storting van € 5,2 mln toegevoegd aan de Egalisatiereserve afschrijvingslasten als gevolg van vrijval lagere afschrijvingslasten: <ul style="list-style-type: none"> • afwaarderen activa naar reserve € 2,2 mln • lagere activering in 2017 dan begroot naar reserve € 2,9 mln • afwaarderen Hoornbrug naar reserve € 0,1 mln

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Onttrekking aan reserve			
€ 12,7 mln	Ja	FR	In de voorjaarsnota wordt voor € 12,7 mln onttrokken aan de algemene reserve. Dit is toe te wijzen aan: <ul style="list-style-type: none"> • Beklemming resultaat 2017 € 5 mln • Provinciefonds accres € 7,2 mln • Overige voorstellen met kleinere impact € 0,5 mln
€ 4,1 mln	Ja	FR	In de voorjaarsnota vindt een vrijval plaats uit de reserve Versterking Economie voor het onderwerp Waste to Chemistry. Omdat er een lening wordt verstrekt in plaats van een reguliere subsidie, zijn de middelen die in deze reserve werden bewaard niet langer nodig. De eerder beoogde subsidieverstrekking vervalt nu immers.

Overzicht reserves

(bedragen x € 1.000)		Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
AR	Algemene reserve	35.041	500	35.541	43.430	49.904	45.008	43.571
PR 1	Apparaatslasten DLG	3.250	0	3.250	3.250	3.250	1.090	0
PR OMO	Egalisatiereserve afschrijvingslst.	38.775	5.191	43.966	23.487	24.124	33.263	22.119
PR OMO	Alertheidsbudget	5.000	0	5.000	5.000	0	0	0
PR OMO	Strategische investeringen	1.500	0	1.500	0	0	0	0
PR OMO	Egal.kaplast Nota IWA Bedrijfsvoer.	358	0	358	0	0	314	2.170
Totaal toevoeging aan reserve		83.924	5.691	89.615	75.168	77.278	79.675	67.860
AR	Algemene reserve	48.509	12.697	61.206	35.490	-6.828	-37.862	-52.652
PR 1	Apparaatslasten DLG	3.398	0	3.398	3.398	3.398	0	0
PR 3	Versterking economie	0	4.130	4.130	0	0	0	0
PR OMO	Egalisatiereserve afschrijvingslst.	2.917	0	2.917	7.084	13.134	26.517	17.942
PR OMO	Frictiekosten algemeen	21	0	21	0	0	0	0
PR OMO	Egal.kaplast Nota IWA Bedrijfsvoer.	0	0	0	1.483	109	0	0
Totaal onttrekking aan reserve		54.845	16.827	71.672	47.455	9.812	-11.345	-34.709
Saldo reserves		29.079	-11.136	17.943	27.713	67.465	91.021	102.569

Overzicht Overhead

Toelichting overhead

Bedragen x € 1.000	Primaire Begroting 2018	Bijstelling VJN/ Kadernota	Bijgestelde Begroting 2018	Raming 2019	Raming 2020	Raming 2021	Raming 2022
Lasten	86.615	4.479	91.094	87.203	87.473	86.819	84.112
Baten	2.204	0	2.204	2.167	2.167	2.167	2.167
Totaal saldo baten en lasten	84.411	4.479	88.890	85.036	85.307	84.652	81.945
Toevoeging aan reserves	0	80	80	0	0	0	0
Onttrekking aan reserves	0	647	647	0	0	0	0
Subtotaal reserves	0	-566	-566	0	0	0	0
Resultaat	84.411	3.913	88.324	85.036	85.307	84.652	81.945

Toelichting bijstelling

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Lasten			
€ 1,6 mln (n)	Nee	FR	Per 1 januari 2018 zijn de vaste loonkosten met € 1,6 mln (n) gestegen door verhoging van de werkgeverslasten met 1,44%. In de Begroting 2018 is in programma 5 rekening gehouden met deze verhoging van het loonbudget voor het deel van de pensioenlasten ad € 0,9 mln. Thans is ook de verhoging van de sociale premies per 1 januari 2018 bekend en met deze mutatie is het vaste loonbudget verhoogd in programma Overhead. Het reeds begrootte budget ad € 0,9 mln uit programma 5 is hiervoor ingezet. Tevens zijn de variabele loonkosten met 1,44% werkgeverslasten verhoogd. Per saldo stijgen de loonkosten extra met € 0,7 mln ten laste van de financiële ruimte. In paragraaf Bedrijfsvoering, onderdeel Arbeidskosten wordt de verhoging van deze werkgeverslasten met € 1,6 mln eveneens verantwoord.
€ 0,4 mln (n)	Nee	FR	Aangezien de provincie eigenrisicodragend is voor de WW voor het provinciaal personeel houdt dit in dat de provincie ook de kosten voor de WW voor deze medewerkers draagt. In 2018 kunnen medewerkers die een tijdelijke aanstelling hebben en waarvan het contract van rechtswege wordt beëindigd, mogelijk aanspraak maken op WW en Bovenwettelijke WW. Wanneer medewerkers met een tijdelijke aanstelling aanspraak maken op deze regeling, zal dit leiden tot een kostenverhogend effect. Het beschikbare budget wordt structureel met € 0,4 mln verhoogd ten laste van de financiële ruimte.
€ 0,6 mln (n)	Nee	FR	Met de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) wordt de nieuwe Ambtenarenwet 2017 ingevoerd als opvolger van de Ambtenarenwet 1929 waarmee o.a. de provincieambtenaren per 1 januari 2020 onder de werking van het Burgerlijk Wetboek worden gebracht. Voor de inzet van eigen medewerkers op dit project zijn er ook externe inhuurkosten en overige projectkosten mee gemoeid. De kosten voor de invoering van de WNRA bedragen voor jaren 2018 (€ 0,6 mln) en 2019 (€ 0,6 mln) met afronding van het project in 2020 (€ 0,02 mln) ten laste van de financiële ruimte.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
€ 0,1 mln (n)	Ja	FR	Deze wijziging betreft een bijstelling van budget. Bij de Jaarrekening 2017 is het restantbudget uit kwaliteitsimpuls ad € 0,09 beklemd. Dit bedrag wordt bij de Voorjaarsnota 2018 uit de financiële ruimte onttrokken.
€ 0,2 mln (v)	Nee	PS	Een klein deel van het inhuurbudget van DBI staat nog in programma 6. Aangezien dit budget echter niet bedoeld is voor inhuur op overheadfuncties, wordt het budget overgeheveld naar programma 2. Verplichtingen en realisatie op betreffend deelproduct zal ook overgeheveld worden naar programma 2.
€ 0,5 mln (n)	Nee	FR	Exploitatiebudgetten worden in lijn gebracht om de toereikendheid van de dienstverlening I&A te waarborgen .
€ 0,3 mln (n)	Nee	PS	Het budget voor de advertentiekosten van provinciale kennisgevingen aan de Huis-aan-huisbladen worden conform PS besluit gewijzigd van programma 6 naar programma 2.
€ 0,5 mln (v)	Nee	PS	Bij Samenleving & Economie wordt voor het onderdeel Versterking Economie een uitbreiding van de structurele formatie met 6 fte gerealiseerd. Voor de uitbreiding van deze arbeidscapaciteit wordt materieel budget uit diverse programma's binnen de afdeling omgezet naar formatiebudget.
€ 0,5 mln (v)	Nee	PS	Bij Ruimte, Wonen & Bodem wordt voor de onderdelen netwerkcoördinatie en inzet Wonen een uitbreiding van de structurele formatie met 4 fte gerealiseerd. Voor de uitbreiding van deze arbeidscapaciteit wordt materieel budget uit diverse programma's binnen de afdeling omgezet naar formatiebudget.
€ 0,4 mln (n)	Ja	RES	In de jaarrekening 2017 bedraagt het saldo in de reserve Kickstart & Vitaliteit € 361.167. Het bedrag van deze reserve wordt in 2018 ter begroting gebracht en gesplitst in een reserve voor Kickstart jonge ambtenaren ad € 0,14 mln en een reserve Vitaliteit ad € 0,22 mln.
€ 0,1 mln (n)	Nee	FR	Voor het ontwikkelen van Public Intelligence wordt voor procesgelden € 0,1 mln geraamd.
€ 0,05 mln (v)	Nee	FR	Na verdeling van het materiële loonkostenbudget schalen 1 + 2 naar twee bedrijfsvoeringsafdelingen in 2017 is een restantbudget ad € 0,05 mln overgebleven. Dit bedrag ad € 0,05 mln valt vrij ten gunste van de financiële ruimte.
€ 0,5 mln (v)	Nee	FR	Als gevolg van de lagere activa voor 2017, valt een deel van de begrote afschrijvingslasten voor activa 2017 vrij ten gunste van de financiële ruimte.
€ 0,4 mln (n)	Nee	FR	Dit betreft diverse ontwikkelingen op rente ten laste van de financiële ruimte.
€ 0,3 mln (n)	Ja	RES	Het saldo van de reserve Jonge Ambtenaren wordt in 2018 ter begroting gebracht voor de uitvoering van het beleid conform afspraak voor het aantrekken van jonge ambtenaren.
€ 0,2 mln (n)	Nee	RES	Dit betreft diverse ontwikkelingen op arbeidscapaciteit.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Baten			
			Er hebben geen bijstellingen plaatsgevonden.

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Toevoeging aan reserve			
€ 0,08 mln (v)	Ja	RES	Van de loonkosten 2017 is het restant voor gedifferentieerd belonen ad € 0,8 mln in de Jaarrekening 2017 beklemd. Het budget wordt thans ten gunste van de reserve Kickstart (€ 0,04 mln) en reserve Vitaliteit (€ 0,04 mln) gebracht

Financiële mutaties			Toelichting / onderbouwing op mutatie
	Eenmalig Ja/Nee	Bron	
Onttrekking aan reserve			
€ 0,4 mln (n)	Ja	RES	In de Jaarrekening 2017 bedraagt het saldo in de reserve Kickstart & Vitaliteit € 361.167. Het bedrag van deze reserve wordt in 2018 ter begroting gebracht en gesplitst in een reserve voor Kickstart jonge ambtenaren ad € 0,14 mln en een reserve Vitaliteit ad € 0,22 mln.
€ 0,3 mln (n)	Ja	RES	Het saldo van de reserve Jonge Ambtenaren wordt in 2018 ter begroting gebracht voor de uitvoering van het beleid conform afspraak voor het aantrekken van jonge ambtenaren.
€ 0,2 mln (v)	Ja	RES	Aanpassen personeelsbudget 2018 en 2019 betreffende verkenningen functionele verbeteringen.

Paragraaf Bedrijfsvoering

Doel 1: De omvang en kwaliteit van de organisatie van de provincie Zuid-Holland moet in overeenstemming zijn met het door ons voorgestane takenpakket. Wij werken aan een innovatieve, lerende en op de uitvoering gerichte organisatie die effectief en efficiënt is.

Effectenindicator 1.1 : Werken aan een op de uitvoering gerichte organisatie die effectief en efficiënt is						
Prestatie-indicator		Nulmeting	2018	2019	2020	2021
1.1.1	Percentage overhead	38	38	38	38	38

Toelichting

1.1.1 Percentage Overhead

In de begroting is de indicator voor overhead volgens de nieuwe BBV-definitie opgenomen. De streefwaarde van het percentage overhead is op 38% gesteld. Gelet op de koers waarin opgavegericht werken leidend is, zullen medewerkers uit de ondersteuning steeds meer direct betrokken zijn bij de uitvoering van de primaire taken. Tegelijkertijd vraagt de implementatie extra capaciteit van de bedrijfsvoering. Met deze twee op elkaar inwerkende bewegingen blijft het percentage overhead naar verwachting stabiel. Op dit moment wordt dan ook geen bijstelling van de indicator voorzien.

Effectenindicator 1.2 : Kwaliteit dienstverlening						
Prestatie-indicator		Nulmeting	2018	2019	2020	2021
1.2.1	Afhandeling facturen binnen 30 dagen in %	85	85	PM	PM	PM
1.2.2	Doorlooptijd bezwaar- en beroepsprocedures (niet zijnde belastingen) en klachten (percentage binnen termijn)	74	75	75	75	75
1.2.3	Doorlooptijd advisering bezwaren en klachten	-	85	85	85	85
1.2.4	Doorlooptijd belasting bezwaren	-	90	90	90	90
1.2.5	Klanttevredenheid (rapportcijfer op tienpuntsschaal)	6,8	7	-	7	-
1.2.6	Informatie is beschikbaar op jaarbasis	99,8%	99,7%	99,7%	99,7%	99,7%
1.2.7	Aantal uitgevoerde onderzoeken naar de informatieveiligheid	9	9	PM	PM	PM

Toelichting

1.2.1 Afhandeling facturen binnen 30 dagen in %

Op dit moment wordt geen bijstelling van de indicator voorzien.

1.2.2 Doorlooptijd bezwaar- en beroepsprocedures (niet zijnde belastingen) en klachten (% binnen termijn)

Op dit moment wordt geen bijstelling van de indicator voorzien.

1.2.3 Doorlooptijd advisering bezwaren en klachten

Op dit moment wordt geen bijstelling van de indicator voorzien.

1.2.4 Doorlooptijd belasting bezwaren

Op dit moment wordt geen bijstelling van de indicator voorzien.

1.2.5 Klanttevredenheid (rapportcijfer op tienpuntsschaal)

Op dit moment wordt geen bijstelling van de indicator voorzien.

1.2.6 Informatie is beschikbaar op jaarbasis

Op dit moment wordt geen bijstelling van de indicator voorzien.

1.2.7 Aantal uitgevoerde onderzoeken naar de informatieveiligheid

Op dit moment wordt geen bijstelling van de indicator voorzien.

Doel 2: We zijn een aantrekkelijk en goed werkgever

Effectenindicator 2.1 : We zijn maatschappelijk betrokken en streven naar een divers personeelsbestand						
Prestatie-indicator		Nulmeting	2018	2019	2020	2021
2.1.1	Aantal trainees	20	20	20	20	20
2.1.2	Aantal participatiebanen (in fte)	14	27	33	38	43
2.1.3	Aantal stageplaatsen	50	50	50	50	50
2.1.4	Aantal werkervaringsplaatsen (voor o.a. statushouders & mbo'ers)	12	25	32	42	50
2.1.5	Aantal uitwisselingen van personeel tussen mede-overheden	50	50	50	50	50

Toelichting

2.1.1 Aantal trainees

De provincie is een vergrijsde organisatie en mist hierdoor de kans de vruchten te plukken van een divers personeelsbestand. Met de opgave Maatschappelijk betrokken werkgeverschap wil de provincie de negatieve trend van vergrijzing doorbreken. Traineeprogramma's spelen hierin een cruciale rol. Met het aanbieden van een traineeprogramma geeft de provincie elke twee jaar ruimte aan 12 jonge WO afgestudeerden om zich verder te ontplooiën in de provinciale organisatie. Uitgangspunt voor deze indicator is dat er conform het Hoofdlijnenakkoord 2015 – 2019 gedurende deze collegeperiode tenminste twee concernbrede traineeprogramma's worden gerealiseerd. Eind 2016 is een nieuw twee jaar durend traineeprogramma gestart dat ruimte biedt aan 12 jonge WO-ers. Doel van dit programma is tweeledig: met deze trainees een nieuwe impuls geven aan de ontwikkeling van opgavegericht werken en hen na twee jaar te laten instromen op reguliere functies binnen onze organisatie. In september 2018 start een nieuwe groep van 12 WO-trainees. Daarnaast start dan ook een groep van 8 HBO-trainees en een groep van 4 trainees die in P4-verband rouleren.

2.1.2 Aantal participatiebanen

Op 1 januari 2015 is de Participatiewet van kracht geworden. Deze wet komt in plaats van de Wet werk en bijstand, de Wet sociale werkvoorziening en een deel van de Wet werk en ondersteuning jonggehandicapten. Met de Participatiewet wil de regering ervoor zorgen dat meer mensen met een arbeidsbeperking, participanten genoemd, meedoen op de arbeidsmarkt. In tien jaar tijd moeten er 125.000 banen komen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt, bij overheid en bedrijfsleven. Een 'baan' bestaat uit 25,5 verloonde uren, ongeacht het aantal mensen dat dit werk uitvoert en de aard van de arbeidsrelatie. Mensen uit de doelgroep zijn opgenomen in het doelgroepregister van het UWV.

In IPO-verband is afgesproken dat PZH een jaarlijks toenemend aantal mensen uit de doelgroep aan het werk heeft, zodat uiteindelijk in 2023 een totaal van 54 extra banen bezet wordt door mensen uit de doelgroep. Op dit moment, april 2018, zijn er 23,84 fte aan participatiebanen gecreëerd en voldoen we aan de verwachting in het kader van de banenafpraak.

Aandachtspunt is de quotumregeling: de sector overheid als geheel heeft de banenafpraak in 2017 niet gehaald waardoor het ministerie heeft besloten om een quotumregeling te activeren. Mocht de banenafpraak in 2018 opnieuw niet gehaald worden door de totale sector, dan zullen, conform deze quotumregeling, de inspanningen van iedere afzonderlijke organisaties getoetst worden. De provincie bereidt zich hier alvast op voor.

2.1.3 Aantal stageplaatsen

Er wordt geen bijstelling van de indicator verwacht.

2.1.4 Aantal werkervaringsplaatsen (voor o.a. statushouders & mbo-ers)

Er wordt geen bijstelling van de indicator verwacht.

2.1.5 Aantal uitwisselingen van personeel tussen mede-overheden

Er wordt geen bijstelling van de indicator verwacht.

Effectenindicator 2.2 : We doen onderzoek naar en werken actief aan het werkgeversmerk 'provincie Zuid-Holland' bij werkzoekenden en personeel						
Prestatie-indicator		Nulmeting	2018	2019	2020	2021
2.2.1	Rapportcijfer beste werkgever / werkplezier	6,7	7,0	-	7,3	-

2.2.1 Rapportcijfer beste werkgever / werkplezier

In het Hoofdlijnenakkoord is opgenomen dat de provincie ambieert een aantrekkelijke werkgever te zijn. De aantrekkelijkheid als werkgever kan onder andere afgeleid worden uit een werkbelevingsonderzoek. Dit onderzoek wordt bij veel Nederlandse organisaties gedaan waardoor benchmarking van de resultaten mogelijk wordt. Het onderzoek levert een score 'beste werkgever' op : Deze score uitgedrukt in een rapportcijfer geeft aan hoe de provincie presteert als werkgever. In deze opgave is aandacht voor verbetering van de dienstverlening van de werkgever om het werkplezier te vergroten en inspanningen worden verricht om de medewerkers zich bewust te laten zijn in hun eigen verantwoordelijkheid ten aanzien van het werkplezier. Een nieuwe meting in het kader van beste werkgever staat in 2018 gepland.

Daarnaast wordt er in de opgave Arbeidsmarktcommunicatie werk gemaakt van een betere profilering van de provincie Zuid-Holland als aantrekkelijk en maatschappelijk betrokken werkgever voor zowel werkzoekende als medewerkers van de provincie. Met onder meer de 'Stel je voor...' –campagne en deelname aan de Nationale Carrièrebeurs, vergroten we de zichtbaarheid en vindbaarheid van de provincie als werkgever op de arbeidsmarkt.

Doel 3: De provincie voert een duurzaam inkoop- en aanbestedingsbeleid

Effectenindicator 3.1 : Bij het voeren van een duurzaam inkoop-en aanbestedingsbeleid gaat provincie Zuid-Holland verder dan alleen het oorspronkelijke uitgangspunt, te weten: de minimumeisen.

Prestatie-indicator		Nulmeting	2018	2019	2020	2021
3.1.1	Aanpak Duurzaam GWW is binnen de ROVK ingenieursdiensten uitgangspunt bij alle uitvragen	100	100	100	100	100

Toelichting

3.1.1 Aanpak Duurzaam GWW is binnen de ROVK ingenieursdiensten uitgangspunt bij alle uitvragen

Duurzaam GWW is voor 100% uitgangspunt bij alle nadere uitvragen. Inmiddels is ook de Greendeal GWW 2.0 getekend. Met het teken van deze greendeal wordt nog meer aandacht gegeven aan de nut en noodzaak om ook in de GWW sector vroegtijdig, dus al in het ontwerpproces aandacht te geven aan de vele duurzaamheidsaspecten.

Investeringsbudgetten

Voor het uitvoeren van haar dienstverlening is investeringsbudget voor afdeling Informatisering & Automatisering beschikbaar. Hierbij kan gedacht worden aan budget voor de aanschaf van hardware en software, alsmede het uitvoeren van (meerjarige) projecten. Voor het programma e-HRM is in het najaar 2017 gebleken dat deze programma-activiteiten nog doorlopen naar 2018, waardoor de activering van dit programma begint conform de BBV-regels in het jaar na beëindiging van het programma in casu 2019. Voor de afdeling Facilitaire Zaken bevat het bestaande investeringsbudget twee onderdelen, namelijk het uitvoeren van regulier onderhoud aan de gebouwdelen en voor renovatie/verbouwing.

Arbeidskosten (loonkosten en inhuur)

Inleiding

In dit deel van de paragraaf Bedrijfsvoering wordt ingegaan op arbeidskosten. De hieronder opgenomen bedragen voor loonkosten en kosten van inhuur zijn de wijzigingen op de door de Provinciale Staten toegekende budgetten die zijn opgenomen in de meerjarenramingen van de Begroting 2018.

De middelen voor arbeidskosten bestaan uit:

- a. loonkosten voor de formatie van de provincie Zuid-Holland;
- b. loonkosten voor medewerkers in dienst van de provincie welke worden gedekt vanuit materiële budgetten;
- c. kosten voor de inhuur van externen.

Totaalbeeld arbeidskosten

In de onderstaande tabel zijn voor de arbeidskosten de beginstand, mutaties en eindstand voor het jaar 2018 opgenomen.

Tabel: totaalbeeld arbeidskosten

Omschrijving (bedragen x 1 mln)	Begroting 2018	Mutaties VJN	Na VJN 2018
A. Loonkosten formatie	112,7	2,7	115,4
B. Loonkosten M voor P	4,9	0	4,9
C. Kosten voor inhuur van externen	17,3	0,2	17,5
Totaal arbeidskosten	134,9	2,9	137,8
Percentage inhuur	12,8%		12,7%

Toelichting op de onderdelen van de arbeidskosten

A. Arbeidskosten, onderdeel loonkosten voor de formatie

De mutatie in de loonkosten wordt verklaard vanuit de navolgende oorzaken:

Stijging werkgeverslasten met 1,44%

De stijging van de werkgeverslasten van 1,44% leidt tot een toename van de vaste loonkosten met € 1,6 mln. Met de Begroting 2018 was een stijging van de pensioenlasten reeds voorzien. Hiertoe was een bedrag van € 0,9 mln opgenomen ten laste van de algemene middelen. Met de voorjaarsnota wordt nu ook de stijging van de sociale lasten meegenomen. Het additionele bedrag van € 0,7 mln wordt ook gedekt vanuit de algemene middelen.

Structurele inzet materieel budget voor loonbudget

Binnen enkele afdelingen is materieel budget omgezet naar loonkostenbudget. Deze omzetting heeft een budget-neutraal effect en vindt plaats om de financiering van werkzaamheden met een structureel karakter te waarborgen.

Tabel: budget neutrale mutaties naar loonkosten

Afdeling	fte	Bedrag (x € 1 mln)	Omzetting van
Samenleving en Economie	6 fte	0,5	M voor P budget (B)
Ruimte, Wonen en Bodem	4 fte	0,47	M voor P budget (B)
Ontwikkeling en Grondzaken	5 fte	0,2 (halfjaar)	Externe inhuur (C)
Facilitaire Zaken	1 fte	0,06	Externe inhuur (C)
Financiën en Juridische Zaken	2 fte	0,16 (¾ jaar)	Externe inhuur (C)

Tabel: mutaties VJN loonkosten

Omschrijving (bedragen x 1 mln)	2018	2019	2020	2021	2022
Formatie (fte)	18 fte	18 fte	18 fte	18 fte	18 fte
Vaste loonkosten	3	3,2	3,2	3,2	3,2
Variabele loonkosten	0	0	0	0	0
Gedifferentieerde loonkosten	0	0	0	0	0
Frictie personeel gerelateerde kosten	-0,3	0,4	0,4	0,3	0,3
Totaal loonkostenbudget formatie	2,7	3,6	3,6	3,5	3,5

B. Arbeidskosten, onderdeel materiële budgetten voor personele inzet (M voor P)

Naast de omzetting van materieel budget voor loonkosten (zie onderdeel A) is vanuit de investeringsimpulsgelden materieel budget beschikbaar gesteld voor personele inzet.

Inzet impulsgelden

Toename door inzet van kwaliteitsimpulsgelden binnen de afdeling Communicatie voor een bedrag van € 0,2 mln.

Omzetting materieel budget naar materieel budget voor personele inzet

Vanuit materieel budget zijn middelen omgezet voor personele inzet op de navolgende programma's en/of projecten:

- Provincie van Waarde € 0,4 mln
- Omgevingswet € 0,3 mln
- Project Energietransitie € 0,1 mln

Omschrijving (bedragen x 1 mln)	2018	2019	2020	2021	2022
Materieel budget voor personele inzet	0	-1	-1	-1	-1

C. Arbeidskosten, onderdeel externe inhuur

Naast de omzetting van materieel budget voor loonkosten (zie onderdeel A) is vanuit de investeringsimpulsgelden budget beschikbaar gesteld voor externe inhuur.

Inzet impulsgelden

Toename door inzet van investeringsimpulsgelden binnen de afdeling Samenleving en Economie voor een bedrag van € 0,6 mln.

Omschrijving (bedragen x 1 mln)	2018	2019	2020	2021	2022
Materieel budget voor externe inhuur	0,2	-0,4	-0,4	-0,4	-0,4

Kijklijnen

Wat is een kijklijn

De voorjaarsnota is opgebouwd vanuit een structuur die bestaat uit programma's, doelen en taken. Echter, er zijn steeds meer onderwerpen die bestuurlijk van belang zijn die binnen verschillende programma's, doelen en taken terugkomen. Deze onderwerpen zullen binnen de kijklijnen terugkomen.

Extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland

In de bestuurlijke inleiding van de Begroting 2017 is aangegeven dat de provincie ruimte en vertrouwen heeft om de ambities verder te versnellen, te verdiepen en te versterken door middel van incidentele en structurele inzet van middelen. Hierbij is welbewust naar kansen gekeken die nog in de resterende collegeperiode kunnen worden uitgevoerd (of verplicht). In de Begroting 2017 zijn 12 voorstellen benoemd, waarover bij de Voorjaarsnota 2017 een afweging is gemaakt. In deze kijklijn wordt een totaaloverzicht gegeven van de 12 voorstellen gevolgd door een toelichting op de stand van zaken en een eventuele afwijking ten opzichte van hetgeen in de Begroting 2018 is opgenomen.

Totaaloverzicht extra investeringen in slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland

Nr.	Onderwerp (bedragen in €)	Besluit Voorjaarsnota 2017	I/S	R/B	Doel	Actualisatie t.o.v. de Begroting 2018
Versnellen transitie naar innovatieve en duurzame toekomst						
1	Fonds ter financiering kleinschalige, maatschappelijke energieprojecten	2.000.000	I	R	3.2	Ja
2	Bijdrage aan de transitie van het chemiecluster in de Rotterdamse haven	7.500.000	I	R	3.1	Ja
3	Nieuwe impuls voor verduurzaming mobiliteit	6.000.000	I	B	2.1	Ja
		4.000.000	I	B	2.2	Ja
4	Bijdrage aan een Zuid-Hollandse transitiecampus - echt groene groei	5.000.000	I	B	3.1	Ja
Versterken Zuid-Hollandse economie						
5	Reservering voor de uitvoering van 'Investeren in vernieuwing'	5.000.000	I	R	3.1	Ja
6	Bijdrage aan de modernisering van het glastuinbouwcluster in het Westland	4.000.000	I	R	3.1	Ja
7	Extra bijdrage t.b.v. cofinanciering van de innovatiestimulering MKB	1.000.000	I	R	3.1	Afgerond
8	Ophoging budget voor regionale gebiedsgerichte economische werken	5.000.000	I	R	3.1	Ja
Verdiepen van bestaande ambities						
9	Behoud aanbod en verbetering van het openbaar vervoer (m.i.v. 2018 € 1,5 mln)	3.000.000	S	B	2.2	Afgerond
10	Oplossen knelpunten openbaar vervoer	1.500.000	I	B	2.2	Ja
11	Beperkte verlaging opcenten op de MRB (m.i.v. 2017 € 1 mln)	3.000.000	S		5	Afgerond
12	Extra impuls om Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving versneld te versterken	500.000	I	R	1.6	Ja
		500.000	I	B	1.6	Ja
Totaal		48.000.000				

I/S = Incidenteel / Structureel

R/B = toevoeging aan Reserve of Budget

Toelichting

1. *Fonds ter financiering van kleinschalige, maatschappelijke energieprojecten*

Impulsgelden: Kleinschalige projecten: € 2 mln

De nadere verdeling over de jaren 2017-2019 is in de Najaarsnota 2017 en de Begroting 2018 verwerkt via de reserve Mitigatie/energie. Deze bedraagt respectievelijk € 0,8 mln, € 0,6 mln en € 0,6 mln.

Voor de subsidieregeling lokale initiatieven zijn meer dan 80 gesprekken gevoerd, 25 aanvragen ingediend en is voor € 730.000 toegekend. De monitor lokale initiatieven laat zien dat in Zuid Holland meer dan 40 lokale coöperaties met energie bezig zijn en daarnaast heel veel informele initiatieven. Actieve burgers werken samen aan besparen van energie, isoleren van huizen en opwekken van duurzame energie. Een stijging is te zien op gebied van duurzame warmte.

Het lerend netwerk lokale initiatieven is opgericht op initiatief van de provincie. Lokale initiatieven organiseren voor elkaar vraaggerichte sessies rondom zonnepanelen of windturbines, maar ook over de organisatorische uitdagingen van de initiatieven zelf.

Wegens de looptijdswijziging van de subsidieregeling Lokale Initiatieven is het budget 2018 neerwaarts bijgesteld. Het betreft een storting aan de reserve Gebouwde omgeving en glastuinbouw ter dekking van subsidielasten in 2021.

2. *Bijdrage aan de transitie van het chemiecluster in de Rotterdamse haven*

In de Voorjaarsnota 2017 is, als onderdeel van de extra investeringsimpuls, een bedrag van € 7,5 mln gereserveerd voor een bijdrage aan de transitie van het chemiecluster in de Rotterdamse haven.

Het project Waste to Chemistry is aan deze transitieopgave gekoppeld. Het gaat hierbij om de realisatie van een fabriek in de Rotterdamse haven die afvalstoffen zal omzetten naar duurzame chemische bouwstenen (methanol). De provincie werkt in de projectuitwerking naast de private initiatiefnemers samen met andere publieke partijen (zoals de gemeente Rotterdam en Rijksoverheid). De bijdrage van de provincie zal bestaan uit een lening in plaats van een "normale" subsidie. De randvoorwaarden voor deze lening aan Waste to Chemistry zijn in februari 2018 door middel van Statenvoorstel 7071 vastgesteld door Provinciale Staten. Om de lening te kunnen verstrekken is, zoals aangegeven in Statenvoorstel 7071, aanvullende besluitvorming van Provinciale Staten nodig. In deze voorjaarsnota wordt voorgesteld om voor het project Waste to Chemistry een maximale subsidie van € 7,5 mln in de vorm van een lening te verstrekken aan de subsidieontvanger Waste to Chemistry. De subsidieontvanger bestaat uit de private partijen verenigd in een beherend venoot (SPV). Op basis van dit besluit en binnen de eerder door PS vastgestelde randvoorwaarden kunnen Gedeputeerde Staten de subsidie / lening voorwaardelijk beschikken. Vervolgens wordt de Final Investment Decision (FID) door de private partijen genomen, naar verwachting in september 2018.

Doordat de subsidie wordt verstrekt in de vorm van een lening is er een (grote) kans dat het lening bedrag wordt terugbetaald. Voor de bijdrage aan de transitie van het chemiecluster in de Rotterdamse Haven is momenteel € 7,5 mln bestemd in de reserve versterking economie. Tot nu toe zijn risicoreserves van 25% of 40% gehanteerd. Voorgesteld wordt om gezien het risicoprofiel van dit project een risicoreserve in te stellen van 40% (dus € 3 mln) van de uiteindelijk lening. Mocht blijken dat het risicoprofiel na verloop van tijd is veranderd, dan zal de risicoreserve worden aangepast. Daarnaast kan maximaal 5% van de € 7,5 mln (€ 375.000) ingezet worden voor proceskosten. Dit bedrag is toegevoegd aan het budget voor proceskosten.

3. *Nieuwe impuls voor verduurzaming mobiliteit*

Op drie terreinen wordt deze impuls van 10 mln ingezet:

- Versterking en uitbreiding van het concept "weg van de energietransitie": de uitvoering van de werkzaamheden voor de proeftuin groot onderhoud N211 is in maart 2018 gestart en zal naar verwachting in november 2018 worden opgeleverd. Voor de N470 start de uitvoering in augustus 2018. Oplevering is voorzien twee jaar later. In het najaar van 2018 start de uitvoering van een pilot met SolaRoad voor zwaar verkeer op de busbaan langs de N218.

- De ontwikkeling van een proeftuin voor de natte infrastructuur ('vaarweg van de energietransitie'): in 2017 is de selectie van een geschikt vaarwegtraject gestart. In 2018 wordt een keuze gemaakt.
- Opschaling van het duurzame openbaar vervoer met waterstofbussen. De volgende stap is gezet in het Europese project FCH-JU waarbij een opschaling naar 50 bussen voor Nederland in drie regio's (Groningen, Noord-Brabant en Zuid-Holland) is voorzien.

4. *Bijdrage aan een Zuid-Hollandse transitiecampus - echt groene groei:*

Bij Voorjaarsnota 2017 is een bedrag van € 5 mln vanuit de extra investeringen in een slimmer, schoner en sterker Zuid-Holland beschikbaar gesteld en toegevoegd aan Versterking economie. Dit bedrag is middels vaststelling van de Begroting 2018 op 8 november 2017 ingezet op exploitatie. In de Voorjaarsnota 2018 is het kasritme opgenomen ter besteding van de middelen voor de komende jaren. Het meerjarig programma is in april 2018 onder de naam ACCEZ (Accelerating Circular Economy Zuid-Holland) van start gegaan. Ongeveer 70% van de middelen wordt besteed aan funderend en kort cyclisch onderzoek, 30% aan organisatiekosten, inclusief PR. De activiteiten binnen de investeringsimpulsen zijn uitgevoerd binnen de reguliere arbeidscapaciteit.

5. *Reservering voor de uitvoering van 'Investeren in vernieuwing'*

In de Jaarrekening 2017 staat de verwachting dat het SMITZH-programma vergroot moet worden met meer publieke en private middelen. Er wordt een voorstel in 2018 voorgelegd aan PS, waarbij ook de inzet van de € 3,5 mln vanuit de investeringsimpuls voor de Fieldlabs zullen worden betrokken. Met de € 2 mln die reeds in de Begroting 2018 voor Fieldlabs is opgenomen, zou daarmee in 2018 een in te zetten budget ontstaan van maximaal € 5,5 mln (incl. 5% procesmiddelen). In het najaar van 2018 wordt een voorstel m.b.t. SMITZH-voorgelegd aan PS.

Fieldlab Composite Automation Development Center (CADC)

In de Najaarsnota 2017 zijn over het CADC een aantal afspraken gemaakt omdat betrokken partners het belangrijk vonden dat het CADC per 1 januari 2018 van start kon gaan. Dit fieldlab is ondertussen van start gegaan. Het gaat om de volgende afspraken:

- Een bedrag van maximaal € 1,8 mln werd gereserveerd als een achtervang om een incidentele subsidie aan het CADC te kunnen toekennen als de aangevraagde EFRO subsidie niet door zou gaan
- Een bedrag van maximaal € 2,4 mln verstrekken als lening aan de TU Delft om het liquiditeitstekort van het CADC in de opstartfase weg te nemen

De gereserveerde bedragen zijn afkomstig uit de middelen die voor Fieldlabs beschikbaar zijn gesteld binnen de investeringsimpuls bij Begroting 2017.

De stand van zaken op beide onderdelen is momenteel als volgt:

Medio december 2017 is gebleken dat de EFRO-projectaanvraag voor het CADC voldoende punten heeft ontvangen van de onafhankelijke deskundigencommissie Kansen voor West II. Dit betekent dat de deskundigencommissie het project in aanmerking wil brengen voor EFRO-financiering. Daarna vindt nog de technische toetsing plaats van het programmabureau Kansen voor West II. Deze zit in een afrondende fase.

Over de lening heeft de TU Delft aangegeven dat het zeer waarschijnlijk bij nader inzien mogelijk zelf de lening zou kunnen regelen voor het CADC. De toestemming van PS aan GS om een lening te verstrekken heeft wel een positieve werking gehad richting de deskundigencommissie Kansen voor West II, die vragen had gesteld over de financiering van het project.

Aangezien in de Najaarsnota 2017 was opgenomen dat de besluiten vervallen als er geen besluitvorming heeft plaatsgevonden voor de behandeling van de Voorjaarsnota 2018 en het er naar uitziet dat beide afspraken niet meer nodig zijn, vervallen de besluiten. Dit betekent dat de middelen die gereserveerd waren voor het CADC kunnen worden ingezet voor andere Fieldlabs.

RegMed XB

€ 1,2 mln is gereserveerd voor een lening van € 4 mln, via de extra ambities bij de Begroting 2018. Op 29 maart is besloten in overleg met het LUMC dat er voor 1 juli een informatieve bijeenkomst met PS wordt gepland over regeneratieve geneeskunde. De business case wordt na de zomer toegestuurd.

6. *Bijdrage aan de modernisering van het glastuinbouwcluster in het Westland*
De subsidieregeling is op 2 februari 2018 opengegaan. Er zijn momenteel 4 aanvragen in behandeling. Er vindt jaarlijks een bestuurlijke monitoring plaats, deze heeft vanwege recente openstelling van de regeling en de gemeenteraadsverkiezingen nog niet plaatsgevonden.
7. *Extra bijdrage t.b.v. cofinanciering van de innovatiestimulering MKB*
Deze impuls van € 1 mln is in 2017 extra geïnvesteerd in het subsidieplafond van de regeling MKB Innovatiestimulering Topsectoren Zuid-Holland (MIT ZH). Er zijn met deze middelen meer MIT R&D samenwerkingsprojecten gefinancierd in 2017 en daarmee is deze impuls afgerond.
8. *Ophoging budget voor regionale gebiedsgerichte economische werken*
Op 14 december 2017 hebben gedeputeerde staten het Maatregelenpakket gebiedsgericht werken Zuid-Holland 2017 vastgesteld, waarmee een bedrag van in totaal € 6.085.000 in de vorm van subsidies zal worden verstrekt aan de gebieden Hoeksche Waard, Alblasserdam- Vijfheerenlanden, Goeree Overflakkee, Alphen aan de Rijn – Midden-Holland – Woerden, en de Leidse Regio voor het realiseren van dragende gebiedsopgaven. Van Goeree Overflakkee en Alphen aan de Rijn – Midden-Holland – Woerden zijn reeds aanvragen ontvangen waar positief op is beschikt (totaalbedrag € 4.120.000). De aanvragen van Hoeksche Waard en Alblasserwaard-Vijfheerenlanden worden voor de zomer respectievelijk in het najaar van dit jaar verwacht. Het voor de Leidse Regio gereserveerde bedrag zal worden overgeheveld naar Energie-opgave. Van het budget resteert nog een bedrag van € 915.000. Wij zijn voornemens om dit in te zetten als onderdeel van de door Dordrecht gevraagde cofinanciering voor de Maakfabriek Dordrecht, als onderdeel van de Campusontwikkeling Drechtsteden in het kader van de Groeiagenda Drechtsteden.
9. *Behoud aanbod en verbetering van het openbaar vervoer (m.i.v. 2018 € 1,5 mln)*
De middelen van deze impuls zijn ingezet om een aantal buslijnen langer door te laten rijden in de avonduren en om een aantal rustigere buslijnen te behouden die anders zouden zijn opgeheven. Hiermee is de leefbaarheid en bereikbaarheid van met name het landelijk gebied verbeterd en daarmee is deze impuls afgerond.
10. *Oplossen knelpunten openbaar vervoer (€ 1,5 mln)*
Een deel van de middelen is besteed aan het Veer Maassluis-Rozenburg. Voor het resterende deel worden bestedingsopties geïnventariseerd. Een bestedingsvoorstel zal medio 2018 worden voorgelegd.
11. *Beperkte verlaging opcenten op de MRB (m.i.v. 2017 € 1 mln)*
In het Hoofdlijnenakkoord 2015-2019 is het tarief met 3 eenheden verlaagd naar 92 opcenten. Daarna is het tarief twee maal verder verlaagd, en wel bij; De intensiveringsimpuls voor een "Slimmer, schoner, sterker Zuid Holland" in 2016. Het tarief is vanaf 2017 structureel vastgesteld op 91,7. Deze impuls is conform planning afgerond.
12. *Extra impuls om Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving versneld te versterken*
Met het in 2017 gestarte programma Impuls Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving wordt samen met onze partners gewerkt aan het versneld versterken van vergunningverlening, toezicht en handhaving. In maart 2018 is de [tweede voortgangsrapportage](#) aangeboden waarin de voortgang van het programma is beschreven.

Voortgang m.b.t. de extra ambities in de Begroting 2018

Bij de behandeling van de begroting 2018 zijn een aantal moties en amendementen aangenomen, waarmee extra ambities aan de begroting zijn toegevoegd.

In deze kijklijn wordt een totaaloverzicht gegeven van deze extra ambities, gevolgd door een nadere toelichting op de huidige stand van zaken.

Nr	Onderwerp	Doel
1	(Motie 724) Investeren in economische innovatie	3.1
2	(Motie 729) Gelijktrekken OV-tarieven provinciale concessies	2.2
3	Klimaatinstituut	3.1
4	Detailhandel	3.1
5	(Motie 761) Verhogen budget erfgoed	3.6
6	(Motie 755) Restauratie rijksmonumenten	3.6
7	Risicoreservering Warmte Participatiefonds	
8	(Amendement 582) Verlaging opcenten	
9	(Amendement 578) Impuls OV	2.2
10	(Amendement 582) RegMed XB	3.1
11	(Amendement 582) Campusregeling	3.1
12	(Amendement 582) Proceskosten verkenningen diepte-investeringen	
13	(Amendement 582) Alertheidsbudget	
14	(Amendement 577) Cofinancieren Rijksmiddelen investeren fietsinfrastructuur	2.1

Toelichting

1. *M724 Investeren in economische innovatie*

Bij de vaststelling van de Kadernota 2018 hebben PS motie 724 Investeren in economische innovatie aangenomen. De verwerking in de begroting richt zich op extra middelen voor het MKB via de subsidieregeling MKB Innovatiestimulering Topsectoren (MIT) en voor Fieldlabs. Voor MKB-MIT is € 12 mln extra beschikbaar gesteld, waarvan € 6 mln in 2018 en € 6 mln in 2019. Vervolgens heeft PS een MIT subsidieplafond 2018 van ruim € 13 mln vastgesteld, waarmee er meer haalbaarheidsprojecten en R&D samenwerkingsprojecten kunnen worden gehonoreerd. In april heeft het Ministerie van EZK hun cofinanciering voor de MIT regeling van € 7 mln bevestigd (4% van het beschikbare bedrag is voor uitvoeringskosten). Met de hoogte van dit bedrag zijn er € 2,5 mln provinciale middelen minder nodig. Daarmee is er voor 2018 niet € 6 mln extra nodig maar is € 3,5 mln voldoende. Vervolgens kan er van de gereserveerde extra middelen € 2,5 mln vrijvallen naar de algemene middelen.

Voor Fieldlabs wordt € 4 mln extra beschikbaar gesteld, waarvan € 2 mln in 2018 en € 2 mln in 2019. Er wordt door verschillende fieldlabs gewerkt aan een voorstel voor een regionaal Smart Manufacturing Programma 2018 - 2022. Dit programma moet een belangrijke bijdrage leveren aan nieuwe bedrijvigheid en werkgelegenheid door nieuwe productie en reshoring van productie, efficiëntere en beter concurrerende bestaande productie en het sterk verbreden van de inzetbaarheid van laag of niet passend opgeleid personeel. De komende maanden wordt dit plan verder uitgewerkt, maar naar verwachting gaat het om een totale publieke bijdrage (regionaal, nationaal en Europees) van € 30 mln voor de periode van 2018 t/m 2022.

2. *M729 Gelijktrekken OV-tarieven provinciale concessies*
Inmiddels is met Arriva overeenstemming bereikt over de bedragen ter vergoeding voor de opbrengstderving. Naar verwachting zal voor de zomer de besluitvorming hierover hebben plaatsgevonden.
3. *Klimaatinstituut*
Met het oog op het Rotterdamse/Zuid-Hollandse bod voor dit centre wordt in 2018 € 250.000 als maximale bijdrage van de provincie Zuid-Holland opgenomen. De locatiekeuze, Rotterdam en Groningen, is publiek bekend gemaakt tijdens de 23e Conference of the Parties in Bonn in november 2017. Vestiging van het centre draagt bij aan versterking van het cluster water- en deltatechnologie binnen de provincie. Met de gemeente Rotterdam zijn in april 2018 de eerste stappen gezet in het te doorlopen subsidietraject.
4. *Detailhandel*
In september 2017 is de discussienotitie detailhandel besproken met de Statencommissie. Op basis van een van de maatregelen uit deze notitie zijn in de begroting 2018 middelen vrijgemaakt. Dit betreft een bedrag van 5 ton voor een subsidieregeling om de kwaliteit en het verbeteren van het functioneren van winkel- en centrumgebieden te stimuleren. Gemeenten, ondernemersverenigingen en BIZ-stichtingen kunnen aanspraak maken op de subsidie. Deze subsidieregeling is per 1 mei 2018 opengesteld voor 35 middelgrote centrumgebieden. Op een later moment zal worden gerapporteerd over het type aanvragen en de uitputting van dit budget.
5. *M761 Verhogen budget erfgoed*
Voor 2018 is € 0,8 mln beschikbaar gesteld voor de verhoging van het subsidieplafond erfgoedlijnen 2018. Met deze extra impuls worden de erfgoedtafels beloond voor hun kwaliteitsslag en wordt voorkomen dat een deel van de projecten moet worden doorgeschoven naar 2019. De subsidieaanvragen worden thans afgehandeld en beschikbaar gesteld voor onder andere de restauratie van de Zwammerdamschepen, de herontwikkeling van landhuis Ockenburgh, herstel van de stadswallen van Nieuwpoort, herstel brug over de Slingervijver buitenplaats Beresteijn en bescherming van complex WN67 (Atlantikwall Museum Scheveningen).
6. *M755 Restauratie rijksmonumenten*
Voor 2018 is € 2 mln beschikbaar gesteld voor de verhoging van het subsidieplafond Rijksmonumenten 2018. Er zijn in totaal 25 aanvragen ingediend die voor subsidiëring voldoen aan de vereisten om in aanmerking te komen, waaronder vier kerkrestauraties en twee restantsubsidies. Door ophoging van het subsidieplafond met € 506.000 tot € 4.821.000 kunnen alle de daarvoor in aanmerking aanvragen worden gehonoreerd.
7. *Risicoreservering Warmte Participatiefonds*
Is conform verwerkt in de begroting.
8. *A582 Verlaging opcenten*
Is conform verwerkt in de begroting.
9. *A578 Impuls OV*
Op 8 november 2017 is Staten breed Amendement 578 aangenomen. Op grond van dit Amendement is zowel in 2018 als in 2019 € 3,5 mln gereserveerd voor verlaging van de OV-tarieven naar minimaal het prijspeil van 2015. Op 20 februari 2018 hebben GS een brief gestuurd aan PS over de aanpak van dit amendement. In deze brief hebben GS aangekondigd alle vervoerders te consulteren (inclusief NS en Aquabus) over de kosten van een verlaging van het kilometertarief, rekening houdend met de verschillende kilometertarieven die er zijn en de looptijd van de concessies. De concessie Drechtsteden, Alblasserwaard

en Vijfheerenlanden (DAV) is niet meegenomen in de consultatieronde, vanwege de lopende implementatiefase.

Daarnaast hebben wij de vervoerders gevraagd om met ideeën te komen hoe eventueel resterende middelen het meest zinvol te besteden zijn in de sfeer van de tarieven of tarief gerelateerde OV-producten die snel te implementeren zijn. Vanwege de doorlooptijd van deze consultatie is de aangekondigde planning enigszins vertraagd. Het amendement is geagendeerd voor de Statencommissie V&M van 16 mei 2018.

10. A582 Regmed XB

In de brief aan Provinciale Staten (8 november, 2017) hebben we toegezegd om vóór 1 juli 2018 terug te komen met een Statenvoorstel omtrent de cofinanciering van de business case van de celproductie en ontwikkelfaciliteit via een incidentele subsidie met hierbij een uitgewerkt plan over hoe het LUMC zich kan ontwikkelen tot de CCRM-hub in Europa. Het gaat hierbij om de € 1,2 mln die gereserveerd is voor een lening van € 4 mln, via de extra ambities bij de Begroting 2018. Aangezien de ontwikkeling van de business case bij het LUMC langer duurt dan verwacht zal de business case na de zomer aan Provinciale Staten worden toegestuurd.

11. A582 Campusregeling

Via de extra ambities bij de Begroting 2018 hebben Gedeputeerde Staten voorgesteld € 1,5 mln vrij te maken voor de versnelling van de ontwikkeling van de Zuid-Hollandse campussen. Hierbij gaat het om ondersteuning voor een breed scala aan financieringsvragen, enerzijds rond de fysieke ontwikkeling van de campus als bijzonder kennisintensief bedrijventerrein, anderzijds rond activiteiten gericht op versterking van de interactie tussen bedrijven onderling en met kennisinstellingen op de campus. Per Amendement 582 'Extra GS voorstellen begroting 2018' hebben Provinciale Staten besloten om aan het beschikbaar gestelde budget van € 1,5 mln een extra impuls van € 1,5 mln toe te voegen. Het plafond van de nog vast te stellen regeling wordt daarmee naar € 3 mln opgehoogd. Momenteel wordt de regeling nader uitgewerkt. De op basis van de ASV noodzakelijke besluitvorming door PS om tot vaststelling van de regeling te komen zal naar verwachting in het najaar van 2018 aan Provinciale Staten worden voorgelegd.

12. A582 Proceskosten verkenningen diepte-investeringen

Is conform verwerkt in de begroting.

13. A582 Alertheidsbudget

Is conform verwerkt in de begroting.

14. A577 Cofinancieren Rijksmiddelen investeren fietsinfrastructuur

Op grond van dit amendement is zowel in 2018 als in 2019 € 4 mln gereserveerd voor regionale cofinanciering van de € 100 mln die de regering voor fietsparkeren bij stations en overige fietsprojecten beschikbaar stelt. Medio april is er een eerste verkennend gesprek met de Staatssecretaris over de nieuwe elementen die voor de besteding van het rijksbudget worden gehanteerd. Pas als hierover duidelijkheid is, is het mogelijk om plannen voor cofinanciering bij het Rijk te agenderen.

Strategische Verkenningen diepte-investeringen

Inleiding

De volgende voorstellen voor strategische verkenningen ten laste van de reserve strategische investeringen zijn gedaan:

Verkenning	Bedrag (x € 1 mln)	Programmabudget
1. Verstedelijking en Transformatie	0,07 0,05 + 0,1	3.5.5 Werklocaties 3.3.4 Beter Benutten
2. Klimaatadaptatie	0,48	1.1.2 Klimaatadaptatie
3. Circulaire economie	0,3	3.1.1 Economie
4. Duurzame landbouw	-	1.5.1 Landbouw
5. Energietransitie	0,3	3.2.1 Energie
6. Onderwijs en Arbeidsmarkt	0,2	3.1.1 Economie
Totaal	1,5	

Toelichting:

1. Voor de verkenning duurzame landbouw bestaat sinds 2016 programmafinanciering en is geen extra financieringsbehoefte.
2. De totale raming voor de onderzoeken in 2018 omvat op dit moment € 570 k meer dan in de reserve beschikbaar. Bij najaarsnota zal worden gerapporteerd uit welke budgetten de dan bestaande meervraag zal worden gedekt voor zover nodig voor besluitvorming door PS.

Aanleiding

Bij Begroting 2018 is besloten om voor 2018 € 1,5 mln vrij te maken voor strategische verkenningen. Deze zijn gestort in een nieuwe reserve 'Proceskosten en verkenningen diepte-investeringen' in afwachting van concrete voorstellen. Deze voorstellen zijn met PS in technische sessies voorbereid (zie documentatie toegezonden bij Lid GS-brief Baljeu d.d. 20 en 29 maart 2018). De verschillende onderzoeksvoorstellen voor de verkenningen worden hierna beschreven.

Doel van de verkenningen

Doel van de verkenningen is om tot goede voorstellen te komen voor benutting van begrotingsruimte die op termijn ontstaat. De uitkomst van die verkenningen zijn daarmee zowel relevant voor een volgende begrotingscyclus, als ook de coalitieonderhandelingen voor een volgend college. Tussenresultaten hebben mogelijk al betekenis bij het opstellen van verkiezingsprogramma's en het aanbod om deze programma's door te rekenen.

Belangrijke momenten voor het opleveren van (tussen)resultaten zijn dus vóór het zomerreces (juni) en eind van dit jaar.

Inhoud van de Verkenningen

Hierna volgt een beknopte omschrijving van de verkenningen:

1. Verstedelijking en Transformatie
2. Klimaatadaptatie
3. Circulaire economie
4. Duurzame landbouw
5. Energietransitie
6. Onderwijs en Arbeidsmarkt

1. Verkenning verstedelijking en transformatie

De verkenning bestaat uit drie delen:

- 1.A Complexe stedelijke transformatiegebieden
- 1.B Onderzoek perifere detailhandelsvestigingen
- 1.C Vitaliteit kleine kernen

1.A Complexe stedelijke transformatiegebieden (CST)

De komende jaren is in de provincie Zuid-Holland sprake van een toenemende behoefte aan nieuwe woningen; de opgave verschilt echter sterk per regio en in de tijd. Na 2025 zal de vraag naar nieuwe woningen zich steeds meer concentreren in de stedelijke gebieden. Om op middellange termijn voldoende woningen op te leveren conform de uitgangspunten van de provincie (puntenkoers Verstedelijkingsstrategie) en om de verstedelijkingsopgave te versnellen, is het van belang om locaties in stedelijke gebieden nu al te gaan voorbereiden voor transformatie naar wonen en werken. De Verstedelijkingsalliantie (acht gemeenten langs de spoorlijn Leiden – Dordrecht) heeft daarom de ambitie om een flink aantal woningen te realiseren; voor een groot deel binnen dertien complexe transformatiegebieden. Dit zijn onder andere Stadshaven in Rotterdam, Binckhorst in Den Haag, de spoorzone in Dordrecht, Plaspoelpolder in Rijswijk en buiten de verstedelijkingsalliantie: Rijnhaven in Alphen aan den Rijn en Spoorzone in Gouda. In de verkenning staat centraal welk provinciaal instrumentarium kan bijdragen aan opgaven binnen 15 complexe stedelijke transformatiegebieden. Bij het bepalen van het gewenste provinciale instrumentarium wordt onderscheid gemaakt naar korte, middellang en lange termijn en wordt onderscheid gemaakt naar specifiek en meer generiek instrumentarium en de duiding van eventueel nieuw provinciaal instrumentarium. Specifiek voor mogelijk financieel instrumentarium zal een 'menukaart' worden ontwikkeld, gebaseerd op ervaringen van andere provincies en passend bij de opgaven.

1.B Verstedelijking en Transformatie: onderzoek perifere detailhandelsvestigingen (PDV)

In de provincie Zuid-Holland zijn verspreid over het grondgebied 32 'PDV-locaties' aangewezen. Dit zijn locaties voor grootschalige detailhandel rond het thema wonen. In functioneren zijn deze locaties niet allemaal over één kam te scheren. Er zijn een aantal zeer grootschalige PDV-locaties die een regionale aantrekkingskracht hebben, andere bedienen een lokale markt. Sommige zijn als 'woonboulevard' ontwikkeld en vormen een stedenbouwkundig geheel. Andere locaties zijn in feite gemengde bedrijventerreinen waar woongerelateerde detailhandel zich heeft gevestigd. Deze 32 PDV-locaties zijn inclusief 2 Grootschalige Detailhandelsvoorzieningen, die ook een PDV-status hebben.

Uit onderzoek^{#1} naar de toekomstbestendigheid van PDV-locaties in hun huidige functie en de nadere analyse op basis van het Koopstromenonderzoek 2016 blijkt dat veel perifere locaties suboptimaal functioneren: zo is er bijvoorbeeld de nodige (verborgen) leegstand.

De strategische verkenning richt zich op de volgende vragen:

- Welke PDV-locaties zich het meest lenen om getransformeerd te worden naar een andere functie, om samengevoegd te worden (combinatie van herstructurering en transformatie) of waar ingrepen nodig zijn om de PDV-beter te laten functioneren;
- Welke partijen daarin welke rol oppakken en/of initiatieven in nemen;
- Welke toegevoegde waarde de provincie zou kunnen hebben bij transformatie, samenvoegen van die locaties of andere ingrepen en welke rol dan van de provincie gevraagd zou worden en/of welke instrumenten de provincie dan zou kunnen inzetten.

1.C Verstedelijking en Transformatie: vitaliteit kleine kernen (VKK)

Bij de bespreking van de (middel)lange termijn verstedelijkingsstrategie van Zuid-Holland met de regio's, is in 2017 door enkele landelijke regio's aandacht gevraagd voor de vitaliteit van de kleinere kernen. Ook op de verstedelijkingsconferentie in 2017 werd dit nadrukkelijk aan de orde gesteld door bestuurders van gemeenten met deze kernen binnen hun grenzen.

De provincie zet in toenemende mate in op een gebiedsgerichte aanpak, ook voor de landelijke gebieden, bestaand uit een integrale benadering en versterking van de aanwezige kwaliteiten van de landelijke gebieden.

Deze twee lijnen komen bij elkaar in de wens om een strategische verkenning uit te voeren naar de vitaliteitsontwikkeling van kleinere kernen in Zuid-Holland op de (middel)lange termijn.

Oplossingen voor vitaliteitsproblemen worden vaak gezocht in woningbouw en aanleg van bedrijventerreinen, in de hoop dat nieuwe inwoners het draagvlak voor de voorzieningen in stand kunnen houden en bedrijven zich vestigen met nieuwe werkgelegenheid tot gevolg.

Dit werkt soms wel, soms niet en is veelal afhankelijk van hoe deze kernen zijn opgenomen in het stedelijk en economisch netwerk. De vraag is nu of er andere strategieën denkbaar zijn, die beter gebruik maken van de specifieke geografische positie van deze kernen in het stedelijk netwerk en de specifieke kwaliteiten van haar landelijk gebied. De verkenning levert per regio een trendbeeld op met kansen en bedreigingen, een netwerkanalyse van relevante stakeholders en een strategie voor de inzet van instrumenten en middelen.

2. Klimaatadaptatie

De verkenning bestaat uit drie delen gericht op:

2.A Klimaatadaptatie

2.B Klimaatakkoord Bouw

2.C Bodemdaling

2.A Onderzoeksprogramma Klimaat Adaptatie

Met alle bestuurlijke partners zijn in het kader van het Deltaprogramma afspraken gemaakt om Nederland bestendig te maken voor weersextremen. Voor Zuid-Holland brengen we samen met de gemeenten en waterschappen in kaart wat de effecten zijn van weersextremen: de zogenaamde stresstesten. Dit leidt tot kaartbeelden voor PZH-infra, natuur, drinkwater en watersysteem, én integrale kaartbeelden per gemeente. Dit langs de volgende programmalijnen:

7. Bebouwde omgeving en nieuwbouw.
8. Kwetsbare voorzieningen en infrastructuur.
9. Veiligheid kust en dijken.
10. Aantrekkelijke leefomgeving.
11. Drinkwater en zoet water.
12. Economische vitaliteit en weerbaarheid.

Naast deze stresstesten worden ook maatregelen geïnventariseerd om de gevolgen van weersextremen te beperken of tegen te gaan en welk instrumentarium daarvoor nodig is.

2.B Klimaatakkoord Bouw

Dit onderdeel van de verkenning is ondersteunend aan het Klimaatakkoord Bouw. Dit akkoord van regionale overheden, ontwikkelaars, bouwers en andere organisaties in de bouwsector wordt eind 2018 ondertekend. Doel is om in vier jaar tijd (2019-2023) 100% van de nieuwbouw en 10% van de bestaande bouw klimaatbestendig te maken. Het akkoord bevat naast de ambitie, een reeks van afspraken en maatregelen om de ambitie waar te maken. De opgave is extra complex voor Zuid-Holland omdat de inzet is om de verstedelijkingsopgave binnen de bestaande bebouwingscontouren plaats te laten vinden. Er zal daarmee een verdichting van de bebouwde omgeving plaatsvinden. Om deze inbreiding ook aantrekkelijk te maken en toekomstbestendig te laten zijn zal ze klimaatadaptief moeten plaatsvinden. Er zal ruimte moeten worden geschapen voor waterberging en groen in de stad en er zullen maatregelen moeten worden genomen om hittestress te voorkomen. De verkenning richt zich op de vraag wat voor type afspraken nodig zijn en welke integrale ontwerp-principes leidend zouden moeten zijn.

2.C Onderzoeksprogramma Bodemdaling

De verkenning 'Onderzoeksprogramma Bodemdaling' is er op gericht om maatregelen te inventariseren die de bodemdaling stoppen of vertragen ('klei op veen'), dan wel de gevolgen van bodemdaling beperken door mitigerende maatregelen, bijvoorbeeld door een ander landgebruik. Doel van het programma is handelingsperspectieven te ontwikkelen met en voor betrokken partijen, inclusief een raming van de benodigde investeringen. Het programma bestaat uit de onderdelen Kennen, Doen, Communiceren en Kunnen kiezen. De

verkenning geeft invulling aan motie 749 waarin PS aan GS vraagt om een onderzoeksprogramma Bodemdaling op te stellen en voor komend jaar aan te geven of ze daarvoor aanvullende middelen nodig heeft.

3. Circulaire economie

Provincie Zuid-Holland is medeondertekenaar van het landelijke grondstoffenakkoord. Dit stelt het doel van 100% circulair in 2050. Op basis van dit akkoord dragen we bij aan de transitieagenda's (biomassa en voedsel, kunststoffen, de maakindustrie, de bouw en consumptiegoederen) die de komende vijf jaar gezamenlijk met alle partners die ondertekend hebben worden uitgevoerd. De verkenning brengt in beeld wat de situatie in Zuid-Holland is met betrekking tot de grondstofstromen: welke zijn er, wat zijn daarvan de kosten in euro's, natuurlijk kapitaal en qua sociale impact. Per Zuid-Hollandse sector (bijvoorbeeld: industrie, tuinbouw, bouw) wordt verkend wat er nodig is om van een lineaire naar een circulaire keten te komen. Daarnaast wordt de organisatie van netwerken onderzocht die van belang zijn voor de transitie en met welke instrumenten die netwerken geholpen en bijgestuurd kunnen worden zodat de industrie, midden en kleinbedrijf, burgers en andere doelgroepen in beweging komen om circulair te gaan denken en handelen. Gedacht kan worden aan een fonds, inzet op lobby of verbindingen tussen kennis en markt brengen. De onderzoeken worden samen met de markt uitgevoerd. Ook wordt voor zover mogelijk een 0-meting gedaan specifiek voor Zuid-Holland, alsmede een aanzet voor een monitoringssysteem en een programma Zuid-Holland Circulair. Naast ambities en (versnellings)maatregelen bestaat dit programma uit een investeringsraming voor financiering van initiatieven voor de korte en lange termijn.

4. Duurzame landbouw

In het kader van het Ambitiedocument InnovatieAgenda Duurzame Landbouw en de Uitvoeringsagenda uit 2016 zijn strategische verkenningen op dit thema in uitvoering. Bij Voorjaarsnota 2018 zijn geen extra middelen nodig voor dit programma: financiering verloopt grotendeels vanuit het 3e EU-Plattelandsontwikkelingsprogramma (POP3) en de middelen uit de Uitvoeringsagenda, de Voortgangsrapportage Groen en de Begroting 2018. Doel is te komen tot duurzame innovaties die bijdragen aan de transitiepaden zoals genoemd in het Ambitiedocument. Ervaringen en resultaten uit maatschappelijke initiatieven in de vorm van proeftuinen zijn leidend. Het InnovatieNetwerk Voedsel en Landbouw Zuid-Holland ondersteunt deze eerste fase van de transitie naar duurzame landbouw. Op basis van de ervaringen volgen investeringsvoorstellen om de transitiepaden verder uit te werken en te onderzoeken. Dit gebeurt in de loop van 2018-2019. Hierbij wordt aangesloten bij de motie Oogstmarkt en initiatieven uit PS over circulaire landbouw.

5. Energietransitie

De verkenning richt zich op de vraag hoe een toekomstbestendige energieinfrastructuur/systeem er voor Zuid-Holland uitziet en wat daarbij nodig is aan instrumenten en middelen om daar te komen.

De verkenning raakt alle vijf aandachtsgebieden uit de energieagenda Watt Anders (Gebouwde omgeving, Industrie, Glastuinbouw, Mobiliteit en infrastructuur en Productie van duurzame energie), die naar verwachting steeds meer met elkaar verbonden gaan raken.

De extra middelen die bij Voorjaarsnota 2018 beschikbaar gesteld worden zijn voor:

- E. Nadere verkenningen naar benodigde (investeringen in) infrastructuur voor energiedragers, zoals (gelijkstroom) elektriciteit, stoom, warmte, CO₂, waterstof, etc. t.b.v. energie-efficiency, besparing en circulariteit. Zuid-Holland kan hier verschil maken door te verbinden en mee te investeren.

Onderdeel hiervan is het versterkt inzetten op:

- F. De transitie van het Haven Industrieel Complex: wat is de lange termijn visie en inzet van de provincie Zuid-Holland om tot een transitie van het HIC te komen op gebied van grondstoffen en energiegebruik?
- G. Hoe kan in Zuid-Holland de energietransitie naar duurzame transport en energiedragers gestimuleerd worden. Wat voor systemen en instrumenten helpen vervoerbedrijven, vlooteigenaren, aannemerij, maritieme sector, innovators m.b.t. brandstoffen etc.?
- H. Welke financiële instrumenten kunnen op regionaal niveau ingezet worden om de energietransitie te stimuleren.

Concluderend, als we bezien waar we als provincie het verschil kunnen maken èn nog onvoldoende op inzetten, dan betreft dat verkenning naar doorontwikkeling van infrastructuur en bijbehorende ICT/blockchaintechnologie voor energiedragers, vraagsturing, conversie- en opslagvormen en bijbehorende verdienmodellen, als verzamelterm aangeduid met het zogenaamde *Smart Multi Carrier Grid (SMCG)*

Onderzoeks- en uitwerkingsopgaven betreffen verschillende locaties, onder meer doorontwikkeling van de smart energy hub Maasvlakte II en Goeree-Overflakkee, smart energy hub Bleizo en EnergieRijk Den Haag.

6. Onderwijs en Arbeidsmarkt

De verkenning richt zich op de vraag hoe de afstemming van vraag en aanbod op de Zuid-Hollandse arbeidsmarkt op dit moment werkt, met name voor de voor de Zuid-Hollandse economie essentiële sectoren/clusters en transitie. Daarnaast richt de verkenning zich op de rol van betrokken partijen (PZH, EconomicBoard Zuid-Holland, MetropoolregioRotterdamDenHaag, onderwijsinstellingen), hoe de verantwoordelijkheden verdeeld zijn en welke verbeteringen mogelijk zijn om tot een structurele verbetering van de match tussen vraag en aanbod te komen. Daarbij wordt ook gekeken naar de menskracht, middelen en (overgedragen) bevoegdheden die met een eventuele invulling van die rol gepaard zouden moeten gaan. De verkenning geeft invulling aan de moties van Provinciale Staten (744, 746, 750, 759 en 768). Het onderzoek wordt samen met de Economic Board Zuid-Holland uitgevoerd.

Alertheidsbudget

Bij Begroting 2018 is 2* € 5 mln vrijgemaakt en gestort in de reserve Alertheidsbudget, in afwachting van concrete voorstellen. Tot op heden is daar geen gebruik van gemaakt.

De lijst met voorstellen die nu in de voorjaarsnota is opgenomen bevat echter een aantal voorstellen die vanuit het alertheidsbudget gefinancierd zouden kunnen worden. Daarmee wordt recht gedaan aan het doel van het budget: 'namelijk alert inspringen op plotseling opkomende opgaven en zo energie los maken in onze organisatie en bij onze partners'. Gebruikmaking van het alertheidsbudget houdt ook in dat er minder middelen uit de algemene reserve nodig zijn.

Het afwegingskader waaraan de voorstellen getoetst worden, bestaat uit een aantal criteria (zie voor uitgebreidere toelichting de GS-brief d.d. 13-2-2018, PZH-2018-637853761):

- aansluiting op het coalitieakkoord,
- urgentie,
- regionaal draagvlak,
- financiële dekking is niet mogelijk vanuit bestaande programma's,
- meerwaarde van en voor PZH,
- indien mogelijk: maatschappelijk effect tijdens deze coalitieperiode.

Om ruimte te houden om op maatschappelijk initiatief in te kunnen springen in het resterende deel van 2018, wordt ca € 1,5 mln van het budget van 2018 in reserve gehouden, evenals de gehele reserve voor 2019.

Leerpark Drechtsteden	s	-0,1
Gebiedsontwikkeling spoorzone	i	-0,5
Greenports	i	-0,3
Sron	i	-0,5
Space campus Noodwijk	i	-1
Clinsh	i	-0,6
Complexe binnenstedelijke herontwikkelingslocaties	i	-0,5
Totaal		-3,5

Hierna volgt een beknopte beschrijving van de voorstellen voor gebruik van alertheidsbudget, inclusief motivering voor gebruik van het alertheidsbudget

Leerpark Drechtsteden (€ 0,1 mln)

Doel van het Leerpark Drechtsteden is om dit gebied te ontwikkelen tot een 'Fieldlab Smart Industry Campus'. Deze campusontwikkeling is onderdeel van de Groeiagenda Drechtsteden (zie verderop). Daarbinnen is de Maakfabriek een concreet maatschappelijk initiatief: bedoeling is een bestaande productiehal om te bouwen tot werkruimte voor Startups. De Maakfabriek is een belangrijke toevoeging aan het innovatie- en leerklimaat binnen het Leerpark. Ondernemerschap en productie op de campus krijgen een stevige impuls, met de Maakfabriek wordt vanuit het onderwijs in feite de laatste stap in de keten naar ondernemerschap georganiseerd. Realisatie van de Maakfabriek kent aanloop- en ontwikkelkosten onder andere als gevolg van een gereduceerd huurtarief voor startups. De totale kosten in de periode 2018-2030 bedragen circa € 6 mln, waarbij van de Drechtsteden en de Provincie Zuid-Holland een fifty-fifty bijdrage gevraagd wordt. Voor 2018 gaat het om een initiële bijdrage voor de huisvesting van start-ups in tijdelijke fabriekshallen, die in 2020 overgaan naar de dan fysieke Maakfabriek. Zie verder ook de GS brief 'Groeagenda Drechtsteden' d.d. 6 maart 2018 (DOS 2007-0008458)

Toetsing kader alertheidsbudget

Het betreft een maatschappelijk initiatief van startups, maakindustrie, R&D-teams van al gevestigde bedrijven, onderwijsinstellingen en investeerders.

Ontwikkeling van de Maakfabriek draagt bij aan de versterking van het innovatieklimaat, werkgelegenheid en de regionale economie in dit deel van Zuid-Holland.

Greenports (€ 0,3 mln)

Doel van het innovatiepact is om de samenwerking op het gebied van innovatie tussen netwerkpartijen in de greenport West-Holland te versterken. Het gaat om innovatiethema's, zoals emissie loos produceren, biobased greenports, slimme ketens, gezondheid en geluk. Het innovatiepact is een invulling van het programma Feeding & Greening the Megacities van de Economic Board Zuid-Holland.

De bijdrage voor 2018 is nodig om een programmaregisseur aan te stellen die het innovatiepact om verbindingen te leggen tussen ondernemers, onderzoekers en overheden.

Deze inzet zal in volgende jaren gecontinueerd moeten worden voor de duur van het innovatiepact.

Toetsing kader alertheidsbudget

De inzet van de middelen helpt de netwerkpartners om innovaties in de greenports te stimuleren en deze voor Zuid-Holland belangrijke economische sector verder te ontwikkelen en versterken. PZH is één van de 36 netwerkpartijen uit het pact en levert zo haar bijdrage aan de realisatie van het pact.

SRON (€ 0,5 mln)

GS hebben medio november 2017 de intentie uitgesproken om maximaal € 7 mln bij te dragen aan de herhuisvesting van het Space Research Institute for Space (SRON) in Leiden. Het instituut is nu nog gevestigd in Utrecht. Beoogd is dat het nieuwe SRON gebouw in Leiden per begin 2021 door SRON in gebruik genomen wordt. Dan zal de daadwerkelijke herhuisvesting van SRON-Utrecht, de hoofdlocatie van SRON, op de campus van de Universiteit Leiden gerealiseerd moeten zijn. De aanbesteding voor de bouw van het nieuwe gebouw zal naar verwachting eind 2018/begin 2019 afgerond worden. In dit kader wordt € 7 mln aan budget beschikbaar gesteld. Zie verder ook de GS brief 'komst SRON naar Zuid-Holland' d.d. 15 maart 2018 (DOS 2011-0008674).

Toetsing kader alertheidsbudget

Het naar Zuid-Holland halen van het SRON is een maatschappelijk initiatief van Universiteit Leiden en TUDelft. Grootste financier is het SRON (NWO) zelf. Vestiging van het instituut is een hoogwaardige impuls voor de kenniswerkers en kennisinfrastructuur in Zuid-Holland en versterkt de Leidse regio, niet alleen in kennis- maar ook economisch opzicht. Als PZH nu co-financiert volgt al op korte termijn aanbesteding van de bouw.

Space Campus Noordwijk (€ 1 mln)

In het Regeerakkoord van het kabinet is ESA-ESTEC opgenomen als één van de zes opgaven die het Rijk het eerste wil bedienen vanuit de regio-envelop van € 950 mln in totaal. Er ligt inmiddels een brief van minister Schouten aan de Tweede Kamer (d.d. 19 februari) 'Regio Envelop opgave ESTEC'. Daaruit blijkt dat het kabinet op basis van cofinanciering een maximale bijdrage ad € 40 mln uit de Regio Envelop zal leveren. We zijn samen met regionale partijen, het Rijk, de sector en ESA-ESTEC (deze partijen zijn allen vertegenwoordigd in het Space Campus overleg) bezig om een regiodeal uit te werken. Bedoeling is om die voor de zomer rond te hebben. Daarbij gaat het om een plan dat het Nederlands gastheerschap in relatie tot ESTEC versterkt zoals het vergroten van de aantrekkelijkheid van het terrein van ESTEC door het ontwikkelen van een internationale ontmoetingsplek. Dit als onderdeel van de regiodeal die we aan het uitwerken zijn, gericht op een bredere gebiedsontwikkeling; we hebben het dan over campusontwikkeling rondom ESA-ESTEC. Momenteel loopt in opdracht van de provincie en gemeente Noordwijk (namens de deelnemers aan het Space Campus overleg) het onderzoek 'Toekomstperspectief Space Campus Noordwijk'. Verwachting is dat dit onderzoek bouwstenen levert voor de

regiodeal die voor de zomer gesloten zou moeten worden. Naar verwachting is hiervoor € 8 mln nodig. Zie verder de GS brief 'Behandelaar voorstel Motie M 751M 'Belang van ESTEC' d.d. 12 december 2017 (DOS 2016-0008674).

Toetsing kader alertheidsbudget

De ontwikkeling van Space Campus rondom ESA-ESTEC is een gezamenlijk initiatief van regio en rijk, en is geland in het regeerakkoord. In de uitwerking van dat akkoord heeft het rijk aangegeven een regiodeal hierover te willen sluiten. De ontwikkeling houdt een kwalitatieve versterking in voor het space cluster in Zuid-Holland en zal een economische impuls geven aan de regio rondom Noordwijk onder meer door het aantrekken van (nieuwe) bedrijvigheid naar de campus en het versterken van innovatiekracht.

De urgentie is dat het rijk deze zomer de regiodeal al wil sluiten en dat alleen zal doen als de regio voldoende cofinanciering weet te mobiliseren voor realisatie van de ambities.

CLINSH (€ 0,6 mln)

Het programma Clean Inlead Shipping (CLINSH) heeft een duurzame binnenvaart als doel. Het gaat om het testen en in beeld brengen van rendement van vernieuwende technieken, alternatieve brandstoffen en walstroom. Daarnaast helpt CLINSH de individuele schippers om business cases van de verschillende maatregelen in kaart te brengen. De provincie Zuid-Holland is lead partner in een consortium van 17 partners bestaand uit havenbedrijven, universiteiten, brancheorganisaties en overheden uit Nederland, België, Duitsland en Engeland. De totale projectkosten zijn ruim € 8,5 mln waaraan de partners gezamenlijk bijdragen en waarvoor het Europese Life Fonds als co-financier beoogd is. Omdat het verkrijgen van deze cofinanciering complexer blijkt dan verwacht en wel middelen nodig zijn om lopende projecten op binnenvaartschepen te continueren, zijn voor 2018 middelen nodig om de programmavoortgang te verzekeren.

Toetsing kader alertheidsbudget

CLINSH draagt zowel bij aan een schoner Zuid-Holland als dat het toekomstperspectief voor de Zuid-Hollandse binnenvaartvloot bestendiger (want duurzamer) wordt gemaakt. De inzet van middelen is noodzakelijk voor de continuïteit van het programma en consortium en dient als overbrugging voor latere programmafinanciering.

Gebiedsontwikkeling spoorzone (€ 0,5 mln)

De provincie heeft met de Drechtsteden een bestuursakkoord afgesloten waarbij beide partijen aangeven zich in te zetten voor verdere ontwikkeling van de regio. Een concrete uitwerking van dit bestuursakkoord betreft een verkenning naar de ontwikkelmogelijkheden van de spoorzone Dordrecht-Zwijndrecht. De provincie draagt € 0,5 mln bij aan deze verkenning en beoogt hiermee een versnelling aan te brengen in de verstedelijkingsopgave binnen deze regio, ook in relatie tot bereikbaarheid van Rotterdam en Breda. Zie verder ook de GS brief 'Groeiaagenda Drechtsteden' d.d. 6 maart 2018 (DOS 2007-0008458)

Toetsing kader alertheidsbudget

De Drechtsteden hebben een voor Zuid-Holland belangrijke verstedelijkingsopgave en ambitie om daaraan via de Groeiaagenda Drechtsteden inhoud te geven. Met de bijdrage vanuit het alertheidsbudget wordt noodzakelijk onderzoek naar maatregelen in 2018 mogelijk gemaakt en een realistisch investeringsprogramma opgesteld. Deze gebiedsontwikkeling is een gezamenlijke opgave van de partijen in deze regio. De Drechtsteden zelf investeren tenminste een gelijk bedrag in deze gebiedsontwikkeling.

Complexe binnenstedelijke herontwikkelingslocaties (€ 0,5 mln)

Op een aantal locaties van de verstedelijkingsalliantie in Zuid-Holland spelen complexe (her)ontwikkelingsopgaves, bijvoorbeeld bij de transformatie van werk naar woonlocatie, optimalisering van perifere detailhandelsvoorzieningen en verbetering van de werklocaties (kantoren en bedrijven). Het gaat bijvoorbeeld om bodemsanering, verplaatsing van (milieuhinderlijke) bedrijven, verkeerd winkel- of werklocatieaanbod, bereikbaarheid etc. Om een extra impuls te geven aan de transformatie van deze locaties zijn verschillende verkenningen gaande om scherper te krijgen hoe de Provincie Zuid-Holland maximaal van

toegevoegde waarde kan zijn. Voor 2018 zijn middelen nodig voor transformatielocaties waar de beschikbaarheid van kennis en menskracht op lokaal niveau de bottleneck is om verder te komen. In het kader van motie 747 vindt een inventarisatie plaats waar bedrijven het gebied hebben verlaten (zoals bijvoorbeeld Nedstaal) en de achtergebleven leegstand kansen biedt voor herstructurering. Behalve voor bovengenoemde verkenningen in het kader van complexe stedelijke transformatiegebieden worden er extra middelen ingezet voor een “vliegende brigade” (met kennis van stedenbouw, planeconomie, milieuvergunningen etc.) die gemeenten gaat adviseren inzake verstedelijkingslocaties. Zie verder ook de GS brief ‘Acties gericht op realisatie woningbouw’ d.d. 4 april 2018 (DOS 2016-0012688) en de GS brief ‘Actieprogramma Slim Ruimtegebruik’ d.d. 20 maart 2018 (DOS 2016-0000544)

Toetsing kader alertheidsbudget

Het op lokaal niveau samenwerkingspartners helpen met transformatieopgaves (‘meepoetsen’) geeft praktisch invulling aan de ‘uitgestoken hand’ die de Provincie Zuid-Holland aanbiedt. Door inzet van kennis en ontwikkelkracht worden onze partners in staat gesteld om de transformatie daadwerkelijk te realiseren. De urgentie wordt gevormd door de steeds groter wordende druk op het stedelijke gebied, als gevolg van de vraag naar woningen en het belang van een aantrekkelijk woon en werkklimaat (met adequate voorzieningen). Deze inzet voor 2018 helpt mede om scherper te krijgen welke inzet van middelen nodig is om in de volgende jaren de transformaties te realiseren.

Bijlagen

Bijlage 1 Voordracht en Besluit

Bijlage 2 Amendementen en Moties

Bijlage 3 Reserves

Instelling en wijziging van reserves worden vastgesteld door PS. In dit overzicht zijn de voorgestelde wijzigingen opgenomen.

Instelling reserve

Onderwerp:	Waste to Chemistry
Inhoud en doel	Een van de punten uit het versterken van de Economie in Zuid-Holland (onderdeel van het Hoofdlijnenakkoord 2016-2019) is extra aandacht voor het chemiecluster in de haven van Rotterdam. Om de risico's van de lening van circa € 7,5 mln die aan dit cluster wordt verstrekt goed in te dekken, is het noodzakelijk om een separate risicoreserve voor dit chemiecluster te maken.
Functie	Buffer
Voeding	Reserve 03027 versterking economie
Looptijd	De looptijd hangt af van de nog af te spreken looptijd van de lening
Toelichting vermeerdering	Een bedrag van € 3 mln wordt aan de reserve toegevoegd ten laste van de reserve Versterking economie. De € 3 mln is 40% van het uitgeleende bedrag van € 7,5 mln aan Waste to Chemistry
Toelichting omvang	De omvang van de reserve bedraagt op basis van het risicoprofiel van de lening 40% van het bedrag van de lening ad € 7 mln

Wijziging reserve:

Onderwerp:	Implementatie Omgevingswet
Inhoud en doel	Op 22 maart 2016 heeft de Eerste kamer ingestemd met het wetsvoorstel Omgevingwet. De Omgevingswet vervangt 26 wetten geheel of gedeeltelijk (zoals de Wro, Wabo en Tracéwet). Invoering van deze wet zal zowel incidenteel als structureel financiële consequenties hebben voor decentrale overheden. De transitiekosten voor de provincie Zuid-Holland worden geschat op € 6 mln in de periode 2016 -2020.
Functie	Spaar
Voeding	Financiële ruimte
Besluitvorming/instellingsjaar	Voorjaarsnota 2016
Toelichting wijziging looptijd	De inwerkingtreding van de Omgevingswet is uitgesteld naar 1 januari 2021. Dit betekent dat het implementatie traject vanwege exogene factoren verlengd wordt. Op dit moment is de landelijke investeringsbijdrage voor de digitaliseringsopgave van de Omgevingswet nog onduidelijk. Verwacht wordt dat in het najaar van 2018 er helderheid is. Dan worden ook de gevolgen voor voorbereiding vanuit de provincie opnieuw geraamd.